

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Szkol. 254/65

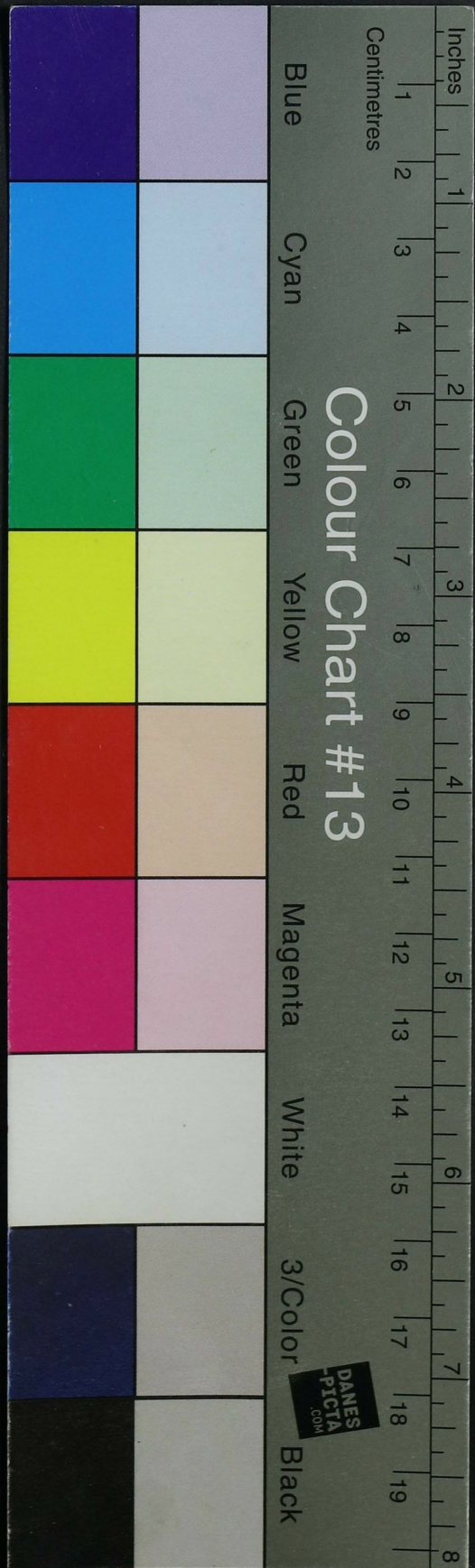
REGULAMIN WALKI WOJSK LĄDOWYCH

(BATALION, KOMPANIA)

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

1965

Colour Chart #13

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Inches
Centimetres

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Sokol. 254/65

REGULAMIN WALKI WOJSK LĄDOWYCH

(BATALION, KOMPANIA)

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

1965

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

Szkol. 254/65

~~424~~

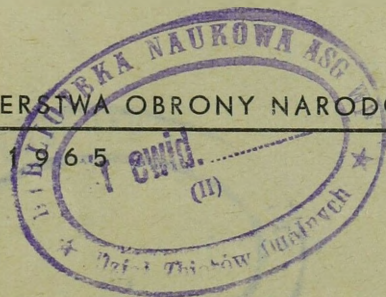
REGULAMIN WALKI WOJSK LĄDOWYCH

(BATALION, KOMPANIA)

~~8~~

WYDAWNICTWO MINISTERSTWA OBRONY NARODOWEJ

Warszawa, dnia 26 lipca 1965 r.

R O Z K A Z Nr 45/MON

Zatwierdzam i wprowadzam do użytku w wojsku „Regulamin walki wojsk lądowych (batalion, kompania)”.

Jednocześnie traci moc obowiązującą „Regulamin walki część I (drużyna, czołg, pluton, kompania)” — Szkol. 164/61.

MINISTER OBRONY NARODOWEJ

Marian SPYCHALSKI

Marszałek Polski

4271

T R E Ś Ć

	Str.
Rozdział I. Zasady ogólne	5
1. Współczesna walka i przeznaczenie pododdziałów	5
2. Zasady działań bojowych pododdziałów	11
3. Dowodzenie pododdziałami	16
 Rozdział II. Praca polityczna w warunkach bojowych	 21
 Rozdział III. Zabezpieczenie działań bojowych	 26
1. Rozpoznanie	26
2. Obrona przed bronią masowego rażenia	40
3. Obrona przeciwlotnicza	44
4. Ubezpieczenie	45
5. Zabezpieczenie inżynieryjne	46
6. Maskowanie	48
7. Zabezpieczenie tyłowe pododdziałów	49
 Rozdział IV. Marsz i przewóz pododdziałów	 53
1. Marsz	53
2. Przewóz pododdziałów	58
 Rozdział V. Natarcie	 62
1. Zasady ogólne	62
2. Natarcie z marszu	65
Natarcie batalionu	65
Natarcie kompanii	73
3. Natarcie z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem	77
4. Bój spotkaniowy	80

	Str.
5. Batalion piechoty jako taktyczny desant powietrzny	85
6. Forsowanie przeszkód wodnych	87
7. Natarcie w nocy	91
8. Natarcie w warunkach szczególnych	92
Rozdział VI. Desantowanie i działania bojowe pododdziałów wojsk powietrznodesantowych	99
1. Zasady ogólne	99
2. Działania bojowe kompanii szturmowej	101
Rozdział VII. Obrona	104
1. Zasady ogólne	104
2. Obrona batalionu	110
3. Obrona kompanii	115
4. Obrona w pasie przesłaniania i na pozycji przedniej	120
5. Obrona przeszkód wodnych	122
6. Obrona w warunkach szczególnych	124
7. Wycofanie	130
8. Luzowanie pododdziałów	132
Rozdział VIII. Rozmieszczenie pododdziałów w terenie i ich ubezpieczenie	135
Załączniki:	
1. Zasady podawania komend przez radio	142
2. Znaki umówione	144
3. Skróty stosowane w meldunkach, na mapach i szkicach	159

Rozdział I

ZASADY OGÓLNE

1. Współczesna walka i przeznaczenie pododdziałów

1. Wojska lądowe dysponujące potężną, nowoczesną techniką bojową są powołane wspólnie z innymi rodzajami sił zbrojnych do obrony pokojowej pracy narodu polskiego budującego socjalizm.

Wojska lądowe odgrywają decydującą rolę w ostatecznym rozbiciu wojsk naziemnych nieprzyjaciela. Aby spełnić ten zaszczytny obowiązek, wojska lądowe powinny być w każdej chwili gotowe wspólnie z innymi rodzajami sił zbrojnych do zadania ciosu wrogowi.

2. Walka jest jedynym sposobem odniesienia zwycięstwa. Powodzenie w walce osiąga się przez zniszczenie nieprzyjaciela uderzeniami jądrowymi, silnym ogniem innych rodzajów broni oraz przez prowadzenie aktywnych i zdecydowanych działań.

Broń jądrowa, duża siła ogniowa i uderzeniowa innych środków walki oraz znaczna ruchliwość wojsk nadają współczesnej walce zdecydowany i manewrowy charakter oraz powodują szybkie i gwałtowne zmiany w sytuacji. Stwarza to warunki do aktywnych, śmiałych i pełnych inicjatywy działań pododdziałów. Można również prowadzić walkę, w której nie używa się broni jądrowej. Dlatego też pododdziały powinny umieć działać zarówno w warunkach użycia broni jądrowej, jak i w warunkach użycia jedynie zwykłych środków rażenia.

3. Warunkiem powodzenia w walce jest doskonała znajomość i umiejętne wykorzystanie uzbrojenia i sprzętu, odpowiednia organizacja oraz maksymalne wyłączenie sił moralnych i fizycznych każdego żołnierza. W walce takiej ogromnie wzrasta rola i znaczenie każdego żołnierza.

Wierność przysiędze wojskowej, świadomość polityczna i dobre wyszkolenie bojowe, nieugięta wola zwycięstwa, wysoki poziom dyscypliny wojskowej oraz zwartość bojowa stanu osobowego pododdziałów są podstawowym warunkiem osiągnięcia powodzenia w walce.

Każdego żołnierza powinna cechować nieugiętość w wykonywaniu zadania bojowego bez względu na różnorodne trudności, a nawet niebezpieczeństwo utraty życia. Dowódca powinien wyrabiać te zalety u swoich podwładnych. Powinien on znać podwładnych i stale troszczyć się o nich, podnosić poziom ich wyszkolenia bojowego i politycznego oraz interesować się ich codziennym życiem w wojsku.

4. Broń jądrowa jest najsilniejszym środkiem masowego rażenia we współczesnej walce. Wykorzystując działanie fali uderzeniowej, intensywnego promieniowania cieplnego i przenikliwego oraz skażenia promieniotwórcze można w krótkim czasie zadać nieprzyjacielowi duże straty w ludziach, broni i sprzęcie, niszczyć budowle obronne i inne obiekty, stwarzać strefy skażeń promieniotwórczych i wywierać na wojska silny wpływ moralny. Zasadniczymi środkami przenoszenia ładunków jądrowych do celów są rakiety i samoloty.

Nieprzyjaciel stosując broń chemiczną może zadawać masowe straty w ludziach przez oddziaływanie środkami trującymi, przenikającymi przez drogi oddechowe, skórę, śluzówki oraz odzież. Środki trujące występują w postaci kropel, par i mgieł (aerozoli). Stan osobowy może również zostać porażony podczas działania w terenie skażonym, wskutek stykania się ze skażoną bronią i sprzętem, spożywania skażonych produktów żywnościowych i wody.

Broń biologiczna przeznaczona jest do zakażenia ludzi, zwierząt, upraw rolnych, wody i żywności. Istotnym czynnikiem jej działania są środki biologiczne, do których należą drobnoustroje chorobotwórcze (bakterie, wirusy, riketsje, grzybki) i wytwarzane przez bakterie jady — toksyny. Drobnoustroje chorobotwórcze lub toksyny po dostaniu się do organizmu człowieka mogą wywołać różne choroby, powodujące w niektórych wypadkach śmierć. Środki biologiczne mogą być użyte przez nieprzyjaciela za pomocą różnego rodzaju amunicji lub urządzeń specjalnych.

Działanie środków promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych może być znacznie osłabione przez zastosowanie w odpowiednim czasie niezbędnych środków ochrony przed skażeniami.

5. Bataliony i kompanie piechoty, oraz kompanie czołgów, powietrzno-desantowe są ogólnowojskowymi pododdziałami taktycznymi.

Bataliony i kompanie piechoty oraz kompanie czołgów wyposażone w nowoczesne uzbrojenie, dysponujące silnym ogniem, charakteryzują się dużą ruchliwością i manewrowością, dzięki czemu są one odporne na działanie broni masowego rażenia. Mogą one wykonywać marsz na duże odległości, prowadzić w szybkim tempie manewrowe i zdecydowane działania o każdej porze roku i doby, w każdych warunkach atmosferycznych i w różnym terenie. Pododdziały czołgów, dysponujące dużą siłą uderzeniową, mogą ponadto szybko wykorzystać wyniki uderzeń jądrowych w celu rozbicia nieprzyjaciela.

Batalion piechoty (kompania piechoty, czołgów) we współdziałaniu z pododdziałami innych rodzajów wojsk lub działający samodzielnie jest zdolny:

+ w natarciu — rozwijając się do walki z marszu i umiejętnie łącząc ogień z ruchem — szybko atakować nieprzyjaciela, niszczyć jego siłę żywą, czołgi, artylerię,

przeciwpancerne i inne środki ogniowe, *Samoloty nie tylko* środki napadu jądrowego, a także opanować jego pozycje, w szybkim tempie rozwijać natarcie, z marszu forsować przeszkody wodne, ścigać wycofującego się nieprzyjaciela i odpierać jego kontrataki;

— w obronie — zorganizowanym ogniem niszczyć nieprzyjaciela na podejściach do przedniego skraju (punktów oporu), odpierać ataki jego czołgów i piechoty, zadawać mu duże straty i uporczywie utrzymywać zajmowane pozycje.

Kompania szturmowa jest przeznaczona do wykonywania zadań na tyłach nieprzyjaciela. Jest ona zdolna do wykonywania niespodziewanych uderzeń na nieprzyjaciela, do niszczenia jego siły żywej i środków ogniowych, rakiet, wyrzutni rakietowych, samolotów na lotniskach, amunicji jądrowej oraz sztabów i węzłów łączności. Kompania ta może utrudniać nieprzyjacielowi manewr, a także wykonywać inne zadania.

6. Podczas wykonywania zadań bojowych batalion (kompania) powinien zawsze niszczyć nieprzyjaciela ogniem własnych, przydzielonych i wspierających środków ogniowych, a także szybko wykorzystywać skutki uderzeń jądrowych wykonywanych przez własne wojska.

W celu prowadzenia walki batalionowi (kompanii) przydziela się zazwyczaj pododdziały innych rodzajów wojsk. Liczba przydzielanych sił i środków zależy od zadań wykonywanych przez batalion (kompanię) i od sytuacji bojowej. Oprócz tego walka batalionu (kompanii) może być wspierana ogniem pododdziałów artylerii.

Batalionowi piechoty z zasady przydziela się (wspiera jego działanie) dywizjon lub baterię artylerii, a także pododdziały wojsk inżynierskich i chemicznych. Oprócz tego batalionowi piechoty mogą być przydzielone czołgi.

Kompanii piechoty, czołgów, szturmowej przydziela się (wspiera) baterię lub pluton artylerii, pododdział wojsk

inżynierskich i chemików-zwiadowców; kompanii piechoty można ponadto przydzielić pododdział czołgów, a kompanii czołgów — pododdział piechoty.

Pododdziały przydzielone podlegają dowódcy batalionu (kompanii) i wykonują postawione przez niego zadania, natomiast pododdziały wspierające wykonują zadania postawione przez ich przełożonych, a także przez dowódcę wspieranego batalionu (kompanii).

7. Pododdziały artylerii mogą prowadzić silny i celny ogień charakteryzujący się dużą donośnością; są one zdolne do wykonywania szerokiego manewru i szybkiego zesrodkowania ognia na ważniejszych celach (obiektach). Przeznaczeniem pododdziałów artylerii jest niszczenie (obezwładnianie) taktycznych środków napadu jądrowego, siły żywej, artylerii, moździerzy, czołgów, punktów obserwacyjnych, urządzeń radiotechnicznych i innych obiektów nieprzyjaciela. Pododdziały moździerzy niszczą i obezwładniają przede wszystkim siłę żywą i punkty ogniowe nieprzyjaciela rozmieszczone na przeciwstokach, w wozach, jarach i innych ukrytych miejscach.

Dywizjon (bateria) artylerii wykonuje zadania ogniowe prowadząc ogień z zakrytych stanowisk ogniowych lub ogień na wprost. Podczas prowadzenia ognia z zakrytych stanowisk ogniowych dywizjon rozmieszcza się bateriami. W niszczeniu nieprzyjaciela, zwłaszcza jego czołgów, ważną rolę odgrywa ogień na wprost, który prowadzą pojedyncze działa, plutony i baterie. Do prowadzenia ognia na wprost bateria zajmuje stanowiska ogniowe zazwyczaj plutonami.

Pododdziały przeciwpancernych pocisków kierowanych niszczą czołgi i inne opancerzone cele nieprzyjaciela. Pododdziały te można również wykorzystać do niszczenia innych środków ogniowych nieprzyjaciela, w tym także takich, które znajdują się w umocnieniach inżynierskich.

8. Pododdziały artylerii przeciwlotniczej i przeciwlotniczych karabinów maszynowych zwalczają samoloty, śmigłowce i desanty powietrzne nieprzyjaciela. Podczas wykonywania zadania bojowego (jeśli są przydzielone) powinny one znajdować się w ugrupowaniach bojowych (przedbojowych, marszowych) batalionów i prowadzić ogień do celów powietrznych w ruchu lub z krótkich przystanków, a w obronie również z miejsca — z przygotowanych stanowisk ogniowych.

9. Pododdziały wojsk inżynieryjnych zabezpieczają działania bojowe pododdziałów innych rodzajów wojsk, na szeroką skalę wykorzystując do tego celu różny sprzęt inżynieryjny i inne środki. Do obowiązków pododdziałów wojsk inżynieryjnych należy: prowadzenie rozpoznania inżynieryjnego, budowa, naprawa i umocnienie dróg, urządzenie przepraw, budowa zapór, wykonywanie przejść w zaporach i zniszczonych rejonach, mechaniczne kopanie transei i wykopów na schrony i ukrycia.

10. Pododdziały wojsk chemicznych prowadzą rozpoznanie skażeń oraz zabiegi sanitarne ludzi, zabiegi specjalne techniki bojowej oraz odkażanie i dezaktywację terenu. Ponadto kontrolują stopień napromienienia ludzi i stopień skażenia techniki bojowej środkami promieniotwórczymi i trującymi, a także wspólnie ze służbą zdrowia i pododdziałami wojsk inżynieryjnych prowadzą akcję ratunkową w rejonach, w których żołnierze ulegli porażeniom.

11. Pododdziały wojsk łączności są przeznaczone do organizacji i utrzymywania łączności, zapewniającej dowodzenie organicznymi i przydzielonymi (wspierającymi) pododdziałami oraz utrzymanie współdziałania z sąsiadami w każdej sytuacji bojowej. Łączność utrzymuje się za pomocą środków technicznych i ruchomych.

12. Pododdziały transportowe wykorzystuje się do dostarczania amunicji, materiałów pędnych i smarów, żywności i innych środków materiałowych, a także do ewakuacji.

2. Zasady działań bojowych pododdziałów

13. Natarcie jest podstawowym rodzajem działań bojowych pododdziałów. Tylko zdecydowane natarcie prowadzone w szybkim tempie i na dużą głębokość zapewnia całkowite rozbitcie nieprzyjaciela. Na współczesnym polu walki często będzie dochodzić do bojów spotkaniowych, w warunkach, gdy obie strony będą dążyły do wykonania zadań stosując natarcie. Obronę stosuje się wówczas, gdy natarcie jest niemożliwe lub niecelowe oraz gdy trzeba zaoszczędzić sił i środków, aby zapewnić wykonanie natarcia na innych — ważniejszych kierunkach.

Warunkiem pomyślnego wykonania zadań bojowych są aktywne i zdecydowane działania batalionów i kompanii w natarciu oraz ich uporczywość i wytrwałość w obronie.

Ze względu na manewrowy charakter działań bojowych znacznie wzrosła rola marszów. W związku z tym pododdziały powinny być dobrze wyszkolone w wykonywaniu marszów i umiejętnie działać w ubezpieczeniu marszowym.

W celu osiągnięcia powodzenia w walce konieczne jest prowadzenie ciągłego i aktywnego rozpoznania, organizowanie obrony przed bronią masowego rażenia, niedopuszczenie do niespodziewanego napadu nieprzyjaciela, umiejętnie maskowanie, a także nieprzerwane dostarczanie pododdziałom amunicji i innych rodzajów środków materiałowych.

14. Ciągłe i ściśle współdziałanie pododdziałów ma decydujące znaczenie dla uzyskania powodzenia w walce. Polega ono na uzgodnieniu działań co do zadań, kierunków, rubieży i czasu oraz na wzajemnej pomocy pododdziałów rodzajów wojsk i wojsk specjalnych, a także sąsiadów w celu jak najlepszego wykonania zadań bojowych.

W celu utrzymania ciągłego współdziałania dowódcy pododdziałów powinni dokładnie znać swoje zadania, zada-

nia pododdziałów wspierających i sąsiednich oraz sposoby wykonywania tych zadań. Powinni oni także stale utrzymywać łączność między sobą i w odpowiednim czasie wzajemnie informować się o sytuacji.

15. Pododdziały piechoty, czołgów i szturmowe — ściśle współdziałając ze sobą oraz z pododdziałami artylerii i innych rodzajów wojsk — odgrywają główną rolę w bezpośrednim niszczeniu nieprzyjaciela. Ich działania bojowe powinny polegać na szybkim i skrytym manewrze, właściwym wykorzystaniu własnych i przydzielonych środków ogniowych oraz rezultatów uderzeń jądrowych, ognia artylerii i uderzeń lotnictwa, a także na umiejętnym wykorzystywaniu terenu.

16. Ogień pododdziałów jest podstawowym środkiem niszczenia nieprzyjaciela. Siła ognia polega na jego skuteczności i możliwości wykonania szybkiego manewru ogniem w celu porażenia różnego rodzaju celów.

Ogień skuteczny jest wówczas, gdy jest celny, zmasowany, gdy precyzyjnie kieruje się tym ogniem i wykorzystuje czynnik zaskoczenia nieprzyjaciela.

Do niszczenia najważniejszych celów pododdziały czołgów stosują ogień ześrodkowany na wprost plutonem lub kompanią.

W celu zniszczenia lub obezwładnienia nieprzyjaciela pododdziały artylerii stosują ogień do pojedynczych celów, ześrodkowanie ognia i ogień zaporowy.

Ześrodkowanie ognia stosuje się, aby zniszczyć (obezwładnić) jeden ważny cel lub grupę celów połączonych w odcinek. Ogień prowadzi dywizjon, kilka baterii lub dywizjonów.

Wielkość odcinka ześrodkowania ognia zależy od ilości użytych pododdziałów (dywizjonów, baterii), od rodzaju celu, czasu prowadzenia ognia i planowanego zużycia pocisków.

Ogień zaporowy stosuje się w celu odparcia ataków i kontrataków nieprzyjaciela. Ogień ten przygotowuje dywizjon (bateria) na jedną lub kilka rubieży, które powinny być obserwowane. Każdemu dywizjonowi (baterii) wyznacza się dwa—trzy odcinki ognia zaporowego o szerokości zależnej od posiadanej liczby dział (moździerz), przyjmując 50 m na dział (moździerz).

17. Batalion (kompania) w walce powinien umiejętnie łączyć ogień z ruchem, na szeroką skalę stosować manewr ogniem i pododdziałami.

Manewr ogniem polega na przenoszeniu ognia z jednych celów na inne i na jednoczesnym lub kolejnym ich niszczeniu oraz na ześrodkowaniu ognia na najważniejszym celu (grupie celów).

Manewr pododdziałami polega na szybkim i skrytym zajęciu dogodnego położenia i wykonaniu zdecydowanego uderzenia w najbardziej wrażliwe miejsce w ugrupowaniu nieprzyjaciela, zwłaszcza na jego skrzydła i tyły.

W natarciu batalion (kompania), wykorzystując otwarte skrzydła, luki w ugrupowaniu nieprzyjaciela oraz fałdy terenowe, powinien stosować oskrzydlenie lub obejście nieprzyjaciela i szybko przeniknąć na jego tyły. Oskrzydlenie wykonuje się zwykle w ścisłym współdziałaniu ogniowym i taktycznym, a obejście — we współdziałaniu taktycznym z pododdziałami działającymi od czoła.

W obronie manewr przeprowadza się w celu wzmocnienia (zamiany) pododdziałów, które poniosły straty, zajęcia zapasowych punktów oporu i przeprowadzenia kontrataków.

18. W walce zwycięża ten, kto działa śmiało, narzuca swoją wolę nieprzyjacielowi, przejawia dużą inicjatywę i dąży do uzyskania zaskoczenia.

Inicjatywa wyraża się w dążeniu do szukania w każdej sytuacji najlepszych sposobów wykonania otrzymanego

zadania, w podejmowaniu śmiałych decyzji i zdecydowanym wprowadzaniu ich w życie, bez czekania na wytyczne. O decyzji powziętej z własnej inicjatywy dowódca batalionu (kompanii) melduje swojemu przełożonemu, a w razie potrzeby powiadamia o niej sąsiadów. Stała dążność do wykonania otrzymanego zadania oraz gotowość wzięcia na siebie odpowiedzialności za śmiałą decyzję powinny być podstawą działania wszystkich dowódców.

Zaskoczenie nieprzyjaciela w walce stawia go w trudnej sytuacji. Ułatwia to zadanie mu dużych strat, wywołanie paniki, sparaliżowanie jego woli walki i tym samym osiągnięcie zwycięstwa nawet nad silniejszym nieprzyjacielem. Zaskoczenie osiąga się przez skryte, szybkie i zdecydowane działanie pododdziałów, dokładne przestrzeganie zasad maskowania i niespodziewane otwarcie ognia.

Nieprzyjaciel będzie również dążył do uzyskania zaskoczenia. Dlatego konieczna jest czujność, ciągłe prowadzenie rozpoznania, stała gotowość bojowa pododdziałów i zdolność do szybkiego przeciwdziałania.

19. Pododdziały powinny umiejętnie prowadzić działania bojowe w nocy. Noc ułatwia zaskoczenie i przyczynia się do tego, że pododdziały wykonujące zadania bojowe ponoszą mniejsze straty.

Warunkiem pomyślnego prowadzenia działań bojowych w nocy jest: dobre wyszkolenie pododdziałów i odpowiedni ich trening, bardzo dokładne przygotowanie walki i organizacja współdziałania, umiejętność orientowania się w terenie i posługiwania się noktowizorami, środkami oświetlającymi oraz właściwe reagowanie na sygnały powiadamiania i wskazywania celów.

Noktowizory wykorzystuje się w celu prowadzenia obserwacji, jak również do wykonywania ognia i prowadzenia pojazdów w nocy i we mgle. Środki oświetlające wykorzystuje się do oświetlania terenu i nieprzyjaciela, oślepienia jego noktowizorów oraz wykonywania świecących dozorów. Cele znajdujące się w bezpośredniej bliskości

własnych pododdziałów oświetla się w taki sposób, aby nie oświetlać siebie i sąsiadów, a także nie oslepiać własnych noktowizorów.

20. Batalion i kompania może działać w ugrupowaniu marszowym, przedbojowym i bojowym.

Ugrupowaniem marszowym batalionu (kompanii) jest kolumna; stosuje się ją w czasie wykonywania marszu i skrytego manewru. Ugrupowanie marszowe powinno zapewnić dużą szybkość marszu, szybkie rozczłonkowanie i rozwinięcie się w ugrupowanie przedbojowe i bojowe, zachowanie zdolności bojowej stanu osobowego oraz sprzętu.

Ugrupowanie przedbojowe batalionu (kompanii) stosuje się w celu szybkiego rozwinięcia batalionu i przygotowania pododdziałów do wejścia do walki w ugrupowaniu bojowym na określonym kierunku.

Ugrupowaniem przedbojowym batalionu (kompanii) może być: linia kolumn kompanii (plutonów), występem w prawo, występem w lewo, kątem w przód, kątem w tył.

Ugrupowanie bojowe batalionu i kompanii stosuje się w celu prowadzenia walki. Przyjęcie tego ugrupowania zależy od rodzaju wykonywanego zadania, działania nieprzyjaciela, liczby sił i środków oraz od charakteru terenu.

Ugrupowanie bojowe batalionu składa się z ugrupowań bojowych kompanii wraz ze środkami wzmocnienia, drugiego rzutu lub odwodu i środków ogniowych, którymi dysponuje bezpośrednio dowódca batalionu. Kompanie w batalionie — zależnie od sytuacji — mogą być ugrupowane w linię bojową, występem w prawo albo występem w lewo oraz kątem w przód lub w tył.

Ugrupowanie bojowe kompanii składa się z ugrupowań bojowych plutonów. Ogniowe środki, którymi bezpośrednio dysponuje dowódca kompanii mogą znajdować się za ugrupowaniem bojowym plutonów, w lukach między nimi lub na skrzydłach.

3. Dowodzenie pododdziałami

21. Manewrowy charakter działań bojowych oraz gwałtowne zmiany sytuacji zmuszają dowódcę batalionu i kompanii do stanowczego, giętkiego i ciągłego dowodzenia pododdziałami.

Dowódca batalionu (kompanii) ponosi odpowiedzialność za pomyślne wykonywanie zadań bojowych przez pododdziały. Powinien on zawsze znać aktualną sytuację, szybko podejmować decyzję i stawiać zadania podwładnym oraz z niezłomną stanowczością dążyć do wykonania tych zadań. Dowódca powinien osobiście obserwować pole walki i prowadzić rozpoznanie nieprzyjaciela, w odpowiednim czasie stawiać zadania kompaniom (plutonom), przydzielonym i wspierającym środkom ogniowym, umiejętnie i pewnie wykorzystywać wszystkie środki ogniowe pododdziałów, a także rezultaty zastosowania środków masowego rażenia i działania ognia artylerii.

22. Dowódca batalionu (kompanii) dowodzi pododdziałami za pomocą rozkazów bojowych, zarządzeń, komend i sygnałów. Rozkazy, zarządzenia i komendy powinny być krótkie, zwięzłe i jasne oraz wydawane osobiście ustnie lub za pomocą środków łączności. Rozkaz bojowy wydany przez dowódcę batalionu zapisuje szef sztabu.

23. Dowódca batalionu (kompanii) organizuje działania bojową przeważnie w terenie, posługując się przy tym mapą. Jeżeli sytuacja uniemożliwia organizowanie walki w terenie, decyzja powinna być podjęta na podstawie mapy, a następnie udokładniona w terenie.

Dowódca batalionu (kompanii) po otrzymaniu zadania analizuje je i ocenia położenie, podejmuje decyzję, wydaje ustny rozkaz bojowy i organizuje współdziałanie. We wszystkich wypadkach dowódca organizujący walkę powinien pozostawić podwładnym odpowiednią ilość czasu na przygotowanie pododdziałów do działań bojowych.

24. W czasie analizy otrzymanego zadania i oceny położenia dowódca batalionu (kompanii) powinien: zrozumieć zadanie pułku (batalionu) i swojego pododdziału, ocenić położenie i skład sił nieprzyjaciela, rozmieszczenie jego środków ogniowych i możliwy charakter jego działań, określić obiekty niszczone lub obezwładniane środkami wyższych przełożonych, ocenić położenie i możliwości pododdziałów własnych, przydzielonych i wspierających, uwzględnić zadania sąsiednich pododdziałów, sytuację skażeń promieniotwórczych, chemicznych i zakażeń biologicznych, charakter terenu (dogodne podejścia do nieprzyjaciela, przeszkody i zapory, warunki obserwacji i prowadzenia ognia, możliwości działania na transporterach opancerzonych bez spieszenia się, właściwości ochrony i maskowania). Oprócz tego dowódca batalionu (kompanii) powinien uwzględnić porę doby, stan pogody i ich wpływ na działania pododdziałów w czasie wykonywania zadań.

Po analizie zadania i ocenie położenia dowódca batalionu (kompanii) organizuje rozpoznanie i wydaje odpowiednie zarządzenia wstępne do działań bojowych.

25. W decyzji dowódca batalionu (kompanii) określa, jakiego nieprzyjaciela należy zniszczyć i w jaki sposób, podaje ugrupowanie bojowe, zadania bojowe pododdziałów i sposób współdziałania.

W rozkazie bojowym dowódca batalionu (kompanii) zazwyczaj podaje:

W pierwszym punkcie — krótkie dane o nieprzyjacielu.

W drugim punkcie — cele i obiekty niszczone i obezwładniane środkami wyższych przełożonych na kierunku działania batalionu oraz zadania sąsiadów i linie rozgraniczenia z nimi.

W trzecim punkcie — zadania bojowe batalionu (kompanii) i sposób działania.

W czwartym punkcie — po słowie „rozkazuję” — stawia zadania bojowe:

- kompaniom pierwszego rzutu (plutonom);
- kompanii drugiego rzutu lub odwodowi;
- artylerii i innym środkom ogniowym;
- czas gotowości do wykonania zadania i sygnały.

W piątym punkcie — swoje miejsce i zastępcę.

Przed wydaniem rozkazu bojowego dowódca batalionu (kompanii), jeżeli jest to możliwe, wskazuje dozory. Danych znanych podwładnym nie podaje się w rozkazie.

Współdziałanie między pododdziałami oraz przydzielonymi i wspierającymi środkami ogniowymi dowódca batalionu (kompanii) organizuje jednocześnie ze stawianiem zadań bojowych, zwracając szczególną uwagę na uzgodnienie działań w celu szybkiego wykorzystania wyników użycia broni jądrowej, ognia artylerii i uderzeń lotnictwa.

Zadania dotyczące pracy politycznej, rozpoznania, obrony przed bronią masowego rażenia, pracy tyłów oraz innego rodzaju zabezpieczenia przekazuje się podwładnym w formie odpowiednich wytycznych (zarządzeń).

26. Dowódca batalionu (kompanii) piechoty podczas prowadzenia działań bojowych dowodzi pododdziałami z zasady z transportera opancerzonego (ze stanowiska dowódczo-obszernego), a dowódca kompanii czołgów — z czołgu, znajdując się w ugrupowaniu bojowym batalionu (kompanii) w takim miejscu, które zapewnia najlepszą obserwację przeciwnika, działania swoich pododdziałów i sąsiadów, a także ciągłe dowodzenie. Wóz dowódcy nie powinien się odróżniać od pozostałych wozów znajdujących się w ugrupowaniu bojowym.

Dowódca wspierającego (przydzielonego) pododdziału artylerii z zasady powinien znajdować się razem z dowódcą batalionu (kompanii) lub w pobliżu niego.

27. Sztab batalionu pomaga dowódcy batalionu w dowodzeniu pododdziałami. Podstawowym obowiązkiem sztabu jest: stała znajomość aktualnego położenia nieprzyjaciela, własnych pododdziałów oraz sąsiadów; pomoc do-

wódcy w organizowaniu działań bojowych, utrzymaniu współdziałania, w organizowaniu rozpoznania, obrony przed bronią masowego rażenia i innych rodzajów zabezpieczenia działań bojowych, a także organizowanie niezawodnej łączności oraz kontrola wykonania zarządzeń.

28. Łączność w batalionie organizuje się na podstawie decyzji dowódcy batalionu i wytycznych sztabu pułku. Za zorganizowanie łączności we właściwym czasie odpowiada szef sztabu batalionu.

Dowódca kompanii organizuje łączność z plutonami oraz z przydzielonymi i wspierającymi pododdziałami i odpowiada za stan łączności w czasie walki.

W dowodzeniu stosuje się radiowe, ruchome, sygnałowe i przewodowe środki łączności.

Radio jest najbardziej niezawodnym środkiem łączności. Wszyscy dowódcy pododdziałów i oficerowie sztabu batalionu powinni umieć pracować na radiostacjach, przestrzegając zasad tajnego dowodzenia. W czasie walki wszystkie komendy podawane przez radio przekazuje się jawnym tekstem. Nazwy pododdziałów i funkcje dowódców przekazuje się za pomocą znaków rozpoznawczych (kryptonimów), a punkty terenowe (cele) określa się na podstawie dozorów i za pomocą kodu.

Łączność przewodową w batalionie piechoty organizuje się zwykle na postoju i w obronie.

Łączność za pomocą środków ruchomych i sygnałowych stosuje się do przekazywania zarządzeń i meldunków we wszystkich rodzajach działań bojowych, a zwłaszcza w czasie marszu i postoju.

29. W celu ułatwienia dowodzenia pododdziałami i kierowania ogniem wyznacza się dozory, koduje się przedmioty terenowe, ustala się sygnały dowodzenia, współdziałania, powiadamiania, wywołania i przerywania ognia.

Na dozory wybiera się dobrze widoczne przedmioty terenowe. Dozory numeruje się z prawej strony na lewą, we-

dług rubieży od siebie w kierunku nieprzyjaciela. Jeden z dozorów określa się jako główny.

Nie wolno zmieniać numeracji dozorów i sygnałów ustalonych przez wyższego przełożonego.

W razie konieczności dowódca batalionu (kompanii) może wyznaczyć dodatkowe dozory i ustalić dodatkowe sygnały.

Sygnały powiadamiania o środkach napadu powietrznego nieprzyjaciela, a także o skażeniu i zakażeniu powinny być stałe i powinni je znać wszyscy żołnierze.

Rozdział II

PRACA POLITYCZNA W WARUNKACH BOJOWYCH

30. Źródłem wysokiej gotowości bojowej oddziałów i pododdziałów sił zbrojnych PRL — prócz współczesnych środków walki, mistrzowskiego wyszkolenia i zdolności dowódczych kadry — jest właściwy stan moralno-polityczny żołnierzy, wysoka świadomość polityczna i obywatelska, głębokie zrozumienie patriotycznych i internacjonalistycznych obowiązków oraz gotowość do maksymalnej ofiarności i poświęcenia idei socjalizmu, do obrony swej ludowej ojczyzny.

31. Zasadniczym celem pracy politycznej w siłach zbrojnych powinno być zapewnienie całkowitej realizacji polityki PZPR, rządu PRL, niezawodnej i zdecydowanej obrony ustroju socjalistycznego, zdobyczy mas ludowych zespolonych we Froncie Jedności Narodu oraz całości i nienaruszalności naszych granic.

32. Dbałość o wysoki poziom moralno-bojowy walczących żołnierzy, o przemyślaną i ciągłą pracę partyjno-polityczną, nawet w najbardziej skomplikowanych warunkach, jest nieodłącznym elementem dowodzenia wojskami i nieodzownym warunkiem prowadzenia skutecznych działań bojowych.

Za stan moralno-polityczny żołnierzy, ich walory moralno-bojowe, dyscyplinę i zachowanie się na polu walki są odpowiedzialni dowódcy. O zachowaniu się żołnierzy w walce w niemałym stopniu decyduje osobista postawa ideowo-polityczna i moralno-bojowa dowódcy, jego mę-

stwo, odwaga i poświęcenie oraz umiejętne dowodzenie podwładnymi w celu wykonania każdego zadania z minimalnymi stratami własnymi.

33. Dowódca batalionu (kompanii) powinien aparatowi politycznemu i podległym dowódcom stawiać konkretne zadania dotyczące kształtowania wysokiego stanu moralno-politycznego pododdziałów.

Zastępca dowódcy batalionu (kompanii) do spraw politycznych organizuje i kieruje bezpośrednio całokształtem pracy partyjno-politycznej w batalionie (kompanii), odpowiadając za jej stan przed dowódcą batalionu (kompanii) oraz przed nadrzędnymi organami politycznymi.

Wszyscy dowódcy, zwłaszcza bezpośredni przełożeni, są obowiązani osobiście zajmować się politycznym i wojskowym wychowaniem podwładnych żołnierzy, poznawać ich nastroje oraz walory moralno-bojowe. W swej działalności powinni opierać się na organizacjach partyjnych i młodzieżowych oraz wykorzystywać ich siłę i wpływ w celu pomyślnego wykonania zadań bojowych.

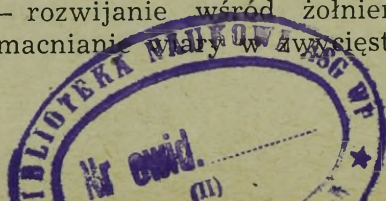
34. Do obowiązków dowódcy batalionu (kompanii) oraz aparatu politycznego batalionu (kompanii) należy:

— zapoznanie żołnierzy z zasadami polityki i wyjaśnienie im postanowień i uchwał PZPR oraz rządu PRL, wyrabiania wiary w ich słuszność i skuteczność, kształtowanie żarliwego patriotyzmu i internacjonalizmu oraz poczucia osobistej odpowiedzialności każdego żołnierza za obronę Ojczyzny i jej interesów w walce z wrogami;

— wychowanie żołnierzy w duchu przyjaźni do narodów obozu socjalistycznego, braterstwa broni z żołnierzami bratnich armii Układu Warszawskiego;

— wyjaśnianie żołnierzom przyczyn, charakteru i politycznych celów wojny oraz zadań z tego wynikających dla Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej;

— rozwijanie wśród żołnierzy nienawiści do wroga i umacnianie wiary w zwycięstwo słusznej sprawy;

— wychowywanie żołnierzy w duchu postępowych tradycji narodowych, oręża polskiego, a także tradycji wspólnych walk armii krajów socjalistycznych;

— kształtowanie wysokich walorów moralno-bojowych żołnierzy, przede wszystkim takich jak: odwaga i męstwo, gotowość do największych wyrzeczeń i poświęceń, wierność przysiędze wojskowej i sztandarowi jednostki, odwaga i opanowanie oraz twarda i nieugięta wola walki w każdej nawet najbardziej krytycznej sytuacji bojowej, bezwzględne wykonywanie rozkazów przełożonych, czujność i odpowiedzialność za zachowanie tajemnicy służbowej i państwowej, koleżeństwo bojowe, poczucie solidarności z towarzyszami broni oraz bezgraniczne zaufanie do przełożonych i gotowość ich obrony w razie potrzeby, a także troska o sprzęt bojowy, o mienie wojskowe i społeczne;

— utrzymywanie żołnierzy w stałej gotowości do energicznych i odważnych działań w warunkach użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia oraz utrzymywanie żołnierzy w gotowości do umiejętnego i zdecydowanego wykorzystywania skutków własnych uderzeń bronią jądrową;

— mobilizowanie żołnierzy do mistrzowskiego opanowania rzemiosła wojskowego i techniki bojowej, a pododdziałów — do stałego podnoszenia gotowości bojowej oraz rozwijania dużej inicjatywy w walce;

— wyjaśnianie żołnierzom obowiązków wchodzących w zakres ich specjalności i zadań wynikających z zadań bojowych batalionu (kompanii) oraz z rozkazów przełożonych;

— popularyzowanie bohaterstwa i wybitnych czynów bojowych żołnierzy oraz najcenniejszych doświadczeń zdobytych przez pododdziały w czasie walki;

— poznawanie przybywających do batalionu (kompanii) rezerw osobowych, właściwe rozdzielanie ich do pododdziałów, zapewnienie celowego rozmieszczenia członków

partii i aktywu w ugrupowaniu bojowym, troska o jego wszechstronne przygotowanie do prowadzenia pracy politycznej i aktywnych działań bojowych;

— kształtowanie i utrzymywanie wysokiego poziomu świadomej dyscypliny wojskowej;

— wpajanie żołnierzom właściwego stosunku do ludności cywilnej, poszanowania jej tradycji, zwyczajów i obyczajów, mienia ludzi pracy, pamiątek historycznych i obiektów kulturalnych, znajdujących się w rejonie działań bojowych;

— troska o stałe zaopatrywanie żołnierzy we wszystko co jest niezbędne do prowadzenia walki, o zaspakajanie ich potrzeb bytowych i kulturalnych, zapewnienie szybkiego udzielania pierwszej pomocy, pomocy przedlekarskiej, ewakuacji rannych i porażonych z pola walki oraz nadzór nad organizowaniem pogrzebów poległych żołnierzy;

— dbałość o wyróżnianie zasłużonych w walce żołnierzy i pododdziałów i przedstawienie ich w odpowiednim czasie do odznaczeń.

35. Praca partyjno-polityczna w batalionie (kompanii) powinna być dostosowana do działalności bojowej, decyzji i zamiarów taktycznych; a ponadto należy w pracy tej uwzględniać specyfikę poszczególnych środowisk, stanowisk, specjalności i wykonywanych zadań na polu walki.

36. Do podstawowych zasad związanych z organizacją pracy politycznej w działaniach bojowych zalicza się:

— wnikliwe analizowanie politycznych, moralnych i psychicznych aspektów każdej konkretnej sytuacji bojowej, wysuwanie na tej podstawie odpowiednich wniosków w celu przedstawienia ich dowódcy oraz określenie zadań i kierunków pracy politycznej batalionu (kompanii);

— instruowanie zainteresowanych oficerów i aktywu w zakresie zadań i kierunków pracy politycznej, sposobu i czasu jej organizacji oraz prowadzenia;

— opracowywanie planu pracy politycznej w batalionie (kompanii) na podstawie przeprowadzonej analizy oraz wytycznych organów politycznych wyższych szczebli;

— prowadzenie szerokiej pracy propagandowej i agitacyjnej, opracowywanie, wydawanie i kolportowanie materiałów propagandowych (prasy, ulotek, „błyskawic” itp.);

— zbieranie informacji dotyczących stanu moralno-politycznego żołnierzy, ich nastrojów, strat bojowych, wyczerpania fizycznego, warunków, w jakich działają, dyscypliny, wyróżniających się żołnierzy i pododdziałów oraz meldowanie o powyższym dowódcy i organom politycznym szczebla nadrzędnego;

— reagowanie na ujemne zjawiska dotyczące stanu moralno-politycznego i psychicznego żołnierzy, stanu dyscypliny i porządku wojskowego, a także zaopatrzenia żołnierzy i pododdziałów we wszystko co jest niezbędne do prowadzenia walki;

— współdziałanie organów politycznych z dowódcami i sztabami w zakresie wzajemnego informowania się o sytuacji bojowej, położeniu wojsk i korelowaniu przedsięwzięć politycznych z zadaniami bojowymi:

37. Aby praca polityczna była ściśle powiązana z zadaniami postawionymi batalionowi (kompanii), aparat polityczny powinien znać aktualną sytuację bojową, materialno-bytową i techniczną, zadania batalionu (kompanii) oraz decyzje i rozkazy dowódców. Osiąga się to przez utrzymywanie ścisłego kontaktu ze sztabami, służbami oraz bezpośrednio z dowódcą.

Rozdział III

ZABEZPIECZENIE DZIAŁAŃ BOJOWYCH

38. Zabezpieczenie działań bojowych ma na celu niedopuszczenie do niespodziewanego napadu nieprzyjaciela, umożliwienie pododdziałom w sposób zorganizowany wejścia do walki i pomyślnego prowadzenia działań bojowych, oraz zapewnienie pododdziałom niezbędnych środków do walki. Obejmuje ono: rozpoznanie, obronę przed bronią masowego rażenia, obronę przeciwlotniczą, ubezpieczenie, zabezpieczenie inżynieryjne, maskowanie, zabezpieczenie tyłowe.

W każdej sytuacji bojowej dowódca batalionu (kompanii) organizuje zabezpieczenie działań bojowych, uwzględniając przedsięwzięcia zastosowane przez przełożonego.

1. Rozpoznanie

39. Rozpoznanie jest jednym z ważniejszych rodzajów zabezpieczenia działań bojowych; bez rozpoznania nie można osiągnąć powodzenia w walce. Rozpoznanie prowadzi się w celu zdobycia danych niezbędnych do prowadzenia walki. Dane te dotyczą nieprzyjaciela oraz warunków terenowych i atmosferycznych. Rozpoznanie powinny prowadzić wszystkie pododdziały w każdej sytuacji. Powinno ono być ciągłe, terminowe i dostarczać wiarygodnych danych.

Ciągłość rozpoznania osiąga się w wyniku nieprzerwanego prowadzenia rozpoznania przez wszystkie pododdzia-

ły we wszystkich rodzajach działań bojowych, organizowanych w dzień i w nocy oraz w każdym terenie niezależnie od warunków atmosferycznych i charakteru wykonywanego zadania.

Terminowość rozpoznania polega na dostarczaniu dowódcom niezbędnych danych w takim czasie, w którym byłoby możliwe powzięcie właściwej decyzji i wykonanie przez wojska przedsięwzięć zapewniających zniszczenie wykrytych obiektów (celów) oraz skuteczne przeciwdziałanie zamiarom nieprzyjaciela.

Dane są wiarygodne wówczas, gdy otrzymuje się je równocześnie z różnych źródeł, dokładnie studiuje i sprawdza w celu wykrycia i odróżnienia danych fałszywych od rzeczywistych.

40. Za organizację i prowadzenie rozpoznania w batalionie (kompanii) jest odpowiedzialny dowódca batalionu (kompanii), który powinien organizować i nieprzerwanie prowadzić rozpoznanie nieprzyjaciela i terenu.

W batalionie (kompanii) do prowadzenia rozpoznania należy wydzielać taką liczbę sił i środków (organicznych lub przydzielonych), która zapewniałaby stały i nieprzerwany napływ wiadomości.

Rozpoznanie w batalionie i kompanii prowadzi się przez obserwację, podśluchiwanie, patrolowanie, wypadki, zasadzki, a w batalionie — przez organizację grup rozpoznawczych. Ponadto batalion (kompania) wykorzystuje dane, których dostarczają własne walczące pododdziały, pododdziały innych rodzajów wojsk i służb oraz sąsiedzi, a także wiadomości zdobyte od jeńców, zbiegów i ludności cywilnej.

41. Rozpoznanie przez obserwację prowadzi się we wszystkich rodzajach działań bojowych. W batalionie (kompanii) organizuje się obserwację nieprzyjaciela i terenu w całym pasie działania oraz na skrzydłach. W nocy i w warunkach ograniczonej widoczności obserwację uzupełnia się podśluchiwaniem.

W batalionie podczas organizacji natarcia i w obronie organizuje się zazwyczaj 1 lub 2 posterunki obserwacyjne każdy w składzie 2—3 żołnierzy, a w kompanii wyznacza się jednego lub dwóch obserwatorów niezależnie od obserwacji prowadzonej przez wszystkich żołnierzy i dowódców. Podczas marszu i natarcia w batalionie i kompanii wyznacza się obserwatorów, którzy nieprzerwanie obserwują nieprzyjaciela i położenie własnych pododdziałów.

42. Rozpoznanie przez patrolowanie w batalionie (kompanii) prowadzą patrole rozpoznawcze, bojowe patrole rozpoznawcze lub wozy patrolowe. Siła i skład patrolu zależy od rodzaju zadania i charakteru terenu. Batalion może wysłać patrol rozpoznawczy w sile do wzmocnionego plutonu, który może działać na odległość do 10 km, a bojowy patrol rozpoznawczy w sile wzmocnionego plutonu na odległość do 5 km przed czołowymi pododdziałami wojsk własnych.

Kompania może wysłać bojowy patrol rozpoznawczy w sile do wzmocnionego plutonu na odległość 2 lub 3 km od sił głównych kompanii.

Głównym zadaniem patrolu rozpoznawczego i bojowego patrolu rozpoznawczego jest rozpoznanie nieprzyjaciela i zabezpieczenie własnych pododdziałów przed niespodziewanym zetknięciem się z nim. Ponadto zadaniem bojowego patrolu rozpoznawczego może być osłona lub zabezpieczenie rozwinięcia się batalionu (kompanii) do walki.

Podczas stawiania zadań dowódca patrolu rozpoznawczego i bojowego patrolu rozpoznawczego podaje się: wiadomości o nieprzyjacielu, skład patrolu, zadanie i kierunek rozpoznania, sposób meldowania danych i sposób działania po wykonaniu zadania.

W celu rozpoznania nieprzyjaciela znajdującego się bezpośrednio przed pododdziałami lub dla rozpoznania większego obiektu znajdującego się na skrzydle wyznacza się wozy patrolowe (szperaczy).

Wozy patrolowe (szperacze) mogą być wysyłane przez pododdział prowadzący rozpoznanie lub przez pododdział wykonujący inne zadanie bojowe.

43. Zasadzki mogą być wykonywane we wszystkich rodzajach działań bojowych w celu zdobycia jeńców, dokumentów bojowych, wzorów uzbrojenia i bojowego sprzętu technicznego. Organizuje się je na drogach prawdopodobnego działania pododdziałów nieprzyjaciela. Do wykonania zasadzki dowódca batalionu — zależnie od zadania i charakteru terenu — może wyznaczyć drużynę, pluton, a nawet wzmocnioną kompanię. Kompania może organizować zasadzkę siłami od drużyny do wzmocnionego plutonu, a niekiedy również całością sił.

Podczas stawiania zadań dowódcy pododdziału wyznaczonego do zorganizowania zasadzki podaje się: wiadomości o nieprzyjacielu, miejsce, czas i cel zasadzki oraz sposób działania po wykonaniu zadania.

44. W okresie przygotowawczym do natarcia i w obronie, a niekiedy również w natarciu, w batalionie (kompanii) z zasady na rozkaz przełożonego dowódcy może być zorganizowany i przeprowadzony wypad w celu schwytnia jeńców oraz zdobycia dokumentów i wzorów uzbrojenia.

W celu przeprowadzenia wypadu wyznacza się grupę wypadową w sile do wzmocnionego plutonu. W niektórych wypadkach grupa wypadowa może być zorganizowana ze specjalnie wybranych podoficerów i szeregowców. Pododdziałom przeznaczonym do wykonania wypadu z zasady przydziela się saperów oraz środki potrzebne do wykonania przejść. Działanie grupy wspiera się ogniem wydzielonych środków. Zależnie od warunków i sytuacji bojowej grupa może działać pieszo lub na pojazdach mechanicznych (wozach bojowych). W wypadku działania na wozach bojowych grupa wypadowa po krótkim rozpoznaniu obiektu i pod osłoną ognia zazwyczaj własnych środków ogniowych wykonuje napad na wybrany obiekt i wykorzystując zamieszanie w ugrupowaniu nieprzyjaciela

chwyta jeńców, zdobywa dokumenty, wzory uzbrojenia itp. i wraca do własnych pododdziałów lub wykonuje inne zadanie.

Stawiając zadanie dowódcy grupy (pododdziału) wypadowej podaje się następujące dane: wiadomości o nieprzyjacielu, miejsce, czas i zadanie, jakie ma wykonać wypad, sposób wsparcia ogniowego grupy i sygnały wywołania ognia, sposób przejścia przez przedni skraj własnych wojsk oraz hasło i odzew.

45. Od szczebla batalionu wzwyż we wszystkich rodzajach działań bojowych prowadzi się rozpoznanie przy pomocy grup rozpoznawczych.

W batalionie organizuje się 1—2 grupy rozpoznawcze. Każda składa się z 3—5 żołnierzy do plutonu. Grupy te mogą działać na głębokości do 10 km.

Zasadniczym zadaniem grup rozpoznawczych jest rozpoznanie i określenie położenia (współrzędnych) i ugrupowania taktycznych środków przenoszenia broni jądrowej oraz niszczenie określonych obiektów nieprzyjaciela.

W czasie natarcia grupy rozpoznawcze mogą być przetrzucane w głąb ugrupowania nieprzyjaciela za pomocą śmigłowców oraz na środkach transportowych. Grupy rozpoznawcze mogą również przenikać w głąb ugrupowania nieprzyjaciela pieszo.

W obronie grupy rozpoznawcze można pozostawić w czasie wycofywania się wojsk własnych.

46. W czasie przygotowywania natarcia i w obronie zwykle na rozkaz wyższych przełożonych organizuje się i przeprowadza rozpoznanie walką w celu zdobycia i sprawdzenia danych o nieprzyjacięlu.

Do prowadzenia rozpoznania walką w czasie przygotowywania natarcia może być wyznaczony batalion (kompania) piechoty lub kompania czołgów. W tym wypadku batalionowi (kompanii) przydziela się środki wzmocnienia, a jego działania wspiera się ogniem artylerii, a niekiedy także uderzeniem lotnictwa.

Działania związane z prowadzeniem rozpoznania walką organizuje się i przygotowuje w terenie według zasad stosowanych w natarciu.

47. Ważnych wiadomości dostarczają jeńcy i zbiegowie. Przesłuchiwanie ich w batalionie (kompanii) powinno być krótkie i dotyczyć przede wszystkim charakteru działań nieprzyjaciela, położenia jego środków ogniowych, zwłaszcza środków napadu jądrowego, czołgów, artylerii itp. Otrzymane wiadomości melduje się dowódcy pułku (batalionu). Po wyjaśnieniu tych zagadnień jeńców (zbiegów) kieruje się do pułkowego punktu zbiórki jeńców, gdzie przeprowadzane są zasadnicze i fachowe przesłuchiwania.

Dane otrzymane od jeńców (zbiegów) i miejscowej ludności należy sprawdzić, porównując je z wiadomościami otrzymanymi z innych źródeł rozpoznania.

Dokumenty bojowe, wzory uzbrojenia i sprzętu nieprzyjaciela wraz z danymi gdzie, kiedy i w jakich okolicznościach zostały zdobyte lub znalezione dostarcza się dowódcy organizującemu rozpoznanie i kierującemu nim.

48. Dane z rozpoznania we wszystkich wypadkach melduje się przełożonemu oraz podaje się podwładnym i sąsiadom. Dane dotyczące środków napadu jądrowego melduje się natychmiast.

Meldunki i informacje powinny być prawdziwe, krótkie i zrozumiałe; z zasady podaje się w nich: jaki nieprzyjaciel, gdzie i kiedy został rozpoznany, charakter jego działań, położenie pododdziału prowadzącego rozpoznanie oraz decyzję dowódcy tego pododdziału.

Kompania jako samodzielny patrol rozpoznawczy

49. W działaniach bojowych kompania piechoty (czołgów) może być wyznaczona jako samodzielny patrol rozpoznawczy do prowadzenia rozpoznania na korzyść pułku,

a niekiedy też i dywizji. Kompania na okres prowadzenia rozpoznania może być wzmocniona saperami, chemikami-zwiadowcami, a niekiedy również zwiadowcami artylerii. Ponadto kompanii piechoty przydziela się czołgi, a kompanii czołgów piechotę. W celu umożliwienia szybkiego przekazywania zdobytych wiadomości samodzielny patrol rozpoznawczy powinno się wyposażyć w odpowiednie środki łączności.

Samodzielny patrol rozpoznawczy otrzymuje kierunek lub obiekt rozpoznania. Zależnie od sytuacji, zadania i posiadanych środków łączności może on prowadzić rozpoznanie na odległość nie przekraczającą 20 kilometrów od wojsk własnych.

Dowódca samodzielnego patrolu rozpoznawczego analizując otrzymane zadanie i oceniając położenie powinien zrozumieć, gdzie znajduje się nieprzyjaciel i co robi, jakie dane i w jakim czasie należy zdobyć i jak postępować po wykonaniu zadania. Oprócz tego powinien on szczegółowo przestudiować charakter terenu na kierunku działania, wyznaczyć drogi marszu i określić ugrupowanie samodzielnego patrolu rozpoznawczego, zadania patroli rozpoznawczych (wozów patrolowych), prawdopodobne rubieże spotkania z nieprzyjacielem.

Podczas stawiania zadania dowódca samodzielnego patrolu rozpoznawczego podaje: wiadomości o nieprzyjacielu, zadania i ugrupowanie samodzielnego patrolu rozpoznawczego, zadania patroli rozpoznawczych (wozów patrolowych), kolejność i sposób ich działania do chwili spotkania się z nieprzyjacielem i po zetknięciu się z nim oraz sposób utrzymywania łączności. Ponadto wyznacza swego następcę.

W razie potrzeby można podawać kierunki działań sąsiednich pododdziałów rozpoznawczych, sposoby wzajemnego rozpoznawania się i przekroczenia rubieży wojsk własnych oraz hasło.

50. Samodzielny patrol rozpoznawczy wykonuje zadania przez prowadzenie obserwacji, patrolowanie, organizowanie zasadzek i napadów oraz przez walkę.

Dowódca samodzielnego patrolu rozpoznawczego prowadzi rozpoznanie osobiście. W celu rozpoznania nieprzyjaciela, terenu i przedmiotów terenowych wysyła się patrole rozpoznawcze lub wozy patrolowe. Liczba patroli (wozów patrolowych), ich skład, wzmocnienie oraz odległość, na którą wysyła się je od sił głównych, zależy od sytuacji bojowej, zadania i składu samodzielnego patrolu rozpoznawczego, warunków terenowych i posiadanych środków łączności. W każdym wypadku należy wysyłać tyle patroli i wozów patrolowych, żeby zapewnić odpowiednie tempo i ciągłość rozpoznania. Odległość działania patroli od sił głównych samodzielnego patrolu rozpoznawczego nie powinna przekraczać 5—7 km, a wozów patrolowych 3 km. Samodzielny patrol rozpoznawczy organizuje się przed rozpoczęciem działań bojowych lub w toku ich prowadzenia. Może on rozpocząć swoje działanie jeśli będzie w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem lub może być wprowadzony z głębi.

Podczas wykonywania zadania samodzielny patrol rozpoznawczy przesuwa się z maksymalną szybkością. W rejonie przypuszczalnego spotkania się z nieprzyjacielem powinien przesuwać się skrycie od jednego do drugiego punktu dogodnego do obserwacji, nie tracąc łączności z własnymi patrolami rozpoznawczymi i wozami patrolowymi.

Samodzielny patrol rozpoznawczy zwykle obchodzi napotkane pododdziały rozpoznawcze lub ubezpieczenia nieprzyjaciela, meldując o tym przełożonemu i skrycie dociera do sił głównych nieprzyjaciela.

Po napotkaniu większych sił nieprzyjaciela samodzielny patrol rozpoznawczy umiejętnie wykorzystując teren powinien ustalić skład i kierunek posuwania się tych sił oraz bez przerwy śledzić ich działanie.

Jeżeli samodzielny patrol rozpoznawczy wykryje nieprzyjaciela w rejonie, w którym się go nie spodziewano, to dowódca patrolu powinien natychmiast zameldować o tym swemu przełożonemu, a następnie — zależnie od otrzymanych poleceń — powinien prowadzić rozpoznanie wykrytego nieprzyjaciela lub wykonywać poprzednio otrzymane zadanie.

Samodzielny patrol rozpoznawczy w czasie działania z zasady unika walki, jednak gdy jest to niemożliwe, otwiera ogień, śmiało atakuje nieprzyjaciela i — wykorzystując zamieszanie w jego ugrupowaniu — chwytając jeńców, po czym nadal wykonuje swoje zadanie.

Podczas prowadzenia rozpoznania broniącego się nieprzyjaciela samodzielny patrol rozpoznawczy — wykorzystując luki i otwarte skrzydła w jego ugrupowaniu bojowym — powinien śmiało przenikać w głąb obrony, ustalić rozmieszczenie punktów oporu i środków ogniowych, czołgów, artylerii, pododdziałów raketowych i specjalnych, miejsca stanowisk dowodzenia oraz skład i rejon rozmieszczenia odwodów.

51. Podczas rozpoznawania przeszkody wodnej samodzielny patrol rozpoznawczy powinien ustalić charakter przeszkody i przyległego do niej terenu, a także stwierdzić czy na obu brzegach rzeki znajdują się wojska nieprzyjaciela.

Do przeszkody wodnej samodzielny patrol rozpoznawczy podchodzi skrycie pod osłoną patroli rozpoznawczych i wozów patrolowych.

Po wykryciu nieprzyjaciela samodzielny patrol rozpoznawczy ustala jego skład i charakter działań, odnajduje luki w jego ugrupowaniu bojowym i wykorzystując skryte podejścia przedostaje się do przeszkody wodnej. Saperzy i zwiadowcy-pletwonurkowie ustalają szerokość i głębokość rzeki, szybkość prądu, charakter brzegów, obecność zapór (na brzegach i w wodzie), a także ustalają miejsca dogodne do przeprawy wojsk. Jeżeli na przeszkodzie wod-

nej są przeprawy, określają ich stan i możliwość ich wykorzystania przez poszczególne rodzaje wojsk. Dowódca samodzielnego patrolu rozpoznawczego organizuje rozpoznanie nieprzyjaciela na przeciwległym brzegu.

Podczas rozpoznawania nieprzyjaciela broniącego się na przeciwległym brzegu należy ustalić odcinki nie obsadzone lub obsadzone małymi siłami, a następnie przeprowadzić się na przeciwległy brzeg i kontynuować rozpoznanie na wyznaczonym kierunku.

Batalion (kompania) jako oddział rozpoznawczy

52. W działaniach bojowych batalion (kompania) może być wyznaczony jako oddział rozpoznawczy. W skład oddziału rozpoznawczego zależnie od potrzeb włącza się czołgi, artylerię, saperów, chemików, łącznościowców i innych specjalistów wyposażonych w odpowiednie środki.

Działając jako oddział rozpoznawczy batalion (wzmocniona kompania) prowadzi rozpoznanie w pasie lub na kierunku. Szerokość pasa, w którym działa oddział rozpoznawczy, zależy od jego składu, od zadania oraz od warunków terenowych i może wynosić dla batalionu 12 lub więcej kilometrów, a dla wzmocnionej kompanii do 6 km.

Odległość działania sił głównych oddziału rozpoznawczego od linii (rubieży) ubezpieczeń wojsk własnych zależy od rodzaju działań bojowych, od zadania, składu oddziału rozpoznawczego, właściwości terenu oraz od możliwości utrzymania łączności i może wynosić 30 lub więcej kilometrów.

Zadaniem oddziału rozpoznawczego może być rozpoznanie ugrupowania nieprzyjaciela, wykrycie i niszczenie środków napadu jądrowego, rozpoznanie podchodzących z głębi odwodów nieprzyjaciela oraz wycofujących się

wojsk, rozpoznawanie i niszczenie systemu dowodzenia, rozpoznanie przeszkód wodnych, zabezpieczenie skrzydeł wojsk własnych, opanowywanie wspólnie z desantem taktycznym ważnych obiektów i utrzymanie ich do czasu podejścia wojsk własnych.

Oddział rozpoznawczy wykonuje zadania przez prowadzenie obserwacji, patrolowanie, organizowanie zasadzek i wypadów oraz przez walkę.

53. Ze składu oddziału rozpoznawczego wysyła się czołowe, boczne i tylne patrole rozpoznawcze oraz ubezpieczenia bezpośrednie i wozy patrolowe.

Skład patrolu (ubezpieczeń) może wynosić od drużyny (załogi) do wzmocnionego plutonu.

Do patroli rozpoznawczych i ubezpieczeń nie należy jednak wyznaczyć więcej niż 1/3 sił oddziału rozpoznawczego.

Czołowy patrol rozpoznawczy prowadzi rozpoznanie w zasadzie bez przerwy, a patrole boczne i tylne oraz ubezpieczenia (wozy patrolowe) wysyła się w zależności od potrzeb.

Odległość działania patroli od sił głównych oddziału rozpoznawczego nie powinna przekraczać dla patrolu czołowego 5—7 km, a dla patroli bocznych i ubezpieczeń 3—5 km.

54. W rozkazie bojowym podczas stawiania zadań pododdziałom (patrolom) dowódca oddziału rozpoznawczego podaje:

— wiadomości o nieprzyjacielu;

— środki wzmocnienia, zadanie bojowe, pas (kierunek) działania, drogi marszu i rubież wejścia do działań, pas bezpieczeństwa, sposób wejścia do działań;

— środki wzmocnienia, skład i zadania patroli rozpoznawczych (wozów patrolowych);

— skład, ugrupowanie sił głównych oddziału rozpoznawczego ich zadanie bojowe, drogę marszu oraz sposób przesuwania się.

W razie potrzeby można podawać kierunki działań sąsiednich pododdziałów rozpoznawczych, rejonów działań ubezpieczeń, grup rozpoznawczych i desantów taktycznych oraz sposoby wzajemnego rozpoznawania się.

W czasie omawiania planu działania dowódca oddziału rozpoznawczego powinien podać:

— sposób działania oddziału rozpoznawczego do czasu wejścia do działań;

— sposób zabezpieczenia pododdziałów (patroli) przed własnymi uderzeniami jądrowymi oraz działaniem artylerii i lotnictwa;

— zabezpieczenie oddziału rozpoznawczego i sposób jego wejścia do działań;

— sposób działania w wypadku nagłego zetknięcia się z nieprzyjacielem;

— sposób współdziałania z grupami rozpoznawczymi, sąsiednimi pododdziałami rozpoznawczymi i własnymi pododdziałami działającymi w pasie działania oddziału rozpoznawczego;

— sposoby wskazywania celów (obiektów) i sygnały rozpoznawcze.

55. Oddział rozpoznawczy w natarciu z marszu przygotowuje się do działań w rejonie wyjściowym. Rozpoznanie w tym czasie prowadzą wojska, znajdujące się w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem oraz ich etatowe pododdziały rozpoznawcze.

Z rejonu wyjściowego oddział rozpoznawczy przesuwają się za pierwszym rzutem pułku, na którego kierunku wchodzi do działań. W sprzyjających warunkach może przesuwać się po oddzielnej drodze.

W miarę podchodzenia do obrony nieprzyjaciela dowódca oddziału rozpoznawczego wysyła wozy patrolowe (patrole rozpoznawcze), które przesuwać się w ugrupowaniu bojowych wojsk własnych.

Dowódca oddziału rozpoznawczego na podstawie wiadomości uzyskanych od wozów patrolowych (patroli rozpoznawczych) precyzuje rubież wejścia do działań i czas jej osiągnięcia oraz sposób współdziałania z pododdziałami pierwszego rzutu.

56. Oddział rozpoznawczy pod osłoną walczących wojsk, lotnictwa i artylerii wykorzystując skutki uderzeń jądrowych wchodzi do działań przez luki lub z za skrzydła oddziałów (pododdziałów) pierwszego rzutu, starając się jak najszybciej oderwać od walczących wojsk w celu zwiększenia zasięgu rozpoznania.

Oddział rozpoznawczy na tyłach nieprzyjaciela powinien działać szybko, śmiało, zdecydowanie i nie wiązać się w walce.

Prowadząc rozpoznanie przy pomocy patroli rozpoznawczych (wozów patrolowych) powinien w odpowiednich momentach siłami głównymi organizować zasadzki i napady na środki napadu jądrowego oraz na drobne pododdziały, a także dezorganizować dowodzenie i pracę tyłów.

57. Rozpoznanie lasu oddział (samodzielny patrol) rozpoznawczy prowadzi przy pomocy patroli, wozów patrolowych (szperaczy). Patrole i wozy patrolowe (szperacze) powinni szczegółowo rozpoznać teren przed lasem, a następnie skraj lasu na głębokość kilkuset metrów. Marsz w lesie odbywa się przeważnie po drogach i przesiekach. Do rozpoznania dróg rozgałęziających się na boki lub równoległych do drogi marszu dowódca oddziału (samodzielnego patrolu) rozpoznawczego powinien wysłać dodatkowe wozy patrolowe (szperaczy). W lesie patrole rozpoznawcze i wozy patrolowe wysyła się na mniejsze odległości, a bezpośrednio ubezpieczenie wzmacnia się. Szczególnie dokładnie rozpoznaje się skraj lasu, teren wokół polan, wejścia i wyjścia z wąwozów i jarów, tamy, mosty i inne miejsca, w których nieprzyjaciel może organizować zasadzki lub obronę.

58. Rozpoznanie w górach oddział (samodzielny patrol) rozpoznawczy prowadzi przede wszystkim wzdłuż dróg i ścieżek, kolejno rozpoznając i uchwytyjąc dominujące wzgórza oraz prowadząc z nich rozpoznanie (najczęściej przez obserwację) następnych wzgórz lub odcinków terenu.

Wszystkie drogi, ścieżki i wąwozy rozgałęziające się w bok od kierunku działania dowódca rozpoznaje z punktów dogodnych do prowadzenia obserwacji lub też dla ich rozpoznania wysyła patrole rozpoznawcze i wozy patrolowe. W celu rozpoznania trudno dostępnych odcinków terenu wysyła się szperaczy pieszych.

W celu schwytania jeńców na szeroką skalę stosuje się zasadzki, które najlepiej jest urządzać w ciałninach i na zakrętach dróg.

59. Rozpoznanie miejscowości oddział (samodzielny patrol) rozpoznawczy prowadzi przy pomocy patroli i wozów patrolowych (szperaczy). Obecność nieprzyjaciela w miejscowości dowódca może ustalić również na podstawie informacji uzyskanych od miejscowej ludności. W czasie prowadzenia rozpoznania miejscowości przez patrole pozostałe siły oddziału (samodzielnego patrolu) rozpoznawczego pozostają przed osiedlem w gotowości do wsparcia działań patrolu lub obchodzą miejscowość.

W celu rozpoznania większego osiedla dowódca oddziału (samodzielnego patrolu) rozpoznawczego może wysyłać dodatkowe patrole rozpoznawcze i wozy patrolowe.

60. Podczas prowadzenia rozpoznania zimą oddział (samodzielny patrol) rozpoznawczy zazwyczaj działa na wozach mających większą zdolność pokonywania terenu w tych warunkach. Szczególną uwagę zwraca się na rozpoznanie osiedli, zagajników, jarów i innych miejsc, w których może znajdować się nieprzyjaciel.

W celu rozpoznania osiedli i przedmiotów terenowych znajdujących się na trasie marszu i po jej bokach mogą być wysyłani szperacze na nartach.

2. Obrona przed bronią masowego rażenia

61. Obronę przed bronią masowego rażenia w batalionie (kompanii) organizuje się we wszystkich rodzajach działań bojowych w celu zachowania zdolności bojowej pododdziałów i zapewnienia pomyślnego wykonania postawionych im zadań. Osiąga się to przez: prowadzenie obserwacji wybuchów jądrowych, rozpoznanie skażeń promieniotwórczych i chemicznych oraz zakażeń biologicznych, szybkie powiadamianie żołnierzy o powstałych skażeniach i zakażeniach, wykorzystanie indywidualnych środków ochrony przed skażeniami, właściwości ochronnych terenu, umocnień inżynierskich, wozów bojowych i środków transportowych, umiejętne działanie w terenie skażonym, przeprowadzanie kontroli napromienienia, zabiegów sanitarno-higienicznych i profilaktycznych oraz likwidowanie skutków napadu broni masowego rażenia nieprzyjaciela.

62. Obserwację wybuchów jądrowych oraz obserwację skażeń i zakażeń organizuje się w celu określenia czasu, miejsca, rodzaju i mocy wykonanych wybuchów jądrowych, a także wykrycia i uprzedzenia na czas pododdziałów o skażeniach chemicznych i promieniotwórczych oraz zakażeniach biologicznych. W batalionie obserwację wybuchów jądrowych oraz obserwację skażeń i zakażeń prowadzi posterunek obserwacyjny, a w kompanii obserwatorzy, których wyposaża się w sprzęt optyczny, busole, przyrządy rozpoznania skażeń oraz nomogramy do określania parametrów i mocy wybuchów jądrowych.

Rozpoznanie skażeń i zakażeń prowadzą wszystkie pododdziały. W batalionie (kompanii) prowadzą je drużyny (załogi, obsługi) wyznaczone ze składu batalionu (kompanii) i wyposażone w przyrządy rozpoznania skażeń.

W niektórych wypadkach batalionowi do prowadzenia rozpoznania może być przydzielona drużyna rozpoznania skażeń.

63. Powiadamianie stanu osobowego batalionu (kompanii) o skażeniach promieniotwórczych i chemicznych oraz zakażeniach biologicznych dokonuje się za pomocą jednolitego, stałego sygnału, który podaje się na podstawie zarządzenia dowódcy batalionu (kompanii) natychmiast po uzyskaniu danych z rozpoznania skażeń i zakażeń. Sygnał powiadamiania o skażeniu i zakażeniu mają prawo podawać również posterunki obserwacyjne i obserwatorzy pododdziałów prowadzący obserwację skażeń i zakażeń, jeśli wykryją w terenie lub w powietrzu środki promieniotwórcze, trujące lub biologiczne.

Po ogłoszeniu sygnału stan osobowy powinien natychmiast nałożyć indywidualne środki ochrony przed skażeniami i nadal wykonywać zadanie; środki ochrony zdejmuje się na rozkaz dowódców pododdziałów.

Sygnał powiadamiania o skażeniu i zakażeniu przekazuje się przez środki łączności poza kolejnością.

64. Właściwości ochronne terenu, umocnień inżynierskich, wozów bojowych i środków transportowych w znacznym stopniu zmniejszają straty spowodowane rażącym działaniem broni jądrowej, oprócz tego indywidualne środki ochrony przed skażeniami oraz schrony i pojazdy z urządzeniami filtro-wentylacyjnymi chronią przed środkami promieniotwórczymi, trującymi i biologicznymi.

Odciniki terenu skażonego pododdziały obchodzą lub pokonują z maksymalną szybkością na kierunkach zapewniających najmniejsze napromienienie (skażenie) stanu osobowego. W warunkach powstawania kurzu, w czołgach i transporterach opancerzonych zamyka się luki i żaluzje i włącza się specjalne urządzenia filtro-wentylacyjne. Żołnierze znajdujący się na odkrytych pojazdach nakładają maski przeciwgazowe i płaszcze ochronne.

Przy długotrwałych działaniach pododdziałów w terenie skażonym o natężeniu promieniowania do 5 rentgenów na godzinę dowódca batalionu (kompanii) może zezwolić na zdejmowanie masek przeciwgazowych po każdych 4 go-

dzinach na okres 30—60 minut. W rejonie o natężeniu promieniowania powyżej 5 rentgenów na godzinę, a także w terenie skażonym środkami trującymi lub zakażonym środkami biologicznymi maski przeciwgazowe można tylko zdejmować w specjalnie przystosowanych pojazdach mechanicznych i schronach.

Spożywanie strawy przy natężeniu promieniowania powyżej 5 rentgenów na godzinę, a także w terenie skażonym środkami trującymi i zakażonym środkami biologicznymi odbywa się w specjalnie przystosowanych schronach i pojazdach mechanicznych przy czym wykorzystuje się w pierwszej kolejności produkty w opakowaniu.

65. Kontrolę napromienienia stanu osobowego w pododdziałach przeprowadza się za pomocą dozymetrów metodą grupową i indywidualną. Jeśli stosuje się metodę grupową, dawki napromienienia stanu osobowego pododdziału (plutonu, drużyny, załogi, obsługi) określa się według wskazań jednego lub dwóch dozymetrów, znajdujących się w tych pododdziałach, a jeśli stosuje się metodę indywidualną — za pomocą dozymetrów wydawanych wszystkim żołnierzom.

Ilościową ewidencję napromienienia każdego plutonu oraz imienną ewidencję napromienienia oficerów batalionu i stanu osobowego sztabu batalionu prowadzi w specjalnym dzienniku osoba wyznaczona przez dowódcę batalionu, a podoficerów i szeregowców kompanii — szef kompanii lub inna osoba wyznaczona przez dowódcę kompanii.

66. Podczas likwidacji skutków użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia dowódca batalionu (kompanii) organizuje odtworzenie dowodzenia, udzielanie pierwszej pomocy, wywożenie (wynoszenie) rannych i chorych na odcinki nieskażone i ewakuowanie ich do punktów medycznych, przeprowadzanie zabiegów specjalnych, a także usuwanie zawał utrudniających ludziom wyjście

i wyprowadzenie sprzętu ze zburzonych ukryć oraz przeszkadzających w gaszeniu pożarów.

W ogniskach silnego porażenia skutki uderzeń bronią masowego rażenia mogą być likwidowane również siłami i środkami pododdziałów inżynierskich, chemicznych, medycznych i służby czołgowo-technicznej.

W celu odtworzenia dowodzenia i przywrócenia gotowości bojowej pododdziałów dowódca batalionu (kompanii) powinien natychmiast nawiązać łączność z podległymi dowódcami, przełożonym i sąsiadami, ustalić straty w sile żywej i sprzęcie, udokładnić zadania bojowe dla podległych pododdziałów oraz przedsięwziąć środki dla przywrócenia systemu ognia i obserwacji.

Zabiegi specjalne dzielą się na częściowe i całkowite.

Częściowe zabiegi specjalne wykonuje stan osobowy pododdziałów pod kierownictwem swych dowódców, bezpośrednio w ugrupowaniu bojowym, wykorzystując środki etatowe i podręczne. Częściowe zabiegi specjalne w razie skażenia środkami trującymi przeprowadza się niezwłocznie po skażeniu. Pododdziały wykonując te zabiegi nie przerywają wykonywania zadania bojowego. Podczas częściowych zabiegów specjalnych dezaktywuje się, odkaża i dezynfekuje te miejsca uzbrojenia i sprzętu bojowego, z którymi żołnierze stykają się podczas wykonywania otrzymanego zadania. Broń osobistą we wszystkich wypadkach dezaktywuje się, odkaża i dezynfekuje całkowicie. W wypadku skażenia organizmu związkami fosforowo-organicznymi należy wstrzyknąć w przednią powierzchnię uda odtrutkę ze strzykawki indywidualnej.

Całkowite zabiegi specjalne przeprowadza się na polecenie dowódcy pułku po wykonaniu postawionych zadań bezpośrednio w rejonie rozmieszczenia batalionu (kompanii) wykorzystując własne środki etatowe i środki pododdziałów wojsk chemicznych lub na punkcie zabiegów specjalnych.

Do zabiegów profilaktycznych zalicza się szczepienia ochronne, stosowanie antybiotyków i antydotów. W razie wykrycia środków biologicznych (aerozolu, zakażonej wody, żywności i przedmiotów) przeprowadza się pod kierownictwem służby zdrowia dezynfekcję umocnień obronnych i pomieszczeń, a jeżeli to jest konieczne — dezynfekcję bielizny i umundurowania.

3. Obrona przeciwlotnicza

67. Obronę przeciwlotniczą pododdziałów organizuje się i realizuje uwzględniając system OPL wyższego szczebla. Obrona przeciwlotnicza pododdziałów stanowi uzupełnienie tego systemu. Obronę przeciwlotniczą organizują dowódcy wszystkich szczebli bez względu na wykonywane zadanie taktyczne, rodzaj działań bojowych lub sytuację na polu walki, wykorzystując w tym celu etatowe środki obrony przeciwlotniczej i broń strzelecką.

Obroną przeciwlotniczą batalionu (kompanii) nazywamy wszystkie czynności wykonywane w celu zadania lotnictwu nieprzyjaciela jak największych strat, uniemożliwienia mu lub utrudnienia rozpoznania pola walki oraz zabezpieczenia siły żywej i sprzętu przed uderzeniami z powietrza. Cele te osiąga się przez właściwe wykorzystanie środków ogniowych, rozśrodkowanie i ukrycie wojsk oraz maskowanie.

Obronę przeciwlotniczą w batalionie (kompanii) organizuje się w celu wykrycia i we właściwym czasie powiadomienia stanu osobowego o pojawieniu się nieprzyjaciela z powietrza oraz w celu zniszczenia jego samolotów i śmigłowców.

W celu zapewnienia obrony przeciwlotniczej dowódca batalionu (kompanii) musi zorganizować obserwację, zapoznać pododdziały z sygnałem powiadamiania o środkach napadu powietrznego nieprzyjaciela i określić sposób działania po ogłoszeniu tego sygnału; określić sposób wykorzystania przeciwlotniczych środków ogniowych i broni

strzeleckiej do prowadzenia ognia do celów powietrznych; zastosować środki mające na celu w odpowiednim czasie ukrycie pododdziałów i ich zamaskowanie.

68. Obserwacja powietrznych środków napadu nieprzyjaciela powinna być okrężna i prowadzona w sposób ciągły. W batalionie (kompanii) prowadzą ją wyznaczeni obserwatorzy. Żołnierze pododdziałów powinni umieć odróżniać na podstawie oznak zewnętrznych i znaków rozpoznawczych samoloty (śmigłowce) własne od samolotów (śmigłowców) nieprzyjaciela.

O pojawieniu się nieprzyjaciela z powietrza dowódca batalionu (kompanii) powiadamia podległe pododdziały przez radio lub za pomocą sygnałowych środków łączności. Po otrzymaniu sygnału wzmacnia się obserwację na zagrożonym kierunku, pododdziały wyznaczone do prowadzenia ognia z broni strzeleckiej do celów powietrznych osiągają gotowość do otwarcia ognia. Pododdziały bezpośrednio zaangażowane w walce z nieprzyjacielem naziemnym wykonują swoje zadania. Stan osobowy pozostałych pododdziałów, oprócz dyżurnych obserwatorów i dyżurnych środków ogniowych, zajmuje ukrycia (szczeliny) i maskuje się przed obserwacją z powietrza. Środki ogniowe wyznaczone do prowadzenia ognia do celów powietrznych otwierają ogień na rozkaz dowódcy plutonu (kompanii, batalionu).

4. Ubezpieczenie

69. Ubezpieczenie organizuje się w celu niedopuszczenia do niespodziewanego napadu nieprzyjaciela, zapewnienia naszym wojskom czasu i dogodnych warunków wejścia do walki oraz uniemożliwienia nieprzyjacielowi prowadzenia rozpoznania.

W tym celu wyznacza się ubezpieczenie bojowe, marszowe i ubezpieczenie postoju. Oprócz tego w batalionie (kompanii) organizuje się ubezpieczenie bezpośrednie.

70. Dowódca batalionu do bezpośredniego ubezpieczenia wysyła (wystawia): w marszu — patrole (wozy patrolowe), w obronie — dyżurne środki ogniowe; na postoju — placówki i patrole. Oprócz tego w batalionie i kompanii organizuje się i stale prowadzi obserwację. Organizując ubezpieczenie bezpośrednie dowódca batalionu (kompanii) wydziela potrzebne siły i środki, stawia im zadania, określa sposób działania i ustala z nimi sposoby utrzymywania łączności.

71. Batalion (kompania) w zależności od sytuacji może wykonywać zadanie ubezpieczenia marszowego lub ubezpieczenia postoju. Wykonując zadanie ubezpieczenia marszowego, batalion może działać jako awangarda, oddział boczny lub ariergarda, a kompania — jako szpica czołowa, boczna lub tylna; w rejonie rozmieszczenia batalion i kompania mogą być wyznaczone jako oddział czat. W obronie, gdy nie tworzy się pozycji przedniej, batalion wysyła ubezpieczenie bojowe.

5. Zabezpieczenie inżynieryjne

72. Zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych batalionu (kompanii), polega na wykonaniu szeregu przedsięwzięć inżynieryjnych ułatwiających wojskom własnym, a utrudniających nieprzyjacielowi osiągnięcie powodzenia w prowadzeniu działań bojowych.

Zabezpieczenie inżynieryjne obejmuje:

w n a t a r c i u:

— rozpoznanie systemu inżynieryjnej rozbudowy obrony nieprzyjaciela, zapór oraz terenu w pasie (na kierunku) działania;

— organizację grup torujących w kompaniach i samodzielne pokonywanie zapór przeciwpancernych i przeciwpiechotnych;

— samodzielne pokonywanie małych przeszkód i trudnych odcinków terenowych;

— urządzenie dróg na przelaj oraz przeprowadzanie nieskomplikowanych napraw dróg istniejących;

— rozpoznanie i samodzielne urządzenie brodów na wąskich przeszkodach wodnych w celu samodzielnego pokonania tych przeszkód w bród przy użyciu własnych środków;

— organizację forsowania i przeprawy przez przeszkody wodne;

— pośpieszne umocnienie obrony przy użyciu sprzętu okopowego, materiałów wybuchowych i środków mineralno-zaporowych;

w o b r o n i e:

— budowę odkrytych i przykrytych okopów i obiektów do prowadzenia ognia i obserwacji oraz ukryć dla ludzi, uzbrojenia, wozów bojowych i pojazdów mechanicznych przy użyciu sprzętu okopowego i materiałów wybuchowych;

— budowę systemu zapór inżynierskich (w tym zakładanie zapór minowych przeciwpancernych i przeciwpiechotnych);

— maskowanie stanowisk ogniowych i rejonów rozmieszczenia za pomocą środków etatowych i miejscowych;

— usuwanie we własnych rejonach obrony (rozmieszczenia) zawał i zniszczeń oraz odbudowę urządzeń obronnych podczas likwidacji skutków napadu jądrowego nieprzyjaciela;

— urządzenie punktów wydobywania i oczyszczania wody;

— budowę i utrzymywanie dróg od batalionowego punktu amunicyjnego, żywnościowego i medycznego do kompanijnych punktów oporu.

Za organizację i wykonanie zadań inżynierskich zabezpieczenia działań bojowych na szczeblu batalionu (kompanii) odpowiedzialny jest dowódca batalionu (kompanii).

Wszystkie zapory inżynieryjne, a głównie zapory minowe znajdujące się w pasie działań batalionu muszą być szczegółowo ewidencjonowane.

73. Zadania inżynieryjnego zabezpieczenia działań bojowych wykonują pododdziały wszystkich rodzajów wojsk i służb. Natomiast do wykonywania prac bardziej skomplikowanych oraz do zadań związanych z mechanizacją robót używa się pododdziałów wojsk inżynieryjnych.

6. Maskowanie

74. Maskowanie pomaga w osiągnięciu zaskoczenia przez pododdziały oraz zmniejsza ich straty.

Maskowanie ma na celu ukrycie rzeczywistego rozmieszczenia swoich pododdziałów przed wzrokowym, radiolokacyjnym i powietrznym rozpoznaniem nieprzyjaciela i wprowadzenie go w błąd co do ugrupowania i działań tych pododdziałów. Wykonanie tych zadań w batalionie osiąga się przez: wykorzystanie właściwości maskujących terenu, ciemności i innych warunków ograniczonej widoczności; stosowanie etatowych i podręcznych środków maskujących technikę bojową; umiejętne wykonywanie zasłon dymnych, urządzenie pozornych umocnień i ustawianie różnych makiet; umiejętne wykonywanie przez stan osobowy prac związanych z maskowaniem i zachowaniem tajemnicy wojskowej.

75. W celu ukrycia się przed rozpoznaniem naziemnym i powietrznym nieprzyjaciela, a zwłaszcza przed fotografowaniem, środkami radiolokacyjnymi i obserwacją prowadzoną za pomocą noktowizorów, pododdziały powinny wykorzystywać fałdy terenu i jego właściwości ochronne.

W razie konieczności dłuższego przebywania w jednym rejonie nie należy rozmieszczać pododdziałów w pobliżu wyraźnie odznaczających się przedmiotów terenowych, które mogą służyć nieprzyjacielowi za dozory.

W nocy nie zezwala się na rozniecanie ognisk. Marsz na pojazdach z włączonymi lub nie zaciemnionymi światłami jest zabroniony.

76. Należy na szeroką skalę wykorzystywać etatowe środki maskujące (ubrania maskujące, komplety siatek i pokrycia maskujące oraz inne), a także materiały pod ręczne.

W celu pozorowania rozmieszczenia pododdziałów i techniki bojowej stosuje się makiety i urządza się pozorne umocnienia. W celu pokazania w pozornych obiektach działań pododdziałów wykorzystuje się środki ogniowe i wozy bojowe („wędrownie” karabiny maszynowe, działa, czołgi) oraz środki pirotechniczne. Na zarządzenie wyższego przełożonego lub za jego zezwoleniem pozoruje się działania wojsk i wykonuje pozorne obiekty.

Zasłony dymne wykorzystuje się w celu ukrycia manewru pododdziałów i oślepienia nieprzyjaciela.

77. Przedsięwzięcia związane z maskowaniem w batalionie (kompanii) wykonuje się własnymi siłami.

Dowódca batalionu (kompanii) we wszystkich rodzajach działań bojowych powinien stawiać zadania dotyczące maskowania, określić czas potrzebny na ich wykonanie, stale kontrolować, czy zostały wykonane prace maskujące i czy żołnierze przestrzegają zasad maskowania.

7. Zabezpieczenie tyłowe pododdziałów

78. Ciągłość zabezpieczenia materiałowego, technicznego i medycznego jest jednym z zasadniczych warunków powodzenia w prowadzeniu walki.

Dowódca batalionu (kompanii) ponosi całkowitą odpowiedzialność za zabezpieczenie tyłowe podległych mu pododdziałów. Powinien on przejawiać stałą troskę o terminowe i odpowiednie wyposażenie pododdziałów w amunicję, materiały pędne i smary, w żywność i środki ochrony. Po-

winiem także dbać o zapewnienie pomocy rannym i ewakuowanie ich do punktów medycznych, a także czuwać nad organizacją obsługi technicznego pojazdów i uzbrojenia.

79. Dowódca batalionu powinien: wyznaczyć miejsce dla punktu amunicyjnego, środków naprawczych, punktu żywnościowego, punktu medycznego i określić kolejność ich przegrupowania, ustalić kolejność uzupełnienia amunicji oraz materiałów pędnych i smarów; organizować przygotowywanie gorącej stawy i dostarczanie jej pododdziałom, udzielać wytycznych dotyczących organizacji technicznego zabezpieczenia ;określić kolejność ewakuowania rannych i chorych.

80. Zapasy środków materiałowych powinny być stale uzupełniane do ustalonych norm.

Zapasy środków materiałowych w batalionie (kompanii) dzielą się na zapasy bieżące i zapasy nienaruszalne. Użycie zapasów nienaruszalnych następuje z zasady za zezwoleniem dowódcy pułku, a w nagłych wypadkach — za zezwoleniem dowódcy batalionu.

Uzupełnianie amunicji i materiałów pędnych potrzebnych dla czołgów i transporterów opancerzonych odbywa się: w rejonach postoju, w czasie marszu — podczas dziennego (nocnego) odpoczynku i po przybyciu w oznaczone miejsce, a podczas walki — przez dowożenie bezpośrednio do czołgów i transporterów opancerzonych, znajdujących się w ugrupowaniu bojowym bez wycofywania ich do tyłu. W razie potrzeby dowóz amunicji i paliwa może być dokonywany także przy użyciu wozów bojowych (transporterów opancerzonych).

81. W celu zabezpieczenia żywności przed skażeniem promieniotwórczym, środkami trującymi i zakażeniem środkami biologicznymi chroni się ją i przewozi w opakowaniu lub pod przykryciem.

Przygotowaniem i dostarczeniem gorącej stawy zajmuje się pluton zaopatrzenia batalionu. W razie niemożności do-

starczenia jej żołnierzom wydaje się im żywność w postaci suchego prowiantu.

Podczas przygotowywania stawy w rejonach skażonych, w których natężenie promieniowania wynosi do 5 rentgenów na godzinę, batalionowe kuchnie rozmieszcza się w namiotach lub odpowiednim ukryciu, a przy większym natężeniu promieniowania — w zakrytych schronach. Nie wolno przygotowywać stawy w rejonach skażonych środkami trującymi i zakażonych środkami biologicznymi. Kategorycznie zabrania się wykorzystania żywności i wody skażonej środkami promieniotwórczymi, chemicznymi i zakażonej środkami biologicznymi. Produkty opakowane hermetycznie — po przeprowadzeniu dezaktywacji, odkażania i dezynfekcji opakowania — wykorzystuje się za zezwoleniem starszego lekarza pułku.

82. Zabezpieczenie techniczne organizuje bezpośrednio pomocnik dowódcy batalionu (kompanii) do spraw technicznych.

Obsługą techniczną w pododdziałach zajmują się kierowcy oraz stan osobowy drużyn i załóg. W celu udzielenia im pomocy wydziela się z warsztatów naprawczych batalionu i pułku określone siły i środki.

Obsługiwanie techniczne pojazdów mechanicznych polega przede wszystkim na napełnianiu zbiorników materiałami pędnymi i smarami, uzupełnieniu amunicji, sprawdzeniu uzbrojenia, agregatów, mechanizmów i przyrządów, na ich wyregulowaniu i nasmarowaniu oraz na usunięciu wykrytych niesprawności.

Punkt obserwacji technicznej (POT) batalionu (kompanii czołgów) prowadzi obserwację wozów bojowych i transporterów opancerzonych na polu walki, określa przyczyny ich zatrzymania się, rodzaj uszkodzenia oraz podejmuje szybkie środki w celu ich ewakuacji i naprawy.

Za organizację punktu obserwacji technicznej odpowiada pomocnik dowódcy batalionu (kompanii czołgów) do spraw technicznych.

83. Pierwsza pomoc medyczna na polu walki i w rejonach porażenia polega na udzieleniu sobie pomocy (samo-pomocy) i na pomocy koleżeńskiej, której wzajemnie udzielają sobie żołnierze oraz której podoficer sanitarny kompanii udziela żołnierzom w miejscach ranienia lub w najbliższych ukryciach. W tym celu wykorzystuje się opatrunki osobiste, indywidualne pakiety przeciwchemiczne, strzykawki indywidualne i apteczki znajdujące się w czołgach i transporterach opancerzonych oraz wszelkie środki pod ręczne do tamowania krwotoków i nakładania opatrunków.

W batalionowym punkcie medycznym udziela się pomocy przedlekarskiej (felczerskiej).

Zbieranie i ewakuację rannych w batalionie organizuje pluton medyczny batalionu, a także siły i środki wydzielone z pułkowego punktu medycznego. W razie konieczności, zgodnie z zarządzeniem dowódcy batalionu, dodatkowo wydziela się do tego celu ludzi i środki transportu.

Rannych wymagających ewakuacji, po udzieleniu im pierwszej pomocy i pomocy przedlekarskiej, ewakuuje się na kolejne punkty medyczne wraz z ich bronią indywidualną i maską przeciwgazową.

Rozdział IV

MARSZ I PRZEWÓZ PODODDZIAŁÓW

1. Marsz

84. Bataliony (kompanie) piechoty i kompanie czołgów powinny być zawsze gotowe do wykonania marszu na duże odległości w warunkach stałego zagrożenia użyciem przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia, oddziaływania jego lotnictwa, skażenia promieniotwórczego i chemicznego i zakażenia biologicznego oraz zniszczenia dróg i przepraw. W związku z tym dowódcy muszą: starannie przygotować do marszu pojazdy i sprzęt, umiejętnie zorganizować marsz oraz obronę przed bronią masowego rażenia, obronę przeciwlotniczą, zabezpieczenie inżynieryjne oraz przygotować do marszu stan osobowy pododdziałów.

Marsz może się odbywać w przewidywaniu zetknięcia się z nieprzyjacielem lub bez przewidywania spotkania się z nim. Odbywa się on z zasady nocą lub w warunkach ograniczonej widoczności, a w toku działań bojowych oraz na głębokich tyłach własnych wojsk — także w dzień.

Bez względu na przeszkody pododdziały powinny przybyć do wyznaczonego rejonu w pełnej gotowości bojowej i w przewidzianym (planowanym) czasie.

85. Batalion (kompania) z zasady wykonuje marsz na pojazdach. Niekiedy podczas wykonywania marszu na duże odległości czołgi i inne pojazdy gąsienicowe można przewozić na przyczepach niskopodwoziowych, a marsz na

nieduże odległości pododdziały mogą wykonywać pieszo lub na nartach.

Szybkość marszu zależy od rodzaju zadania, stanu dróg, warunków atmosferycznych, pory roku i doby, stanu technicznego pojazdów, przygotowania kierowców, a także od organizacji i zabezpieczenia marszu. Średnia szybkość marszu po drogach kolumn mieszanych i czołgowych może wynosić: w nocy — 15—20 km/godz., w dzień — 20—30 km/godz., a kolumn pojazdów kołowych: w nocy 25—30 km/godz., w dzień — 30—40 km/godz. Podczas marszu pieszo średnia szybkość może wynosić 4—5 km/godz., a na nartach — 5—7 km/godz.

Marsz powinien być wykonywany z maksymalną szybkością możliwą w określonych warunkach.

Batalion piechoty (kompania czołgów) wykonuje marsz w jednej kolumnie. Odległość między pododdziałami i pojazdami w kolumnie batalionu (kompanii czołgów) ustala się zależnie od szybkości marszu i warunków widoczności. Odległości te mogą wynosić 25—50 m.

Odległości między pojazdami zwiększa się w następujących warunkach: gdy marsz odbywa się w tumanach kurzu, w czasie gołoledzi, gdy drogi mają strome wzniesienia i spady oraz ostre zakręty, a także gdy pojazdy poruszają się z dużą szybkością.

86. W celu terminowego rozpoczęcia marszu i regulowania szybkości ruchu batalionu (kompanii czołgów) wyznacza się punkt wyjściowy oraz punkty wyrównania co 2—3 godziny marszu.

Wyznacza się odpoczynki krótkie i długie oraz odpoczynki dzienne (nocne). Ma to na celu sprawdzenie stanu technicznego pojazdów, przeprowadzenie technicznej obsługi, usunięcie uszkodzeń oraz umożliwienie odpoczynku żołnierzom.

Krótkie odpoczynki 20—30-minutowe wyznacza się po 2—3 godzinach marszu, długie (2—4-godzinne) wyznacza się na początku drugiej połowy marszu dobowego. W nocy

i podczas silnych mrozów długich odpoczynków nie wyznacza się.

87. Po otrzymaniu zadania dotyczącego marszu dowódca batalionu (kompanii) powinien: przeanalizować je, prze studiować na podstawie mapy drogę marszu i charakter terenu oraz rubieże możliwego zetknięcia się z nieprzyjacielem, przeprowadzić kalkulację marszu, określić ugrupowanie marszowe, sposób ubezpieczenia, a także postawić zadania dotyczące marszu.

W rozkazie do marszu dowódca batalionu (kompanii) podaje:

— wiadomości o nieprzyjacielu i rubieże możliwego spotkania z nim;

— wiadomości o sąsiadach i pododdziałach rozpoznawczych, jeżeli one działają w przodzie;

— zadanie batalionu (kompanii) i drogi marszu;

— skład i zadania szpicy (patroli, wozów patrolowych, szperaczy), czas przejścia punktu wyjściowego i punktów wyrównania;

— ugrupowanie marszowe, szybkość marszu, rejony odpoczynków i sposób działania podczas spotkania z nieprzyjacielem;

— swoje miejsce i zastępcę.

Dowódca batalionu (kompanii czołgów) oprócz tego daje wytyczne dotyczące organizacji obserwacji, łączności i technicznego zamykania, a także określa sposób działania na sygnał powiadamiania o środkach napadu powietrznego nieprzyjaciela oraz o skażeniach i zakażeniach.

Przed rozpoczęciem marszu dowódca batalionu (kompanii) sprawdza gotowość pododdziałów do marszu, sprawność pojazdów i uzbrojenia, ilość amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz stan środków ochrony.

88. Batalion (kompania) przechodzi punkt wyjściowy czołem kolumny sił głównych w dokładnie ustalonym czasie.

Dowódca batalionu (kompanii) zwykle znajduje się w czołowej kolumny i bezwzględnie przestrzega ustalonego porządku marszu. Pododdziały maszerują tylko prawą stroną drogi, przestrzegając ustalonej szybkości marszu i odległości między pojazdami.

Pomocnik dowódcy batalionu (kompanii czołgów) do spraw technicznych wraz z warsztatem naprawczym (ciągnikiem) posuwa się w końcu kolumny batalionu (kompanii). Powinien on organizować pomoc przy usuwaniu niesprawności uszkodzonych pojazdów i zapewnić przybycie wszystkich pojazdów batalionu do określonego rejonu. O uszkodzeniu pojazdów i wszelkich czynnościach mających na celu ich naprawienie pomocnik dowódcy batalionu do spraw technicznych melduje dowódcy batalionu (kompanii).

W razie ataku lotnictwa nieprzyjaciela batalion (kompania) kontynuuje marsz, a środki obrony przeciwlotniczej i wyznaczone uprzednio środki ogniowe pododdziałów otwierają ogień w marszu. Ogień otwiera się na komendę dowódców pododdziałów (czołgu, transportera). Pododdziały przechodzą ciaśniny i mosty bez zatrzymywania się. Podczas marszu dowódca batalionu (kompanii) stosuje środki zapewniające ciągłość ruchu. W razie konieczności organizuje rozpoznanie dróg obejścia i wytyczanie dróg na przełaj, wykorzystując do tego maszyny drogowe oraz inne środki techniczne, umożliwiające pokonanie trudnych do przejścia odcinków dróg.

Uszkodzone pojazdy ściąga się na prawą stronę drogi i naprawia. Po naprawieniu dołączają one do najbliższej przejeżdżającej kolumny; do kolumny swoich pododdziałów dołączają tylko w czasie odpoczynków. Wyprzedzanie kolumn jest niedozwolone.

Skażone odcinki terenu batalion (kompania) obchodzi, a w razie niemożności obejścia pokonuje je z maksymalną szybkością na kierunku zapewniającym najmniejsze napromienienie (skażenie). Pododdziały wykonujące marsz

na wozach bojowych, które posiadają specjalne urządzenia filtrowentylacyjne, włączają je, natomiast pododdziały na otwartych pojazdach pokonują teren skażony wykorzystując środki indywidualnej ochrony przed skażeniami.

Częściowe zabiegi specjalne przeprowadza się po wyjściu z rejonów skażonych, a zabiegi całkowite — z zasady w czasie długich odpoczynków lub w rejonie dziennego (nocnego) odpoczynku.

89. W czasie krótkich odpoczynków batalion (kompania) zachowuje ugrupowanie marszowe. Pojazdy zatrzymuje się po prawej stronie drogi w odległościach ustalonych przez dowódcę. Odległości między pojazdami muszą wynosić jednak co najmniej 10 m. W pojazdach pozostają radiotelefoniści dowódcy batalionu (kompanii), dyżurne obsługi środków przeciwlotniczych i obserwatorzy; pozostali żołnierze na rozkaz swoich dowódców wysiadają na prawą stronę drogi. Mechanicy-kierowcy (kierowcy) przeprowadzają przegląd pojazdów.

W czasie długiego odpoczynku i w rejonie dziennego (nocnego) odpoczynku batalion rozmieszcza się kompaniami w wyznaczonym rejonie, wzdłuż dróg marszu. Musi przy tym wykorzystywać właściwości ochronne terenu i nie dopuszczać do zbytowego zagęszczenia sprzętu. Dowódcy pododdziałów organizują bezpośrednie ubezpieczenie, maskowanie i obsługiwanie pojazdów pod względem technicznym.

W rejonie dziennego (nocnego) odpoczynku żołnierze wykonują najprostsze ukrycia (szczeliny), a na czołgi, pojazdy i inny sprzęt w razie konieczności wykonuje się ukrycia przy użyciu sprzętu okopowego. Środki przeciwlotnicze i wydzielone karabiny maszynowe powinny się znajdować w gotowości do odparcia napadu nieprzyjaciela z powietrza.

90. W zimie przed rozpoczęciem marszu dowódca batalionu (kompanii) zarządza przygotowanie pojazdów i uzbrojenia do działania w warunkach niskiej tem-

peratury oraz głębokiej pokrywy śnieżnej i organizuje zabezpieczenie ludzi przed odmrożeniami.

Do ubezpieczenia marszowego z zasady przydziela się pojazdy mające urządzenia do oczyszczania dróg ze śniegu, a pojazdy o dużej zdolności pokonywania terenu (ciągniki) rozdziela się na poszczególne kolumny pododdziałów piechoty.

W czasie odpoczynków podgrzewa się silniki.

91. Marsz w górach organizuje się zwracając uwagę na przekrój pionowy drogi marszu. Szybkość marszu na podjazdach, w czasie zjazdów i pokonywania innych trudnych odcinków może być zmniejszona, a odległość między pojazdami powiększa się do wartości zapewniającej bezpieczeństwo ruchu.

Pododdziały powinny mieć przygotowane dodatkowe urządzenia do hamowania pojazdów i dział, a także środki do pokonywania stromych podjazdów i zjazdów. Urwiska i inne niebezpieczne miejsca oznacza się widocznymi znakami; podczas pokonywania miejsc niebezpiecznych żołnierze spieszą się.

Na odpoczynki wybiera się miejsca zabezpieczone przed obsuwaniem się kamieni i lawin. Batalion w razie konieczności ochłodzenia silników może się zatrzymać za zezwoleniem dowódcy pułku. Kolumny nie wolno zatrzymywać na drodze przy urwisku.

2. Przewóz pododdziałów

92. Batalion można przewozić transportem kolejowym (morskim, rzeczny). W celu szybkiego przerzucenia batalionu piechoty na duże odległości można stosować transport powietrzny.

Batalion (kompanię) przed załadowaniem rozmieszcza się w rejonie wyjściowym, a po wylądowaniu — w rejonie zbiórki.

Rejon wyjściowy powinien zapewniać dogodny warunki maskowania oraz powinny się w nim znajdować ukrycia naturalne i dogodne drogi dojścia do miejsca załadowania. Dowódca batalionu (kompanii) w rejonie wyjściowym przygotowuje pododdziały do przewozu, zwracając szczególną uwagę na gotowość sprzętu do załadowania i na gotowość do dalszych działań po wyładowaniu.

93. Podczas przygotowania do przewozu dowódca batalionu — który został wyznaczony na komendanta eszelonu — przeprowadza rekonesans rejonu wyjściowego i drogi marszu do miejsc załadowania oraz wspólnie z wojskowym komendantem odcinka kolejowego lub stacji (portu) ustala szczegóły planu załadowania i sposób rozmieszczenia żołnierzy, sprzętu i wyposażenia pododdziałów w wagonach (na statkach, samolotach i śmigłowcach); określa sposób przejścia pododdziałów do miejsca załadowania, ustala kolejność załadowania, czas jego rozpoczęcia i zakończenia.

Żołnierzy rozmieszcza się w poszczególnych wagonach, uwzględniając zachowanie całości organizacyjnej pododdziałów oraz gotowości do prowadzenia walki po wyładowaniu eszelonu.

94. Przed przejściem do miejsca załadowania dowódca batalionu (kompanii) sprawdza, czy żołnierze znają przepisy dotyczące ładowania, ustawiania i mocowania sprzętu na platformach (na statkach, w samolotach i śmigłowcach), sposobu rozładowania sprzętu, zasad zachowania się podczas przewozu oraz gotowość do załadowania uzbrojenia, sprzętu i wyposażenia.

95. Wymarsz z rejonu wyjściowego musi nastąpić w takim czasie, aby po przybyciu do miejsca załadowania można było bezpośrednio przystąpić do ładowania.

Ładowanie czołgów, transporterów opancerzonych, samochodów, uzbrojenia i żołnierzy powinno odbywać się w możliwie najkrótszym czasie. Należy przy tym uwzględ-

nić zabezpieczenie przed nieszczęśliwymi wypadkami i przed zniszczeniem sprzętu lub środków transportowych.

96. Batalion przewożony środkami transportu kolejowego lub wodnego, zapewnia sobie na cały okres trwania podróży zapasy żywnościowe, które zabiera pluton zaopatrzenia batalionu. W celu udzielenia pomocy medycznej podczas jazdy eszelonem (na statku) rozwija się batalionowy punkt medyczny.

97. W celu prowadzenia obserwacji powietrza i terenu (wody) podczas jazdy w eszelonach (na statku) wystawia się posterunki obserwacyjne, które dysponują przyrządami obserwacyjnymi i rozpoznania skażeń. Podczas jazdy dane o sytuacji powietrznej i sytuacji skażeń komendant eszelonu otrzymuje również z innych źródeł (komendy odcinków kolejowych, stacji, portów itp.).

Do osłony eszelonu (statku) przed środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela wykorzystuje się przydzielone środki przeciwlotnicze oraz wyznaczone środki ogniowe pododdziałów.

98. O nieprzyjacielu z powietrza oraz o skażeniu i zakażeniu powiadamia się wojska za pomocą sygnałów ustalonych przez komendanta eszelonu. Po ogłoszeniu sygnału powiadomienia o środkach napadu powietrznego nieprzyjaciela eszelon (statek) kontynuuje jazdę, a wszystkie środki ogniowe wyznaczone do odparcia napadu z powietrza przygotowują się do otwarcia ognia. Drzwi, okna (iluminatory) i luki wagonów (pomieszczeń statku) zamyka się, a indywidualne środki ochrony przed skażeniami przygotowuje się do użycia.

Po ogłoszeniu sygnału powiadamiania o skażeniu i zakażeniu żołnierze nakładają maski przeciwgazowe, a w razie konieczności na rozkaz dowódcy pododdziału nakładają także inne środki ochrony.

Po przejechaniu przez pociąg (statek) skażonego odcinka na rozkaz komendanta eszelonu przeprowadza się w pod-

oddziałach częściowe zabiegi specjalne. Całkowite zabiegi przeprowadza się po wyładowaniu.

Po przybyciu na stację (port, lotnisko) wyładowania batalion (kompania) szybko wyładowuje się i pod osłoną ubezpieczenia skrycie przechodzi do rejonu zbiórki, będąc w gotowości do wykonania zadania.

Batalion (kompania) powinien być zawsze gotowy do opuszczenia środków transportowych na szlaku, w miejscu nie przygotowanym oraz do przejścia marszem do wyznaczonego miejsca, obchodząc odcinki zniszczone lub skażone, a także w gotowości wejścia do walki.

99. Jeżeli batalion (kompania) piechoty jest przewożony środkami transportu powietrznego, dowódca tego batalionu (kompanii), po otrzymaniu rozkazu do przewozu, wspólnie z dowódcą jednostki lotnictwa transportowego uzgadnia miejsca postoju samolotów (śmigłowców) oraz ustala rozmieszczenie w nich stanu osobowego, uzbrojenia, pojazdów i wyposażenia pododdziałów. Określa kolejność załadowania się pododdziałów do samolotów (śmigłowców), czas rozpoczęcia i zakończenia tej czynności oraz stawia zadania pododdziałom.

Oprócz tego dowódca batalionu (kompanii) przeprowadza rekonesans rejonu wyjściowego i dróg prowadzących do lotnisk.

Rozdział V

NATARCIE

1. Zasady ogólne

100. Głównym celem natarcia jest całkowite rozbicie nieprzyjaciela i opanowanie ważnych rejonów. Osiąga się to przez użycie wszystkich środków walki, umiejętne wykorzystanie wyników uderzeń jądrowych, zdecydowane działanie wojsk, gwałtowne rozwijanie natarcia w szybkim tempie i na dużą głębokość.

Natarcie prowadzi się wykorzystując wszystkie siły, w dzień i w nocy, w różnych warunkach atmosferycznych. Pododdziały powinny umiejętnie wykorzystywać teren w celu wykonania manewru, szybkiego wyjścia na skrzydła i tyły nieprzyjaciela, rozbicia jego ugrupowania bojowego i zniszczenia poszczególnych części tego ugrupowania.

Natarcie — wówczas gdy w ugrupowaniu nieprzyjaciela nie ma otwartych skrzydeł — rozpoczyna się od przełamania jego obrony z marszu z rejonu wyjściowego położonego w głębi lub z rejonu wyjściowego położonego w bezpośredniej styczności.

101. Batalion piechoty lub kompania czołgów może nacierać w pierwszym rzucie pułku, tworzyć jego drugi rzut lub znajdować się w odwodzie, działać jako oddział wydzielony, a także wykonywać inne zadania. Batalion piechoty może być ponadto użyty jako taktyczny desant przewożony na śmigłowcach.

Czołgi pułku zmechanizowanego z zasady wykorzystuje

się do wzmocnienia batalionów piechoty tego pułku, ale podczas rozwijania natarcia w głębi w razie potrzeby może on działać całością sił.

102. Batalion piechoty zależnie od swego składu i zadania, jakie wykonuje, warunków terenowych oraz od charakteru obrony nieprzyjaciela i stopnia jej obezwładnienia może nacierać na froncie do 5 km, kompania piechoty do 1000 m, a kompania czołgów do 1500 m.

103. Batalionowi i kompanii w natarciu wyznacza się zadanie bliższe i kierunek dalszego natarcia.

Zadanie bliższe batalionu, nacierającego w pierwszym rzucie, polega zwykle na zniszczeniu siły żywej i środków ogniowych w punktach oporu brygady (pułku) nieprzyjaciela działającego w pierwszym rzucie i na opanowaniu tych punktów. Następnie batalion naciera we wskazanym kierunku i we współdziałaniu z innymi pododdziałami niszczy nieprzyjaciela w głębi obrony.

Zadanie bliższe kompanii, nacierającej w pierwszym rzucie, polega zwykle na zniszczeniu siły żywej i środków ogniowych w punktach oporu batalionu nieprzyjaciela działającego w pierwszym rzucie i na opanowaniu tych punktów. Następnie kompania naciera we wskazanym kierunku na głębokość zadania bliższego batalionu.

W czasie natarcia na kierunku obezwładnienia nieprzyjaciela bronią jądrową bliższe zadanie kompanii piechoty może być takie samo jak zadanie bliższe batalionu piechoty.

104. Ugrupowanie bojowe batalionu — zależnie od charakteru terenu i obrony nieprzyjaciela — może składać się z jednego lub dwóch rzutów.

W wypadku napotkania silnego oporu podczas przełamania obrony nieprzyjaciela batalion (kompania) piechoty atakuje, działając przeważnie pieszo. Transportery opancerzone przesuwiają się od jednej rubieży terenowej do drugiej za swoimi pododdziałami i wspierają je ogniem.

Pododdziały na transporterach opancerzonych atakują wówczas, gdy obrona nieprzyjaciela zostanie obezwładniona, a zwłaszcza jego środki przeciwpancerne i gdy to jest możliwe ze względu na warunki terenowe.

Ugrupowanie bojowe kompanii piechoty, nacierającej na transporterach opancerzonych i kompanii czołgów podczas atakowania przedniego skraju obrony nieprzyjaciela składa się z rozwiniętych plutonów. Odstępy między pojazdami — do 100 m. Podczas ataku pieszo kompania piechoty działa w tyralierze.

W toku natarcia, zwłaszcza w czasie wykonywania oskrzydlenia i obejścia, położenie kompanii (plutonów) w ugrupowaniu bojowym batalionu (kompanii) może być różne.

105. Przed przejściem do natarcia i w czasie jego trwania mogą być wykonane uderzenia jądrowe. Prócz tego przed natarciem wykonuje się ogniowe przygotowanie, a w czasie natarcia — ogniowe wsparcie natarcia.

W czasie ogniowego przygotowania natarcia artyleria i lotnictwo obezwładnia i niszczy nieprzyjaciela w punktach oporu, jego artylerię i pododdziały rakiet na stanowiskach ogniowych (startowych), a także odwody i inne cele. Działa zaś i czołgi wydzielone do strzelania na wprost oraz przeciwpancerne pociski kierowane niszczą wykryte środki ogniowe i urządzenia obronne znajdujące się na przednim skraju i w głębi obrony.

Ogniowe wsparcie natarcia polega na kolejnym obezwładnianiu i niszczeniu nieprzyjaciela ześrodkowanym ogniem artylerii i uderzeniem lotnictwa na całą głębokość zadania. W natarciu, podczas którego nie używa się broni jądrowej, artyleria wykonuje kolejne ześrodkowania ognia lub wał ogniowy na głębokość ugrupowania batalionów (kompanii) pierwszego rzutu nieprzyjaciela, a na dalszej głębokości obezwładnia się i niszczy nieprzyjaciela ześrodkowanym ogniem artylerii i uderzeniami lotnictwa.

106. Przejścia w zaporach nieprzyjaciela wykonują wojska znajdujące się w bezpośredniej styczności z nieprzy-

jacielem, podczas ogniowego przygotowania natarcia, zwykle jedno przejście dla każdego plutonu. Oprócz tego z chwilą rozpoczęcia ataku przejścia mogą wykonywać czołgi wyposażone w trały.

107. Pododdziały czołgów i pododdziały piechoty atakują w ustalonym czasie (godzina „G”) przedni skraj obrony nieprzyjaciela.

Sygnal do ataku podany przez dowódcę pułku powtarzają dowódcy batalionów i kompanii.

2. Natarcie z marszu

Natarcie batalionu

108. Batalion piechoty przed natarciem rozmieszcza się w wyznaczonym rejonie kompaniami, przyjmując ugrupowanie zapewniające szybkie i zorganizowane wyjście. Dowódca batalionu wskazuje kompaniom i przydzielonym pododdziałom ich miejsca, organizuje obserwację powietrza i określa sposób prowadzenia ognia do nieprzyjaciela powietrznego. Ponadto daje wskazówki dotyczące technicznego obsługiwania wozów bojowych, przygotowania uzbrojenia i stanu osobowego do walki oraz uzupełnienia środków materiałowych, a także organizuje pracę w celu przygotowania natarcia.

Pododdziały podczas zajmowania rejonów wyjściowych (ześrodkowania) wykorzystują właściwości ochronne terenu i dokładnie maskują się. Dla ludzi i na sprzęt urządza się ukrycia.

109. Dowódca batalionu organizuje natarcie skrycie i w krótkim czasie. Dokładnie zapoznaje się — na podstawie mapy — z ugrupowaniem i charakterem obrony nieprzyjaciela oraz z terenem na kierunku natarcia na całą głębokość zadania.

110. W czasie organizowania natarcia dowódca batalionu z dowódcami kompanii i przydzielonych (wspierają-

cych) pododdziałów w miarę możliwości przeprowadza rekonesans, podczas którego powinien:

— poznać, możliwie na dużą głębokość, charakter obrony nieprzyjaciela na kierunku natarcia i na skrzydłach, przebieg przedniego skraju, rozmieszczenie punktów oporu, środków ogniowych i zapór, a także obiekty, które mają być porażone środkami przełożonych;

— poznać drogi podejścia do przedniego skraju i teren na kierunku natarcia batalionu;

-- określić ugrupowanie bojowe batalionu, zadania bojowe kompanii i przydzielonych pododdziałów;

— określić kolejność obezwładniania i niszczenia środków ogniowych nieprzyjaciela (zwłaszcza przeciwpancernych), punktów obserwacyjnych i innych celów ogniem dział i czołgów, a także ogniem artylerii przydzielonej do batalionu;

-- określić sposób zabezpieczenia przed skutkami uderzeń jądrowych, wykonywanymi na punkty oporu nieprzyjaciela znajdujące się na przednim skraju i w najbliższej głębokości;

— określić liczbę przejść w zaporach i miejsce ich wykonania;

— poznać wyznaczoną drogę marszu do rubieży ataku, rubieże rozwijania się i pas bezpieczeństwa, a podczas ataku wykonywanego pieszo określić miejsca spieszenia się pododdziałów i sposób wykorzystania ognia transporterów opancerzonych.

Rekonesans zazwyczaj przeprowadza się z jednego lub dwóch miejsc pod ochroną wydzielonego pododdziału.

Podczas przygotowywania natarcia dowódca batalionu powinien wykorzystać dane z rozpoznania otrzymane ze sztabu pułku i od pododdziałów znajdujących się w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. W wypadku braku odpowiednich danych dowódca batalionu organizuje rozpoznanie na kierunku przewidywanych działań.

111. W czasie stawiania zadań bojowych dowódca batalionu podaje:

— kompaniom pierwszego rzutu — środki wzmocnienia, rubieże ataku, zadanie bliższe i kierunek dalszego natarcia;

— drugiemu rzutowi — drogę marszu, możliwe rubieże wprowadzenia do walki i zadania bojowe; odwodowi — kierunek i sposób posuwania się w czasie natarcia;

— artylerii przydzielonej i batalionowej — zadania, stanowiska ogniowe i sposób posuwania się, artylerii wspierającej — zadania dotyczące ogniowego wsparcia pododdziałów podczas walki w głębi;

— pododdziałowi wojsk inżynieryjnych — zadania polegające na zabezpieczeniu działań bojowych podczas ataku i w czasie walki w głębi.

Organizując współdziałanie dowódca batalionu udziela wytycznych dotyczących sposobu wykorzystania wyników uderzeń jądrowych i lotnictwa oraz ognia artylerii, ponadto uzgadnia działanie kompanii, przydzielonych i wspierających pododdziałów w czasie ogniowego przygotowania natarcia, podczas ataku i w czasie rozwijania natarcia. W tym celu powinien on:

— podać sposób wyjścia na rubież ataku oraz sposób rozwijania się pododdziałów czołgów i piechoty, środki bezpieczeństwa stosowane podczas wykonywania uderzeń jądrowych na nieprzyjaciela i miejsca spieszenia się podczas ataku wykonywanego pieszo;

— określić sposób wykonywania i oznaczania przejść w zaporach;

— uzgodnić współdziałanie kompanii z czołgami, z artylerią i z sąsiadami w celu zniszczenia nieprzyjaciela w punktach oporu i podczas walki w głębi (zwłaszcza w celu zniszczenia jego broni masowego rażenia), w czasie uderzeń na skrzydła i tyły oraz przy odpieraniu kontrataków;

— podać sygnał ataku, wywołania (przeniesienia lub przerwania) ognia i inne sygnały.

Jeśli dowódca batalionu dysponuje odpowiednim czasem, to w celu szczegółowego uzgodnienia wspólnych działań określa dokładnie sposób współdziałania na makiecie terenu, w obecności dowódców wszystkich pododdziałów batalionu i środków wzmocnienia.

Jeżeli na kierunku natarcia batalionu działa taktyczny desant powietrzny, dowódca batalionu podaje sposób połączenia się z desantem, sygnały wzajemnego rozpoznawania się, sposób wskazywania celów oraz dane radiowe potrzebne do nawiązania łączności.

112. Obowiązkiem dowódcy pododdziału czołgów użytego do wzmocnienia pododdziałów piechoty jest:

— zorganizowanie przygotowania stanu osobowego i czołgów do wykonania zadania;

— zapewnienie terminowego przybycia pododdziałów do wyznaczonych im rejonów;

— orientowanie się w sytuacji w czasie natarcia, organizowanie ciągłego uzupełniania amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz naprawy uszkodzonych czołgów, a także na zarządzenie dowódcy pułku pozostawanie w gotowości do szybkiego ześrodkowania się w celu wykonania zadania bojowego całością sił.

113. Przed wyjściem z zajmowanego rejonu dowódca batalionu powinien sprawdzić gotowość do natarcia kompanii i przydzielonych pododdziałów oraz zabezpieczenie ich we wszystko, co jest potrzebne do walki, a następnie zameldować dowódcy pułku o gotowości do działania.

W oznaczonym terminie zapoznaje on dowódców kompanii i pododdziałów przydzielonych z czasem wykonania uderzeń jądrowych i czasem ataku (godziną „G”).

114. Ugrupowanie kolumny batalionu podczas wyjścia na rubież do ataku powinno zapewnić szybkie rozwinięcie się w ugrupowanie bojowe. Kompanie powinny przesuwać

się razem ze środkami wzmocnienia, przy czym przydzielone czołgi powinny się znajdować w czole kompanii.

Podczas wykonywania własnych uderzeń jądrowych należy stosować odpowiednie środki bezpieczeństwa.

115. Jeżeli nieprzyjaciel zastosuje broń chemiczną i wykona uderzenia ogniowe w czasie marszu do rubieży ataku, to batalion kontynuuje marsz. Odcinki skażone obchodzi się lub pokonuje w indywidualnych środkach ochrony przed skażeniami.

Do zamiany pododdziałów, które utraciły zdolność bojową, dowódca batalionu wykorzystuje drugi rzut lub odwód.

116. Podczas ogniowego przygotowania natarcia dywizjon (bateria) artylerii, przydzielony do batalionu lub wspierający go, niszczy siłę żywą nieprzyjaciela, jego środki ogniowe, a zwłaszcza przeciwpancerne, punkty obserwacyjne oraz środki radiotechniczne i wyrzutnie rakiet znajdujące się na przednim skraju i w najbliższej głębokości obrony. Pododdziały wojsk inżynieryjnych wykonują w tym czasie przejścia w zaporach nieprzyjaciela.

Batalion kontynuując marsz kolejno rozwija się w kolumny kompanijne i plutonowe, a z chwilą podejścia do rubieży ataku przyjmuje ugrupowanie bojowe i bez zatrzymania się przechodzi do ataku. W wypadku silnego oporu nieprzyjaciela pododdziały piechoty spieszą się. Spieszanie powinno nastąpić pod osłoną ognia czołgów i karabinów maszynowych transporterów opancerzonych, możliwie jak najbliżej przedniego skraju obrony nieprzyjaciela.

Czołgi, a w ślad za nimi pododdziały piechoty działające na transporterach opancerzonych lub pieszo, atakują nieprzyjaciela i ogniem prowadzonym w ruchu niszczą ocalałe środki ogniowe i siłę żywą. Następnie w ustalonym czasie gwałtownie przełamują przedni skraj i zdecydowanie zwalczają nieprzyjaciela.

Pododdziały kontynuują szybkie natarcie w głąb wyko-

rzystując skutki uderzeń broni jądrowej, uderzenia lotnictwa, ogień artylerii i innych środków, a także luki w obronie nieprzyjaciela. Transportery opancerzone posuwają się w odległości do 200 m za czołgami, niszcząc środki ogniowe, zwłaszcza zaś środki przeciwpancerne i siłę żywą nieprzyjaciela.

117. Walka w głębi obrony nieprzyjaciela charakteryzuje się nierównomiernym posuwaniem się pododdziałów i rozwija się w złożonej i szybko zmieniającej się sytuacji. Dowódca batalionu powinien uważnie śledzić przebieg walki i — wykorzystując dane z rozpoznania — w odpowiednim czasie ogniem wspierać pododdziały, które osiągnęły największe powodzenie, umiejętnie wykorzystywać to powodzenie oraz manewr innych pododdziałów, aby wyjść na skrzydła i tyły i niespodziewanie zaatakować punkty oporu nieprzyjaciela.

Dywizjon (bateria) artylerii obezwładnia i niszczy nieprzyjaciela, utrudniającego pododdziałom czołgów i piechoty prowadzenie natarcia; na sygnał dowódcy batalionu lub samodzielnie przenosi ogień na nowe wykryte cele, zwłaszcza na środki przeciwpancerne, zapewniające ciągłe wsparcie ogniowe.

Batalion działający na kierunku uderzenia jądrowego, nieprzerwanie prowadząc rozpoznanie nieprzyjaciela, powinien śmiało wysuwać się do przodu, silnym ogniem i atakiem z marszu niszczyć podchodzące odwody, środki napadu jądrowego, artylerię i punkty dowodzenia, stwarzając warunki do zniszczenia poszczególnych części ugrupowania nieprzyjaciela.

Zapory i przeszkody, napotkane w czasie walki, pododdziały obchodzą lub pokonują; przejścia w zaporach wykonują saperzy i czołgi wyposażone w trały. W razie braku trałów przejścia wykonują pododdziały piechoty i czołgów. Skażone odcinki terenu z zasady obchodzi się, a gdy to jest niemożliwe, pokonuje się je na kierunku zapewniającym jak najmniejszy stopień napromienienia (skażenia).

118. Kontratakującego nieprzyjaciela batalion niszczy zazwyczaj ogniem i gwałtownym atakiem z marszu. W razie wykrycia kontratakujących przeważających sił nieprzyjaciela batalion częścią sił zatrzymuje je na dogodnej rubieży, a pozostałymi siłami samodzielnie lub we współdziałaniu z sąsiednimi pododdziałami zdecydowanie uderza na skrzydło. Przydzielona do batalionu artyleria może odpierać kontratak ogniem na wprost.

119. Drugi rzut lub odwód batalionu podczas natarcia posuwa się od ukrycia do ukrycia, zwykle w odległości do 3 km od pododdziałów pierwszego rzutu, będąc w gotowości do rozwinięcia powodzenia, zniszczenia ocalałych grup nieprzyjaciela lub do odparcia jego kontrataków.

W celu rozwinięcia powodzenia drugi rzut lub odwód wchodzi do walki zza skrzydła batalionu lub wykorzystując luki między kompaniami. Przed wejściem do walki dowódca batalionu udokładnia zadanie dowódcy drugiego rzutu, a dowódcy odwodu podaje położenie nieprzyjaciela i swoich pododdziałów, zadanie, środki wzmocnienia i sposób wsparcia ogniem. Po otrzymaniu zadania drugi rzut (odwód) szybko wychodzi na wskazany kierunek i zdecydowanie rozwija natarcie, niszcząc nieprzyjaciela w pasie działania ogniem prowadzonym ze wszystkich środków.

120. Podczas wycofywania się nieprzyjaciela dowódca batalionu powinien natychmiast zorganizować pościg, zameldować o tym dowódcy pułku i powiadomić sąsiadów.

Organizując pościg dowódca batalionu stawia dodatkowe zadania działającym już lub doraźnie wydzielonym pododdziałom do prowadzenia rozpoznania oraz stawia zadania pododdziałom, określając w pierwszej kolejności kierunek i sposób prowadzenia pościgu.

Batalion, prowadzący pościg czołowy, zdecydowanymi działaniami niszczy pododdziały osłonowe nieprzyjaciela i atakuje jego siły główne współdziałając z pododdziałami wykonującymi pościg równoległy.

Batalion wykonujący pościg równoległy powinien prowadząc rozpoznanie szybko wyjść na drogi, którymi wycofuje się nieprzyjaciel, i zdecydowanymi uderzeniami na skrzydła i tyły zniszczyć go we współdziałaniu z pododdziałami działającymi z innych kierunków.

121. Batalion, znajdujący się w drugim rzucie lub w odwodzie, przesuwa się za pierwszym rzutem w odległości wskazanej przez dowódcę pułku, zwykle w kolumnie. Po otrzymaniu zadania dowódca batalionu wysyła uprzednio wyznaczone i zorganizowane wozy patrolowe lub patrole rozpoznawcze w celu prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela. W czasie marszu zapoznaje dowódców pododdziałów z ostatnimi danymi o nieprzyjacielu, wskazuje rubież wejścia do walki, stawia środkom ogniowym zadania dotyczące obezwładnienia nieprzyjaciela, następnie zaś stawia zadania bojowe kompaniom i organizuje współdziałanie.

Do rubież wejścia do walki batalion przesuwa się z maksymalną szybkością, z marszu przyjmuje ugrupowanie bojowe i zdecydowanie rozwija natarcie, wspierany ogniem artylerii.

122. Batalion piechoty (kompania czołgów) może być w czasie natarcia wyznaczony jako oddział wydzielony w celu uchwycenia z marszu dogodnej rubieży, aby odchodzącym pododdziałom lub podchodzącym odwodom nieprzyjaciela uniemożliwić organizowanie obrony na tej rubieży. Dowódca batalionu po otrzymaniu zadania organizuje i wysyła patrol rozpoznawczy, szybko wprowadza batalion na wskazaną rubież i niszczy nieprzyjaciela usiłującego przejść do obrony. Jeżeli nieprzyjaciel zdążył zorganizować obronę, dowódca batalionu w marszu stawia przez radio zadania kompaniom. Batalion przyjmuje ugrupowanie bojowe i — wykorzystując rozpoznane luki lub otwarte skrzydła — wspierany ogniem artylerii z marszu włamuje się w obronę, rozczłonkuje ją, niszczy poszczególne części ugrupowania nieprzyjaciela i zdecydowa-

nie rozwija natarcie w głąb. Pododdziały piechoty zazwyczaj działają na transporterach opancerzonych.

123. Gdy dowódca batalionu (kompanii) otrzyma zadanie zniszczenia środków napadu jądrowego nieprzyjaciela, powinien określić sposób działania batalionu, postawić zadania pododdziałom i wskazać sposoby wykonania tych zadań.

W celu rozpoznania rozmieszczenia środków napadu jądrowego, skrytych podejść do nich i sposobu ich ochrony dowódca batalionu wykorzystuje uprzednio wysłane grupy rozpoznawcze, wysyła patrole rozpoznawcze lub bojowe patrole rozpoznawcze.

Batalion wykorzystując skryte podejścia, luki i otwarte skrzydła oraz warunki ograniczonej widoczności szybko wchodzi do rejonu rozmieszczenia środków napadu jądrowego i niespodziewanymi, zdecydowanymi działaniami niszczy te środki. Następnie działa zgodnie z poleceniem dowódcy pułku, odpowiednio do wytworzonej sytuacji.

Każdy żołnierz powinien wiedzieć, że im bliżej podejdzie do środków napadu jądrowego, tym mniej niebezpieczna stanie się dla niego ta broń.

124. Podczas natarcia batalionowy punkt medyczny, punkt amunicyjny i środki naprawcze posuwają się za ugrupowaniem bojowym batalionu. Pojazdy dostarczające żywność i kuchnie zazwyczaj razem z pierwszym rzutem tyłów pułku podjeżdżają do pododdziałów w tym czasie, gdy wydaje się gorącą strawę.

Natarcie kompanii

125. Kompania piechoty i kompania czołgów do czasu rozpoczęcia natarcia rozmieszczają się skrycie we wskazanym rejonie, wykorzystując jary, wgłębienia, lasy, zarośla i inne ukrycia.

Po przybyciu do wyznaczonego rejonu dowódca kompanii powinien: wskazać miejsca rozmieszczenia każdego plutonu i pododdziałów przydzielonych, zorganizować ubezpieczenie bezpośrednie i obserwację, wydzielić karabiny maszynowe do prowadzenia ognia do samolotów i śmigłowców nieprzyjaciela, a także dać wskazówki dowódcom plutonów w celu przygotowania do walki stanu osobowego oraz uzbrojenia i sprzętu.

126. Dowódca kompanii podczas rekonesansu prowadzonego przez przełożonego studiuje przebieg przedniego skraju obrony nieprzyjaciela, rozmieszczenie środków ogniowych nieprzyjaciela na kierunku natarcia i na skrzydłach, określa sposób ich zniszczenia ogniem kompanii i środków przydzielonych, studiuje podejścia do obrony nieprzyjaciela, teren na przednim skraju i w najbliższej głębokości, a ponadto zapoznaje się z miejscami przejść w zaporach. Po otrzymaniu zadania analizuje je, określa zadania dla plutonów i wydaje rozkaz bojowy.

Podczas stawiania zadań dowódca kompanii podaje:

— plutonom — obiekty ataku i kierunki dalszego natarcia, miejsca przejść w zaporach i sposób przejścia przez nie;

— środkiem ogniowym przydzielonym i wspierającym — zadania, jakie mają wykonywać w czasie ataku, w toku dalszego natarcia oraz sposób przesuwania się.

Organizując współdziałanie dowódca kompanii powinien: wskazać sposób wyjścia kompanii na rubież do ataku (miejsca spieszenia się podczas ataku wykonywanego pieszo), sposób prowadzenia ognia podczas ataku i pokonywania zapór; uzgodnić działanie plutonów i pododdziałów przydzielonych podczas niszczenia siły żywej i środków ogniowych w atakowanym punkcie oporu nieprzyjaciela; podać sposoby wskazywania celów oraz sygnały wywołania, przeniesienia i przerwania ognia.

Jeżeli dowódca kompanii nie może wyjechać z dowódcami plutonów w teren, organizuje on natarcie oraz sta-

wia zadania dowódcom plutonów, drużyn (czołgów) i dowódcom środków wzmocnienia na podstawie mapy. Następnie zadania te udokładnia w czasie podchodzenia do rubieży ataku.

127. Do rubieży rozwinięcia się w kolumny kompanijne kompania przesuwa się w składzie kolumny batalionu. Podczas rozwijania batalionu kompania wychodzi na wyznaczony jej kierunek, rozwija się w kolumny plutonowe, a następnie w ugrupowanie bojowe i nie zatrzymując się atakuje nieprzyjaciela. W razie konieczności kompania spiesza się jak nablżej nieprzyjaciela.

Czołgi niszczą nieprzyjaciela, przede wszystkim zaś wykryte jego środki jądrowe i przeciwpancerne, prowadząc ogień z dział, a w miarę zbliżania się do przedniego skraj: nieprzyjaciela, otwierają również ogień z karabinów maszynowych. Pododdziały piechoty działające na transporterach opancerzonych nacierają za czołgami, ogniem niszczą siłę żywą oraz środki ogniowe nieprzyjaciela i — nie odrywając się od czołgów — prowadzą natarcie w głąb.

Na tych odcinkach terenu, które są trudno dostępne dla czołgów, pododdziały piechoty wymijają czołgi i nacierają pod osłoną ich ognia. Po pokonaniu tych odcinków czołgi wymijają pododdziały piechoty i nacierają przed nimi.

Działa przystosowane do strzelania pociskami jądrowymi i inne taktyczne środki napadu jądrowego, a także przeciwpancerne pociski kierowane nieprzyjaciela kompania niszczy natychmiast po ich wykryciu, ześrodkowując na nie ogień pododdziałów i wspierającej artylerii.

W celu zniszczenia nieprzyjaciela w punktach oporu utrudniających natarcie dowódca kompanii powinien ześrodkować ogień wszystkich swoich środków i wspierającej artylerii, wykorzystując ukształtowanie terenu — wyprowadzić kompanię na skrzydło i tyły nieprzyjaciela i zdecydowanie zaatakować go.

Po zniszczeniu nieprzyjaciela w atakowanym punkcie oporu kompania bez zatrzymywania szybko naciera dalej,

wykorzystując ogień swojej broni i artylerii, a także wykryte luki w ugrupowaniu bojowym nieprzyjaciela i zakryte odcinki terenu.

W celu rozpoznania nieprzyjaciela, zwłaszcza na zagrożonym skrzydle, dowódca kompanii wysyła wozy patrolowe (szperaczy), a na kierunku działania bojowy patrol rozpoznawczy.

128. Kontratakującego nieprzyjaciela kompania niszczy we współdziałaniu z innymi pododdziałami ogniem i gwałtownym atakiem. Może też najpierw zadać nieprzyjacielowi straty ogniem z dogodnej rubieży, a potem wspólnie z sąsiadami zniszczyć go zdecydowanym atakiem na skrzydła i tyły.

129. Z chwilą rozpoczęcia wycofywania się nieprzyjaciela dowódca kompanii stawia plutonom zadania dotyczące pościgu. Następnie kompania, przyjmując najdogodniejsze ugrupowanie, zdecydowanie niszczy pododdziały osłonowe nieprzyjaciela, przenika w głąb i odcina drogi, którymi wycofuje się nieprzyjaciel.

O przejściu do pościgu dowódca kompanii melduje dowódcy batalionu i powiadamia sąsiadów.

Napotkane w czasie pościgu zasadzki i punkty oporu kompania zazwyczaj obchodzi i atakiem wykonanym od tyłu niszczy znajdujące się tam nieprzyjaciela.

130. Kompania, stanowiąca drugi rzut batalionu, do chwili wejścia do walki wykorzystując odpowiednio warunki terenowe przesuwa się za pododdziałami pierwszego rzutu w odległości określonej przez dowódcę batalionu, będąc w gotowości do rozwijania natarcia lub zniszczenia nieprzyjaciela, pozostającego w tyle oraz na skrzydłach pododdziałów pierwszego rzutu batalionu.

Dowódca kompanii podczas wchodzenia do walki w celu rozwinięcia powodzenia w marszu stawia zadania plutonom. Kompania szybko rozwija się w ugrupowanie bojowe i — prowadząc ogień ze wszystkich rodzajów broni — z marszu atakuje nieprzyjaciela.

3. Natarcie z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem

131. Zgodnie z decyzją dowódcy pułku (batalionu) batalion (kompania) piechoty zajmuje podstawę wyjściową do natarcia w nocy lub w innych warunkach ograniczonej widoczności, przestrzegając zasad maskowania. Kompania piechoty rozmieszcza się na podstawie wyjściowej, z zasady w jednym rejonie, i znajduje się w stałej gotowości do odparcia napadu nieprzyjaciela.

Batalion (kompania) może również przechodzić do natarcia z zajmowanego rejonu obrony (punktu oporu).

Kompania czołgów, a także pododdziały czołgów przydzielane batalionom piechoty przesuwanym się z głębi zajmują rejon y wyczekiwania. Natomiast pododdziały czołgów, znajdujące się w obronie, zazwyczaj przechodzą do natarcia z zajmowanych przez nie rejonów obrony (punktów oporu).

132. Całość pracy związanej z organizowaniem natarcia dowódca batalionu (kompanii) wykonuje w terenie, przestrzegając zasad maskowania.

Oprócz zagadnień uwzględnionych podczas organizowania natarcia z marszu dowódca batalionu (kompanii) piechoty dodatkowo podaje:

— kompaniom (plutonom) — zadania i podstawy wyjściowe;

— działom i czołgom wydzielonym do strzelania na wprost — zadania i stanowiska ogniowe;

— miejsca transporterów opancerzonych w rejonach wyjściowych i sposób wykorzystania transporterów do wsparcia nacierających pododdziałów podczas ataku wykonywanego pieszo.

Dowódca kompanii czołgów podaje: rejon wyczekiwania, drogi marszu i sposób przesuwania się do rubieży ataku, sposób prowadzenia ognia po wyruszeniu do ataku, sposób przechodzenia przez ugrupowanie pododdziałów piechoty i przez przejścia w zaporach.

133. Na podstawie wyjściową pododdziały piechoty wychodzą skrytymi drogami i rowami łączącymi. Transportery opancerzone rozmieszczają się, zgodnie z decyzjami dowódców kompanii, w ukrytych miejscach i są w gotowości do szybkiego wyjazdu do swoich pododdziałów.

Po zajęciu podstawy wyjściowej dowódca batalionu (kompanii) organizuje obserwację, stawia zadania kompaniom (plutonom) i środkom ogniowym i daje wytyczne do rozbudowy podstawy wyjściowej, zwracając szczególną uwagę na dokładne maskowanie prac inżynierskich.

134. Kompania czołgów w ustalonym czasie skrycie zajmuje rejon wyczekiwania, w którym czołgi rozmieszczają się w ukryciach i dokładnie maskują się przed obserwacją nieprzyjaciela powietrznego.

Dowódca kompanii czołgów po zajęciu rejonu wyczekiwania jest obowiązany sprawdzić, czy dowódcy plutonów znają zadania bojowe, drogi marszu, sposoby wzajemnego wsparcia podczas pokonywania zapór przez przejścia, i zameldować o gotowości do ataku. Dowódca kompanii czołgów, przydzielonej do pododdziałów piechoty, oprócz tego powinien nawiązać i nieprzerwanie utrzymywać łączność z dowódcą batalionu piechoty oraz sprawdzić, czy dowódcy plutonów znają zadania bojowe kompanii piechoty na kierunkach, na których działają.

135. Przed wykonaniem uderzeń jądrowych na punkty oporu na przednim skraju obrony nieprzyjaciela żołnierze pododdziałów batalionu piechoty, obserwatorzy, obsługi dział i przeciwpancernych pocisków kierowanych chowają się w ukrycia, w czołgach zamyka się włazy i żaluzje, zasłania szczeliny obserwacyjne i przyrządy optyczne, a wieże odwraca się w stronę przeciwną od wybuchu. Po wykonaniu uderzenia jądrowego pododdziały znajdujące się w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem wychodzą z ukryć, prowadzą rozpoznanie nieprzyjaciela za pomocą obserwacji i przygotowują się do prowadzenia ognia.

W oznaczonym czasie rozpoczyna się ogniowe przygo-

towanie natarcia, podczas którego działa wyznaczone do strzelania na wprost, czołgi znajdujące się na stanowiskach ogniowych i przeciwpancerne pociski kierowane niszczą wyznaczone im cele.

Dowódca batalionu (kompanii) podczas ogniowego przygotowania ataku obserwuje rezultaty ognia, stawia środkom ogniowym zadania dotyczące zniszczenia ocalałych i nowo wykrytych celów, kontroluje, czy przydzielone czołgi wyszły w oznaczonym terminie, i melduje dowódcy pułku (batalionu) o gotowości batalionu (kompanii) do ataku.

136. Czołgi wyruszają z rejonu wyczekiwania lub z zajmowanych rejonów do rubieży ataku na ustalony sygnał, który podaje się z takim obliczeniem, aby pododdziały czołgów i piechoty jednocześnie rozpoczęły atak. W tym wypadku pod uwagę bierze się ustalony czas ataku, odległość rejonu wyczekiwania oraz możliwą szybkość jazdy czołgów.

W miarę podchodzenia do rubieży ataku kompania czołgów rozwija się w kolumny plutonów, a następnie przyjmuje ugrupowanie bojowe i rozwijając maksymalną szybkość, dopuszczalną w danym terenie, zbliża się do obrony nieprzyjaciela niszcząc go ogniem.

137. W czasie podchodzenia czołgów do ugrupowania bojowego pododdziałów piechoty dowódca kompanii piechoty (gdy te atakują pieszo) podają komendę: „Przygotować się do ataku!”, a po przejściu czołgów przez ugrupowanie: „Do ataku — naprzód!”. Na tę komendę żołnierze wyskakują z okopów (transzei) i w ślad za czołgami atakują nieprzyjaciela.

Działa wydzielone do strzelania na wprost i przeciwpancerne pociski kierowane w dalszym ciągu niszczą środki ogniowe i siłę żywą nieprzyjaciela, a następnie przesuwają się z pododdziałami piechoty.

Po pokonaniu zapór (przez wykonane przejścia) czołgi i pododdziały piechoty pod osłoną ognia artylerii, możdzie-

rzy i innych środków ogniowych w ustalonym czasie (o godzinie „G”) włamują się w obronę nieprzyjaciela i niszczą go ogniem wszystkich środków. Transportery opancerzone w ślad za czołgami przesuwają się za swoimi pododdziałami od rubieży do rubieży i ogniem prowadzonym w ruchu i z przystanków wspierają ich natarcie. Po złamaniu oporu nieprzyjaciela pododdziały piechoty na rozkaz swoich dowódców załadowują się na transportery opancerzone i w ślad za czołgami zdecydowanie rozwijają natarcie w głąb.

Gdy na punkty oporu nieprzyjaciela wykonuje się uderzenie jądrowe, pododdziały piechoty, działające na tym kierunku, atakują zazwyczaj na transporterach opancerzonych. Wsiadanie na transportery opancerzone odbywa się podczas ogniowego przygotowania ataku w miejscach osłoniętych przed ogniem nieprzyjaciela.

138. Kompania czołgów przeznaczona do natarcia w pierwszym rzucie po wykonaniu uderzeń jądrowych na sygnał dowódcy pułku, rozpoczyna marsz do rubieży ataku, na którą wychodzi w ugrupowaniu bojowym i zdecydowanie atakuje nieprzyjaciela.

Podczas ogniowego przygotowania natarcia dowódca kompanii za zgodą dowódcy pułku może wysłać część czołgów na przygotowane stanowiska ogniowe. Ich zadaniem jest niszczenie celów ogniem na wprost, przede wszystkim środków przeciwpancernych nieprzyjaciela.

139. Przełamanie obrony nieprzyjaciela i rozwinięcie natarcia w głąb bataliony (kompanie) prowadzą zgodnie z zasadami przyjętymi w natarciu z marszu.

4. Bój spotkaniowy

140. Bój spotkaniowy może wynikać w warunkach, gdy obie strony dążą do wykonania zadania przez natarcie. Najczęściej dochodzi do niego w czasie rozwijania natarcia z marszu. Bój spotkaniowy charakteryzuje się

dużą dynamiką działań, niedostatecznie jasną sytuacją i szybkimi zmianami położenia oraz istnieniem otwartych skrzydeł i luk.

Powodzenie w boju spotkaniowym osiąga ten, kto działa śmiało i zdecydowanie, szybko przejmuje inicjatywę i utrzymuje ją w czasie walki.

141. Batalion piechoty w marszu, w którym jest przewidywany bój spotkaniowy, może działać jako oddział wydzielony lub jako awangarda (oddział boczny) albo może wchodzić w skład sił głównych pułku. Kompania piechoty może działać jako szpica czołowa (boczna) lub może znajdować się w kolumnie sił głównych batalionu, a kompania czołgów może działać jako oddział wydzielony, jako szpica czołowa (boczna) lub znajdować się w składzie sił głównych pułku czołgów.

Oddział wydzielony wysyła się w celu wyprzedzenia nieprzyjaciela w uchwyceniu dogodnych rubieży i utrzymaniu ich do czasu podejścia sił głównych. Oddział wydzielony powinien również prowadzić rozpoznanie.

Ubezpieczenie marszowe powinno zapewnić ciągły marsz sił głównych, uprzedzić je przed niespodziewanym napaDEM nieprzyjaciela, zapewnić siłom głównym dogodne warunki wejścia do walki oraz nie dopuścić do przenikania przez ugrupowanie naziemnych grup rozpoznawczych nieprzyjaciela.

142. Gdy dowódca batalionu otrzyma zadanie polegające na działaniu jako oddział wydzielony (awangarda, oddział boczny), a dowódca kompanii zadanie działania jako szpica czołowa (boczna), zarządza przygotowanie batalionu (kompanii) do walki i podejmuje decyzję.

W celu prowadzenia rozpoznania nieprzyjaciela i terenu dowódca oddziału wydzielonego wysyła patrole rozpoznawcze.

143. W celu ubezpieczenia oddziału wydzielonego (awangardy) od czoła, a oddziału bocznego — od strony zagro-

żonego skrzydła i od czoła wysyła się szpicę czołową (boczną) w składzie wzmocnionego plutonu lub kompanii. Kolumna sił głównych batalionu na skrzydłach i od tyłu ubezpiecza się w razie konieczności wozami patrolowymi.

Szpicę czołową wysyła się na odległość 5—10 km, a boczną do 5 km.

W celu bezpośredniego ubezpieczenia kolumny oraz rozpoznania nieprzyjaciela i terenu szpica czołowa (boczna) wysyła patrole lub wozy patrolowe (podczas marszu odbywającego się pieszo — patrole piesze).

Kolumna sił głównych batalionu zależnie od sytuacji może być różnie ugrupowana. Pododdziały czołgów przydzielone do batalionu piechoty maszerują w zasadzie w czołe kolumny, a pododdziały artylerii — w składzie kolumny batalionu. Część pododdziałów czołgów i artylerii może być przydzielona kompanii działającej w składzie szpicy. Pododdział piechoty, przydzielony do kompanii czołgów, z zasady wykorzystuje się jako jej ubezpieczenie marszowe.

Przydzielone do batalionu środki przeciwlotnicze maszerują w składzie kolumny batalionu w gotowości do prowadzenia ognia do celów powietrznych w ruchu i z krótkich przystanków.

Za kolumną batalionu piechoty (kompanii czołgów) przesuwa się zamykanie techniczne, pojazdy z amunicją, pododdział medyczny, a pozostałe pojazdy należące do organów tyłowych — w kolumnie tyłowej pułku.

144. Oddział wydzielony maszeruje z maksymalną szybkością, niszczy zdecydowanie napotkane po drodze drobne grupy nieprzyjaciela, szybko opanowuje wyznaczoną rubież i utrzymuje ją do czasu podejścia sił głównych.

Jeżeli nieprzyjaciel wcześniej niż oddział wydzielony podejdzie do wyznaczonej rubieży, batalion piechoty (kompania czołgów) atakuje nieprzyjaciela z marszu, wykonując uderzenie na skrzydło z zamiarem opanowania nakananej rubieży. Jeżeli rubieży nie można opanować, a nie-

przyjaciel prowadzi aktywne działania przeważającymi siłami, oddział wydzielony powstrzymuje go na kolejnych dogodnych rubieżach, zabezpieczając rozwinięcie głównych sił pułku. Działanie batalionu (kompanii) jako oddziału wydzielonego powinno być szybkie, śmiałe i pełne inicjatywy.

145. Kompania działająca jako szpica czołowa po napotkaniu pododdziałów rozpoznawczych lub ubezpieczenia marszowego nieprzyjaciela niszczy je i kontynuuje swoje zadanie.

W razie napotkania przeważających sił nieprzyjaciela szpica czołowa zajmuje dogodną rubież starając się ją uporczywie utrzymać i ogniem posiadanych środków ogniowych niszczy nieprzyjaciela, zapewniając siłom głównym batalionu warunki do rozwinięcia się i wejścia do walki.

146. Dowódca batalionu działającego jako awangarda z zasady znajduje się w czole kolumny, a z chwilą nawiązania walki przez szpicę wysuwa się do niej, stawia artylerii zadania dotyczące wsparcia walki szpicy, podejmuje decyzję do rozwinięcia sił głównych i w formie krótkich rozkazów stawia zadania pododdziałom.

Pododdziały artylerii zajmują stanowiska ogniowe z marszu i jak najszybciej otwierają ogień, zabezpieczając walkę szpicy czołowej oraz rozwinięcie i walkę głównych sił batalionu.

Czołgi, a w ślad za nimi pododdziały piechoty działające na transporterach opancerzonych umiejętnie wykorzystując fałdy terenowe szybko wychodzą na kierunki uderzenia, z marszu rozwijają się przyjmując ugrupowanie bojowe i gwałtownym atakiem (na transporterach opancerzonych lub pieszo) niszczą nieprzyjaciela, aktywnymi i zdecydowanymi działaniami zadają mu straty, zabezpieczając rozwinięcie i wejście do walki głównych sił pułku.

Dowódca batalionu na otwartym skrzydle organizuje dodatkowe rozpoznanie.

Jeśli nieprzyjaciel przeważającymi siłami uprzedzi awangardę w rozwinięciu się i rozpocznie natarcie, to dowódca batalionu prowadząc aktywne i zdecydowane działania wiąże nieprzyjaciela na szerokim froncie ogniem wszystkich środków i zadaje mu straty, stwarzając najdogodniejsze warunki do rozwinięcia się głównych sił pułku.

Środki przeciwlotnicze, znajdujące się w ugrupowaniu bojowym pododdziałów, odpierają naloty nieprzyjaciela powietrznego.

147. Dowódca batalionu piechoty (kompanii czołgów), wykonującego marsz w składzie sił głównych pułku, w razie potrzeby ubezpiecza się wysyłając wozy patrolowe. Z chwilą otrzymania zadania dotyczącego rozwinięcia się organizuje rozpoznanie, podejmuje decyzję i w czasie marszu stawia zadania kompaniom (plutonom) przez radio.

Zadaniem bliższym batalionów piechoty (kompanii czołgów) — znajdujących się w składzie sił głównych pułku — w boju spotkaniowym może być rozbicie nieprzyjaciela znajdującego się na kierunku ich działania i opanowanie rubieży, zabezpieczającej dogodne warunki rozwijania dalszych działań.

Batalion (kompania) piechoty, wykorzystując rezultaty ognia artylerii i walki awangardy, we współdziałaniu z czołgami gwałtownie atakuje nieprzyjaciela i rozwija natarcie w głąb.

Kompania czołgów powinna z maksymalną szybkością wyjść najkrótszą drogą na swój kierunek działania i wykorzystując rezultaty walki szpicy czołowej zdecydowanie atakować nieprzyjaciela, przeważnie ze skrzydła i od tyłu.

Jeżeli na nieprzyjaciela zostało wykonane uderzenie jądrowe, pododdziały działające na tym kierunku dokonują likwidacji pozostałych sił nieprzyjaciela.

148. Gdy nieprzyjaciel usiłuje przejść do obrony, batalion (kompania) ogniem i zdecydowanym działaniem niedopuszcza do zajęcia dogodnej rubieży i niszczy poszczególne grupy nieprzyjaciela.

Jeżeli w wyniku boju spotkaniowego nieprzyjaciel rozpoczyna wycofywanie się, batalion (kompania) natychmiast przechodzi do pościgu i zdecydowanymi działaniami niszczy jego pododdziały osłonowe, nawiązuje styczność z siłami głównymi i we współdziałaniu z pododdziałami prowadzącymi pościg równoległy niszczy nieprzyjaciela.

Batalion działający na skrzydle powinien szybko wyjść na drogi wycofywania się nieprzyjaciela i zdecydowanie atakować go.

149. Oddział boczny (szpica boczna) po napotkaniu nieprzyjaciela wiąże go aktywnymi działaniami na dogodnych rubieżach i na szerokim froncie umożliwiając siłom głównym stosowanie manewru w celu wykonania postawionego zadania.

Podczas rozwijania pułku (batalionu) w stronę skrzydła szpica boczna działa podobnie jak szpica czołowa, a oddział boczny — jak awangarda, tzn.: niszcząc ubezpieczenie marszowe nieprzyjaciela, przebija się do jego sił głównych i w wyniku zdecydowanych działań zadaje im straty lub rozwija się na dogodnej rubieży, a następnie wiążąc nieprzyjaciela ogniem i aktywnymi działaniami zapewnia siłom głównym dogodne warunki wejścia do walki.

5. Batalion piechoty jako taktyczny desant powietrzny

150. Taktyczny desant powietrzny w sile batalionu piechoty może być wysadzony w celu efektywnego wykorzystania wyników uderzeń jądrowych i zapewnienia szybkiego tempa natarcia. Desant może wykonywać różne zadania: powstrzymywać podchodzące odwody nieprzyjaciela, pomagać nacierającym oddziałom w okrążeniu i zniszczeniu nieprzyjaciela, opanowywać i utrzymywać do czasu podejścia wojsk przeprawy i odcinki dogodne do forsowania oraz niszczyć środki napadu jądrowego.

151. Dowódca batalionu, mającego działać jako taktyczny desant powietrzny, po otrzymaniu zadania powinien przeanalizować je, dokładnie przestudiować sytuację w rejonie lądowania, ustalić możliwość i sposoby prowadzenia rozpoznania, podjąć decyzję oraz postawić zadania.

Wspólnie z dowódcą oddziału śmigłowców rozdziela ludzi i sprzęt na poszczególne śmigłowce oraz określa sposób załadowania i wylądowania pododdziałów.

W swej decyzji dowódca batalionu określa sposób działania po wylądowaniu, ugrupowanie bojowe batalionu oraz zadania kompanii i przydzielonych środków wzmocnienia.

W rejonie lądowania na każdą kompanię z reguły wyznacza się lądowiska główne i zapasowe.

W ustalonym czasie batalion przybywa do rejonu wyjściowego i załadowuje się do śmigłowców.

152. Po wylądowaniu dowódca batalionu wysyła patrole rozpoznawcze, wyznacza pododdziały w celu organizowania zasadzek, organizuje obserwację, udokładnia zadania i kieruje walką pododdziałów.

Batalion, który otrzymał zadanie dotyczące powstrzymania podejścia odwodów nieprzyjaciela, szybko wychodzi na kierunek ich marszu, wykorzystując teren ogniem i aktywnymi działaniami, zatrzymuje podchodzące nawet przeważające siły nieprzyjaciela lub rozwija się i niszczy je ogniem z dogodnej rubieży.

Współdziałając z nacierającymi wojskami w celu okrążenia nieprzyjaciela batalion prowadząc rozpoznanie wychodzi na drogi jego wycofywania się, zajmuje dogodną rubież w rejonie węzłów dróg, ciałnin, przepraw lub innych ważnych obiektów i ogniem wszystkich środków zatrzymuje nieprzyjaciela. Następnie we współdziałaniu z pododdziałami nacierającymi od czoła okrąża i niszczy go.

Podczas wykonywania zadania dotyczącego opanowania przepraw i dogodnych odcinków do forsowania batalion po wylądowaniu szybko wychodzi na przeszkodę wodną, rozpoznaje oraz uchwytuje przeprawy i środki przeprowo-

we lub dogodnie odcinki do forsowania i utrzymuje je do czasu podejścia czołowych pododdziałów nacierających wojsk. Część sił dowódca batalionu wysyła na zagrożone kierunki w celu odparcia możliwych kontrataków nieprzyjaciela.

Podczas niszczenia środków napadu jądowego batalion skrycie przesuwa się do rejonu ich rozmieszczenia, zdecydowanie atakuje i unieszkodliwia wyrzutnie startowe i rakiety nieprzyjaciela. Wyrzutnie startowe i rakiety podczas marszu niszczy się ogniem i zdecydowanym atakiem lub niespodziewanymi działaniami z zasadzki.

We wszystkich wypadkach działania batalionu występującego jako desant powietrzny powinny być zdecydowane i aktywne. Do działań obronnych desant może przechodzić tylko w wyjątkowych wypadkach, gdy ze względu na sytuację działania te są celowe.

6. Forsowanie przeszkód wodnych

153. Przeszkody wodne podczas natarcia forsuje się z zasady z marszu.

Batalion piechoty (kompania czołgów) działając jako oddział wydzielony lub awangarda forsuje przeszkodę wodną samodzielnie, a w pozostałych wypadkach — w składzie sił głównych pułku.

Batalion piechoty (kompania czołgów) w przewidywaniu samodzielnego forsowania przeszkody wodnej powinien być odpowiednio wzmocniony pododdziałami wojsk inżynieryjnych i środkami przepławowymi, tak aby mógł przeprowadzić rozpoznanie i pokonać przeszkodę wodną.

154. Dowódca batalionu (kompanii), który działa jako oddział wydzielony (awangarda), powinien podjąć decyzję, postawić zadania pododdziałom i organizować forsowanie już w czasie podchodzenia do przeszkody wodnej.

W celu rozpoznania nieprzyjaciela i przeszkody wodnej dowódca batalionu (kompanii) wysyła patrole rozpoznaw-

cze mające zadanie ustalenia: charakteru działań nieprzyjaciela, podejść do przeszkody wodnej, jej szerokości i głębokości, istnienia brodów, szybkości prądu, charakteru dna i brzegów, a także najdogodniejszych odcinków do forsowania.

Dowódca batalionu (kompanii) stawiając zadania podaje:

— kompaniom (plutonom) — zadania podczas podchodzenia do przeszkody wodnej, w czasie forsowania i na przeciwległym brzegu;

— przydzielonej artylerii i czołgom (piechocie) — zadania dotyczące zabezpieczenia pododdziałów podczas forsowania i walki na przeciwległym brzegu i sposób przeprawy;

— zadania pododdziałom wojsk inżynierskich.

Oprócz tego dowódca kompanii czołgów podaje sposób przygotowania czołgów do przeprawy i miejsca przepraw.

155. Batalion (kompania) podchodzi do przeszkody wodnej, rozwijając maksymalną szybkość, w gotowości do forsowania jej z marszu. Oddział wydzielony obchodzi napotkanego nieprzyjaciela, a gdy to jest niemożliwe — niszczy go, szybko zbliża się do przeszkody wodnej, opanowuje istniejące przeprawy lub forsuje przeszkodę używając własnych lub przydzielonych środków przeprawowych i wykonuje otrzymane zadanie.

Batalion działający w awangardzie zdecydowanymi uderzeniami niszczy nieprzyjaciela osłaniającego podejścia do przeszkody wodnej, forsuje przeszkodę z marszu i rozwija natarcie w głąb.

Po podejściu do przeszkody wodnej część czołgów i dział towarzyszących zajmuje stanowiska ogniowe na własnym brzegu, niszczy środki ogniowe nieprzyjaciela i ubezpiecza forsowanie.

Pododdziały piechoty wsparte ogniem artylerii, czołgów i dział towarzyszących forsują z marszu na transporterach przeszkodę wodną, niszcząc nieprzyjaciela ogniem wszy-

kich środków, prowadzonych bezpośrednio z przeszkody wodnej.

Artyleria, przydzielona do oddziału wydzielonego (awangardy), szybko zajmuje stanowiska ogniowe, niszczy środki ogniowe i siłę żywą nieprzyjaciela, zabezpieczając forsowanie i walkę pododdziałów na przeciwległym brzegu.

Czołgi forsują przeszkodę wodną w bród lub przeprawiają się na promach, po uchwycionych mostach, pod wodą, a działa towarzyszące — na środkach przeprowowo-desantowych razem z czołgami i pododdziałami piechoty lub za nimi.

Pododdziały artylerii przeprawiają się w takim czasie, aby zapewnić nacierającemu batalionowi nieprzerwane wsparcie ogniowe na przeciwległym brzegu.

Przydzielone do batalionu (kompanii) pododdziały wojsk inżynieryjnych zabezpieczają forsowanie i urządzenie przepraw dla czołgów i artylerii.

Po sforsowaniu przeszkody wodnej oddział wydzielony (awangarda) niszczy wykryte środki ogniowe i siłę żywą nieprzyjaciela broniącego się nad rzeką, bez zatrzymania się rozwija natarcie w głąb i zdecydowanie odiera kontrataki. Jeżeli na kierunku działania oddziału wydzielonego (awangardy) został wysadzony taktyczny desant powietrzny, to bierze on udział w niszczeniu nieprzyjaciela.

156. Batalion, działający w składzie sił głównych pułku, wykorzystując powodzenie oddziału wydzielonego (awangardy) i taktycznego desantu powietrznego oraz opanowane przez nich przeprawy, na transporterach opancerzonych i środkach przeprowowo-desantowych szybko przeprawia się na przeciwległy brzeg, wychodzi na oznaczony kierunek — bez zatrzymania się rozwija natarcie w głąb — i we współdziałaniu z innymi pododdziałami pułku niszczy nieprzyjaciela.

Batalion nacierający na odcinku, na którym nie prowadzi działań oddział wydzielony (awangarda), forsuje prze-

szkodę wodną z marszu zwykle po ogniowym przygotowaniu lub silnych nawałach ogniowych artylerii sił głównych, wspierany przez działa i czołgi wydzielone do zabezpieczenia forsowania.

Pododdziały czołgów przeprowadzają się po uchwyceniu przeciwległego brzegu, rozpoznaniu przeszkody wodnej i urządzeniu przeprawy. Do przeprawy pod wodą czołgi przygotowuje się podczas zbliżania się do przeszkody wodnej, a kończy w punktach kontroli uszczelnienia wozów bojowych, które wyznacza się w najbliższych od przeszkody ukrytych miejscach. Po pokonaniu przeszkody wodnej czołgi nie zatrzymują się, lecz wychodzą na wyznaczone kierunki i wykonują swoje zadania.

157. W zimie forsowanie przeszkód wodnych może odbywać się po lodzie. Przeprawę po lodzie dla ciężkiego sprzętu urządza się zwykle wówczas, gdy pododdziały piechoty opanują przeciwległy brzeg. Urządzenie przeprawy polega na wzmocnieniu lodu, oczyszczeniu go ze śniegu i usunięciu zapór.

158. Podczas forsowania przeszkody wodnej przez wojska, będące w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem znajdującym się za rubieżą wodną, batalion (kompania) forsujący w pierwszym rzucie załadowuje się w ukryciach na środki desantowe podczas ogniowego przygotowania natarcia. Sygnał do wyruszenia dowódca batalionu podaje zawczasu, biorąc pod uwagę ustalony wcześniej czas potrzebny na podejście od miejsca załadowania do przeszkody wodnej. Pododdziały szybko podchodzą do przeszkody wodnej i w ustalonym czasie (godzinie „G”) forsują ją wykorzystując wsparcie ogniem artylerii i innych środków, a następnie bez zatrzymywania się rozwijają natarcie w głąb obrony nieprzyjaciela.

159. Dowódca batalionu (kompanii) nie powinien dopuszczać do skupienia się pojazdów na przeprawach, umiejętnie organizować forsowanie lub przeprawę, przewidzieć środki bezpieczeństwa, zwłaszcza podczas przeprawy czoł-

gów, stawiać zadania przydzielonym środkom przeciwlotniczym i wyznaczać karabiny maszynowe do niszczenia powietrznego nieprzyjaciela.

7. Natarcie w nocy

160. Natarcie w nocy może się rozpocząć od przełamania obrony nieprzyjaciela lub może być rozwinięciem działań bojowych prowadzonych w ciągu dnia.

Do natarcia, które ma być przeprowadzone w nocy, przygotowuje się w ciągu dnia. Dowódca batalionu (kompanii) organizujący natarcie oprócz zwykłych czynności powinien:

— wskazać dowódcom kompanii (plutonów) widoczne w nocy dozory lub azymut kierunku natarcia i wyznaczyć kompanię (pluton) kierunkową;

— określić sposób wykorzystania noktowizorów, ustalić sposób oświetlenia terenu i obiektów ataku oraz rozmieszczenie dozorów świetlnych oznaczających kierunek natarcia;

— podać sygnały rozpoznawcze i współdziałania, sposoby wskazywania celów oraz sposób oznaczenia rubieży osiągniętych przez pododdziały;

— sprawdzić działanie noktowizorów oraz wewnętrznego i zewnętrznego oświetlenia pojazdów;

— wskazać miejsce i sposób oznaczania przejść w zaporach nieprzyjaciela;

— wyposażyć pododdziały w środki oświetlające i sygnalizacyjne oraz w amunicję świetlną.

W celu zapewnienia większej samodzielności i lepszego współdziałania kompaniom piechoty zwykle przydziela się czołgi i działa towarzyszące, a kompaniom czołgów — pododdziały piechoty.

161. Natarcie w nocy zazwyczaj poprzedza się ogniowym przygotowaniem natarcia lub silną nawałą ogniową.

Podczas wykonywania uderzeń jądrowych żołnierze powinni przedsięwziąć niezbędne środki mające na celu ochronę oczu przed oślepiającym działaniem promieniowania cieplnego.

W toku ogniowego przygotowania natarcia czbłgi i działa wyznaczone do strzelania na wprost, wykorzystując noktowizory, obezwładniają i niszczą środki ogniowe i siłę żywą nieprzyjaciela w punktach oporu oraz burzą jego umocnienia obronne.

Batalion (kompania) wspierany ogniem artylerii atakuje nieprzyjaciela we wskazanym kierunku i gwałtownie rozwija natarcie w głąb. Kierunek natarcia w czasie walki oznacza się dozorami świetlnymi.

Podczas rozwijania natarcia pododdziały powinny ściśle utrzymywać wyznaczony im kierunek, ustalonym sposobem oznaczać swoje położenie na osiągniętych rubieżach, zapewniać środki bezpieczeństwa w czasie pokonywania trudniejszych odcinków, umiejętnie wykorzystywać środki do oświetlania terenu, aby nie oświetlać swoich wojsk i nie oślepiać obserwatorów posługujących się przyrządami noktowizyjnymi.

Podczas przechodzenia od działań nocnych do działań dziennych dowódca batalionu (kompanii) jest obowiązany udokładnić zadania pododdziałom, zorganizować dodatkowe rozpoznanie w celu niedopuszczenia do zaskoczenia przez niespodziewane kontrataki nieprzyjaciela, uzupełnić w pododdziałach amunicję i materiały pędne.

8. Natarcie w warunkach szczególnych

162. Miasto podczas rozwijania natarcia zdobywa się przeważnie przez obejście i atak z marszu.

Batalion, który otrzymał zadanie obejścia miasta, powinien prowadząc rozpoznanie wyjść na skrzydła i tyły znajdującego się tam nieprzyjaciela i wspólnie z pododdziałami

nacierającymi z innych stron zniszczyć go ogniem i atakiem.

Batalion działający na kierunku miasta powinien zniszczyć nieprzyjaciela, broniącego się na podejściach do miasta, z marszu wdrzeć się do miasta i bez zatrzymania się rozwijać natarcie.

W mieście batalion naciera na kilku kierunkach wzdłuż ulic, kompania — zwykle wzdłuż jednej ulicy. Nacierając wzdłuż ulicy pododdziały przesuwały się od jednego ukrycia do drugiego, wzajemnie wspierając się ogniem. Czołgi i działa z zasady działają w ugrupowaniu bojowym pododdziałów piechoty lub za nimi i niszczą środki ogniowe nieprzyjaciela, znajdujące się w budynkach i innych ukryciach.

Do osłony skrzydeł i odpierania kontrataków nieprzyjaciela, a także do blokowania oddzielnych, umocnionych budynków dowódca batalionu (kompanii) może wydzielić część pododdziałów, pozostałe zaś siły powinien wykorzystać do rozwijania natarcia.

163. Jeżeli miasto jest silnie umocnione, to w celu opowania większych — przygotowanych do obrony budowli — tworzy się oddziały i grupy szturmowe.

Oddział szturmowy tworzy się w sile batalionu piechoty wzmocniony artylerią, w tym także działami dużego kalibru oraz pododdziałami czołgów i wojsk inżynieryjnych. W oddziale szturmowym tworzy się grupy szturmowe i wydziela się odwód.

Grupę szturmową tworzy się w sile do wzmocnionej kompanii piechoty.

164. Dowódca oddziału szturmowego (grupy szturmowej) organizując działania wykonuje następujące czynności: dokładnie studiuje charakter obrony atakowanego obiektu, zwłaszcza system ognia i możliwość prowadzenia ognia skrzydłowego z śsiednich budynków, ustala najdogodniejsze podejścia do obiektu, istnienie zapór, a następ-

nie określa zadania dla pododdziałów piechoty i środków ogniowych.

Pododdziały zaopatruje się w większą liczbę granatów ręcznych, środków dymnych oraz urządzeń potrzebnych przy zdobywaniu budynków.

165. Podczas ogniowego przygotowania natarcia działa i czołgi ogniem na wprost niszczą środki ogniowe i siłę żywą nieprzyjaciela w atakowanym budynku i budynkach sąsiednich. W tym czasie pododdziały piechoty, wykorzystując skryte podejścia, zbliżają się do obiektu i w ustalonym czasie pod osłoną ognia wszystkich środków i zasłon dymnych szybko wdzierają się do budynku.

Z chwilą podejścia pododdziałów do atakowanego obiektu działa i czołgi na sygnał dowódcy oddziału (grupy) szturmowego przenoszą ogień do celów znajdujących się na górnych piętrach i sąsiednich budynkach, a artyleria i moździerz niszczą nieprzyjaciela w ukryciach i nie dopuszczają do podejścia jego odwodów.

Po wdarciu się do budynku żołnierze niszczą nieprzyjaciela ogniem z bliskiej odległości i granatami, oczyszczając kolejno piętro po piętrze. Saperzy, przydzieleni do grup szturmowych, wykonują przejścia w ścianach i sufitach, a w razie konieczności rozminowują opanowany budynek.

Po wykonaniu zadania oddział (grupa) szturmowy działa według wskazówek dowódcy pułku (batalionu).

166. W górach na działania wojsk wywierają wpływ duże różnice w ukształtowaniu terenu, istnienie przeszkód, ograniczona liczba dróg, występowanie lawin, możliwość długotrwałego utrzymywania się (zalegania) środków trujących w szczelinach i głębokich dolinach oraz nagłe zmiany pogody. Ekranujące właściwości gór utrudniają organizowanie i utrzymywanie łączności radiowej.

Natarcie prowadzi się przede wszystkim wzdłuż dróg, dolin i grzbietów górskich.

Batalion (kompania) powinien być zdolny do prowadzenia działań samodzielnych w oderwaniu od sił głównych

pułku (batalionu). Wymaga się od niego zdecydowanych, pełnych inicjatywy działań i umiejętnego wykorzystania szczególnych warunków, jakimi charakteryzuje się teren górzysty. Obejście i oskrzydlenie nieprzyjaciela jest zasadniczym sposobem działania batalionu w górach.

167. Podczas organizowania natarcia w górach dowódca batalionu (kompanii) oprócz rozstrzygnięcia zwykłych zagadnień powinien ponadto: dokładnie przestudiować system ognia nieprzyjaciela; zbadać, czy teren jest dostępny i czy istnieją dogodne kierunki do działań pododdziałów czołgów, pododdziałów piechoty i artylerii; określić — w celu wykonania obejść i oskrzydlenia — jakimi środkami ogniowymi i z jakiego kierunku najskuteczniej będzie można zwalczać nieprzyjaciela; uzgodnić sposób współdziałania pododdziałów wykonujących obejście i oskrzydlenie z pododdziałami nacierającymi od czoła; przewidzieć odpowiednie środki do zabezpieczenia skrzydeł i tyłów, ułatwiające orientację oraz służące do oznaczania położenia nacierających pododdziałów.

168. W czasie ogniowego przygotowania i ogniowego wsparcia natarcia pododdziały artylerii przydzielone batalionowi (kompanii) lub wspierające go obezwładniają i niszczą środki ogniowe i siłę żywą nieprzyjaciela jednocześnie na różnych wysokościach (warstwach), a zwłaszcza w punktach oporu przylegających do dróg i kierunków natarcia pododdziałów.

W górach szczególnego znaczenia nabiera ogień prowadzony na wprost z dział rozmieszczonych na stokach gór. Moździerze i haubice z zasady wykorzystuje się do obezwładniania i niszczenia nieprzyjaciela na przeciwległych stokach.

169. Jeśli batalion naciera wzdłuż drogi, przede wszystkim opanowuje przyległe wzniesienia. Pododdziały stosując różne sposoby ataku nacierają jednocześnie wzdłuż doliny i grzbietów.

Podczas atakowania wzgórza (góry), na którym środki ogniowe są rozmieszczone na różnych wysokościach (warstwowo), artyleria i moździerze z chwilą podejścia pododdziałów atakujących do wzgórza (góry) przenoszą kolejno ogień na środki ogniowe położone wyżej, a zwłaszcza na te środki, które prowadzą ogień skrzydłowy. Jeżeli wzgórze (góre) można obejść, to część sił batalionu (kompanii) atakuje od czoła, a pozostałe pododdziały — po wykonaniu obejścia — ze skrzydeł lub z tyłu.

Wzgórza, na których środki ogniowe są rozmieszczone na tej samej wysokości (na jednej warstwie), należy (o ile to jest możliwe) atakować także od czoła, ze skrzydeł i od tyłu.

170. Batalion nacierający od czoła opanowuje przełęcze samodzielnie lub we współdziałaniu z pododdziałem obejścia i desantem powietrznym.

Podczas samodzielnego opanowywania przełęczy batalion powinien przede wszystkim zająć przylegające do niej panujące wzniesienia, a następnie szybko wyjść na skrzydła i tyły nieprzyjaciela bezpośrednio broniącego przełęczy, zdecydowanym atakiem zniszczyć go, opanować przełęcz i nadal działać zgodnie z postawionym zadaniem.

171. Batalion (kompania) piechoty wyznaczony do wykonania obejścia zwykle działa pieszo. Wzmacnia się go lekkimi działami, przeciwpancernymi pociskami kierowanymi, moździerzami, pododdziałami wojsk inżynieryjnych i innymi, odpowiednio się go wyposaża i wspiera artylerią. W celu wywołania w odpowiednim czasie ognia wspierającej artylerii i korygowania tego ognia powinien przy dowódcy batalionu znajdować się oficer artylerii z radiostacją.

Pododdział wyznaczony do wykonania obejścia, wykorzystując skryte podejścia i luki w ugrupowaniu nieprzyjaciela, śmiało przenika w głąb obrony, opanowuje najwyższe wzniesienia przylegające do przełęczy, a następnie

wspólnie z pododdziałami nacierającymi od czoła niszczy nieprzyjaciela i opanowuje przełęcz.

172. Las utrudnia manewr (zwłaszcza sprzętem), obserwację, orientowanie się, wskazywanie celów, kierowanie ogniem, a także dowodzenie pododdziałami i współdziałanie. Podczas wybuchów jądrowych w lesie powstają zawały i pożary, możliwe jest także długotrwałe utrzymywanie się środków trujących.

Podczas organizowania natarcia w lesie dowódca batalionu (kompanii) dodatkowo musi przewidzieć środki zapewniające orientowanie się i utrzymanie kierunku natarcia, pokonanie zawał i innych przeszkód.

W celu zapewnienia ścisłego współdziałania czołgi zwykle przydziela się do kompanii piechoty; nacierają one w jej ugrupowaniu bojowym. Pododdziały czołgów działające samodzielnie wzmacnia się pododdziałami piechoty.

173. Natarcie na nieprzyjaciela, broniącego się na skraju lasu, zwykle rozpoczyna się od opanowania występów lasu.

W celu zniszczenia nieprzyjaciela w punktach oporu broniących dróg, przesiek i przesmyków między jeziorami dowódca batalionu (kompanii) wydziela część sił do obejścia i atakowania od strony skrzydła i z tyłu.

Zawały leśne i zapory z zasady obchodzi się, a gdy to jest niemożliwe, pododdziały piechoty i inżynieryjne wykonują przejścia.

Pododdziały piechoty nacierające razem z czołgami wskazują im cele, zabezpieczają je przed niszczycielami czołgów, pomagają im w pokonywaniu leśnych zawał i innych przeszkód.

Do niszczenia nieprzyjaciela prowadzącego ogień z drzew dowódca kompanii wyznacza strzelców wyborowych i obsługi karabinów maszynowych.

Artyleria przydzielona do pododdziałów piechoty działa w ich ugrupowaniu bojowym, niszcząc nieprzyjaciela ogniem na wprost.

Podczas natarcia w lesie zabezpiecza się skrzydła przez wysłanie z batalionu (kompanii) pododdziałów do prowadzenia rozpoznania, organizowanie ubezpieczenia oraz przez przyjęcie odpowiedniego ugrupowania.

174. Podczas organizacji natarcia w zimie dowódca batalionu (kompanii), oprócz zwykłych przedsięwzięć, powinien zorganizować ogrzewanie ukryć dla ludzi, przygotowanie uzbrojenia i sprzętu do użycia w niskiej temperaturze i przedsięwziąć odpowiednie środki w celu ułatwienia pojazdom i artylerii pokonywania terenu.

Batalion (kompania) piechoty — gdy istnieje gruba pokrywa śniegu — może atakować na nartach, obchodząc skrzydła i wychodząc na tyły punktów oporu nieprzyjaciela. Atak na transporterach opancerzonych można prowadzić wówczas, gdy jest odpowiednio gruba warstwa lodu.

Jeżeli śnieg jest głęboki, czołgi nacierają zwykle w ugrupowaniu bojowym pododdziałów piechoty.

Podczas walki w głębi obrony batalion (kompania), wykorzystując otwarte skrzydła, powinien wyjść na tyły punktów oporu nieprzyjaciela, zamykających drogi, ciałniny, przełęcze lub rozmieszczonych w miejscowościach i wspierany ogniem artylerii oraz innych środków ogniowych zdecydowanie atakować te punkty oporu.

175. Batalion (kompania), wyznaczony do zdobycia i zniszczenia ważnych obiektów na tyłach nieprzyjaciela, we współdziałaniu z pododdziałami nacierającymi od czoła, wykorzystuje luki i otwarte skrzydła w ugrupowaniu bojowym nieprzyjaciela, a także rejony pokryte jeziorami i skrycie przenika w głąb obrony. Niszczy nieprzyjaciela niespodziewanym i zdecydowanym uderzeniem lub atakiem od tyłu, współdziałając z pododdziałami nacierającymi od czoła i opanowuje nakazane obiekty (rubieże).

Podczas działania w rejonach charakteryzujących się dużą liczbą jezior pododdziały wychodzą na tyły nieprzyjaciela, pokonując przeszkody wodne na pojazdach pływających.

Rozdział VI

DESANTOWANIE I DZIAŁANIA BOJOWE PODODDZIAŁÓW WOJSK POWIETRZNODESANTOWYCH

1. Zasady ogólne

176. Pododdziały wojsk powietrznodesantowych powinny znajdować się w stałej gotowości do desantowania i prowadzenia działań bojowych na tyłach nieprzyjaciela.

Działania pododdziałów na tyłach nieprzyjaciela powinny być aktywne, zdecydowane i śmiałe oraz powinny się charakteryzować manewrowością i niespodziewanymi uderzeniami.

177. Umiejętnie wykorzystując skutki uderzeń jądrowych i zwykłych środków rażenia, wykonywanych przez przełożonego oraz ogień środków etatowych i przydzielonych dowódca kompanii powinien na szeroką skalę stosować oskrzydlenia i obejścia w celu wykonania ataków z różnych kierunków, działać śmiało i zdecydowanie, zniszczyć nieprzyjaciela, nim zdoła on stawić zorganizowany opór, szybko opanować lub zniszczyć obiekt i przeprowadzić manewr na nowy obiekt.

178. Szczególne znaczenie dla pododdziałów wojsk powietrznodesantowych mają nocne działania bojowe. Noc ułatwia niespodziewane pojawienie się desantu na tyłach nieprzyjaciela, skryte podejście do obiektu i umożliwia wykonanie zadania małymi siłami kosztem poniesienia mniejszych strat.

179. Żołnierze pododdziałów działających jako desant spadochronowy wraz ze swoim uzbrojeniem, wyposażeniem, sprzętem i przydzielonymi środkami lądują na tyłach nieprzyjaciela na spadochronach.

Ciężką broń i amunicję kompanii umieszcza się w odpowiednio oznaczonych zasobnikach ze spadochronami, które zrzuca się ze specjalnie wyznaczonych samolotów.

180. Zadania bojowe pododdziałom stawia się na podstawie mapy, a udokładnia się je po wylądowaniu.

Kompanii szturmowej stawia się zadanie bliższe i podaje sposób dalszego działania lub rejon (punkt) zbiórki. Zadanie bliższe kompanii zazwyczaj polega na opanowaniu lub zniszczeniu wskazanego obiektu.

181. Przygotowanie pododdziałów do desantowania odbywa się skrycie. Polega ono na:

- wyposażeniu stanu osobowego;
- złożeniu i przygotowaniu spadochronów;
- przygotowaniu uzbrojenia i sprzętu;
- załadowaniu sprzętu na platformy, umieszczeniu uzbrojenia i środków materiałowych w zasobnikach i przygotowaniu ich do załadowania na samoloty;
- przeprowadzeniu (w razie konieczności) zajęć treningowych.

182. Przed przejściem na lotnisko kompania rozmieszcza się skrycie w rejonie wyjściowym do desantowania, gdzie dokonuje się rozdziału pododdziałów na samoloty.

Zadanie bojowe podaje się do wiadomości podoficerów i szeregowców w potrzebnym im zakresie, bezpośrednio przed przejściem do rejonu załadowania.

183. W rejonie załadowania przed załadowaniem do samolotów żołnierze (na rozkaz) nakładają spadochrony. Dowódcy pododdziałów wraz z dowódcami samolotów sprawdzają spadochrony i sposób umocowania spadochronów, broni i oporządzenia oraz meldują o gotowości do desantowania. Na sygnał dowódcy lotnictwa transportowego żołnierze załadowują się do samolotów.

184. Po zakończeniu lądowania dowódcy samolotów sprawdzają prawidłowość rozmieszczenia żołnierzy, przypominają sygnały przygotowania się do skoku i sposób wykonania skoku.

2. Działania bojowe kompanii szturmowej

185. Kompania szturmowa desantuje na tyły nieprzyjaciela i prowadzi działania bojowe z zasady we współdziałaniu z innymi pododdziałami szturmowymi.

Ugrupowanie bojowe kompanii podczas wykonywania zadania składa się z ugrupowań bojowych plutonów oraz środków ogniowych bezpośrednio podporządkowanych dowódcy kompanii i odwodu.

186. Dowódca kompanii zgodnie z zasadami przewidzianymi dla wyższego szczebla przygotowuje się do desantowania i do działań bojowych.

Podczas stawiania pododdziałom zadań bojowych dowódca kompanii podaje:

— plutonom — środki wzmocnienia, obiekt ataku i charakter dalszych działań;

— obsłudgom środków ogniowych — cele, które należy zniszczyć i obezwładnić oraz sposób wsparcia pododdziałów;

— odwodowi — kierunek posuwania się po wylądowaniu.

W ustalonym czasie dowódca kompanii przybywa z kompanią na lotnisko. Na sygnał przełożonego pododdziały kompanii załadowują się do samolotów.

187. Kompania powinna być gotowa do wejścia do walki bezpośrednio po wylądowaniu.

Dowódca kompanii po wylądowaniu określa miejsce stania (według mapy lub szkicu), wysyła rozpoznanie, nawiązuje łączność z dowódcami plutonów i przydzielonych pododdziałów, udokładnia zadania, sprawdza stan ludzi,

sprzętu i środków materiałowych, a następnie składa mel-dunek bezpośrednio przełożonemu.

Żołnierze po wykonaniu skoku na spadochronach orientują się w terenie na podstawie przedmiotów terenowych, przygotowują broń do walki, a w razie konieczności prowadzą ogień do wykrytego nieprzyjaciela. Po wylądowaniu natychmiast odpinają spadochrony, szybko odnajdują zrzuconą broń ciężką i działają na wyznaczonym kierunku.

Podczas desantowania w nocy kompania po wylądowaniu z zasady przechodzi do wyznaczonego jej punktu zbiórki, gdzie dowódca kompanii sprawdza stan ludzi, uzbrojenia i sprzętu, udokładnia kierunek działania i sposób podejścia do obiektu ataku.

Jeżeli w rejonie lądowania nieprzyjaciel stawia opór, kompania niezwłocznie atakuje i niszczy go, a następnie wykonuje zadanie.

Po wylądowaniu obsługi dział i moździerzy szybko doprowadzają uzbrojenie do gotowości bojowej i dołączają do swoich pododdziałów, a w razie konieczności otwierają ogień do nieprzyjaciela bezpośrednio z rejonu lądowania.

Jeżeli żołnierze nie wylądowali w wyznaczonym rejonie, szybko zbierają się i działają zgodnie z rozkazem oficera lub podoficera, który wylądował razem z nimi, dążąc do połączenia się z najbliższym własnym pododdziałem.

188. Przemarsz kompanii w celu opanowania i zniszczenia obiektu odbywa się skrycie i szybko, w ugrupowaniu marszowym lub przedbojowym z zachowaniem zasad ubezpieczenia i rozpoznania.

Podczas zbliżania się do obiektu ataku kompania powinna obchodzić ogniska oporu, niszczyć małe grupy nieprzyjaciela ogniem, a w razie konieczności zdecydowanie atakować je.

W czasie podchodzenia do wyznaczonego obiektu kompania rozwija się przyjmując ugrupowanie bojowe, atakuje z marszu, śmiało i zdecydowanie włamuje się w ugrupo-

wanie nieprzyjaciela, niszczy go ogniem z bliskiej odległości i granatami ręcznymi.

Przydzielone działa włącza się w skład ugrupowania bojowego kompanii; niszczą one środki ogniowe nieprzyjaciela.

189. Po wykonaniu zadania bliższego kompania zazwyczaj wykonuje manewr (w składzie wyższego szczebla lub samodzielnie) w celu opanowania lub zniszczenia następnego obiektu.

Po otrzymaniu nowego zadania dowódca kompanii analizuje je, stawia zadania pododdziałom, wysyła rozpoznanie i natychmiast wyprowadza kompanię na wyznaczony kierunek.

Gdy kompania szturmowa działa jako organ rozpoznania lub jako szpica, dowódca kompanii postępuje zgodnie z zasadami ustalonymi dla kompanii piechoty.

Rozdział VII

OBRONA

1. Zasady ogólne

190. Celem obrony jest odparcie natarcia przeważających sił nieprzyjaciela, zadanie mu znacznych strat, utrzymanie zajmowanego rejonu i w ten sposób stworzenie sprzyjających warunków do natarcia.

Obrona powinna być trwała, aktywna i przeciwpancerna, zdolna do przeciwstawienia się uderzeniom bronią jądrową i innymi środkami masowego rażenia oraz uderzeniom lotnictwa i artylerii nieprzyjaciela. Powodzenie w obronie osiąga się przez zorganizowanie niezawodnego systemu ognia, przede wszystkim przeciwpancernego, umiejętne wykorzystanie terenu i jego urządzeń inżynierskich oraz wykonywanie manewru ogniem i pododdziałami.

Użycie broni jądrowej stwarza dogodne warunki do skutecznego prowadzenia działań obronnych.

Pododdziały powinny uporczywie bronić zajmowanych rejonów. Uporczywa obrona prowadzi do zwycięstwa. Opuszczanie zajmowanych rejonów obrony i wycofanie się z nich odbywa się w sposób zorganizowany i tylko na rozkaz przełożonego.

Przejęcie batalionu (kompanii) do obrony może nastąpić w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem lub bez styczności z nim.

191. Batalion (kompania), wykorzystując umiejętnie środki ogniowe, przede wszystkim przeciwpancerne, czołgi

i mechaniczne środki umożliwiające wykonanie prac inżynierskich, może w krótkim czasie zorganizować trwałą obronę i skutecznie odpierać natarcie czołgów i piechoty nieprzyjaciela.

Batalion zajmuje rejon obrony szerokości do 5 km i głębokości do 2 km na kierunku prawdopodobnego natarcia nieprzyjaciela. Batalion organizuje obronę na jednej pozycji, która może przebiegać na stokach lub na przeciwstokach wzniesień. Pozycje tworzą punkty oporu kompanii. W terenie trudno dostępnym, a także w razie organizowania obrony w pasie przesłaniania oraz na pozycji przedniej szerokość rejonu obrony batalionu może być większa.

192. W celu zabezpieczenia pododdziałów przed niespodziewanym napadem nieprzyjaciela i uniemożliwienia nieprzyjacielowi prowadzenia rozpoznania wysyła się na odległość do 2000 m ubezpieczenie bojowe, zwykle w składzie wzmocnionego plutonu. Jeżeli przed frontem batalionu organizuje się pozycję przednią, ubezpieczenia bojowego nie wysyła się.

193. Bataliony drugiego rzutu zajmują rejony obrony w głębi i przygotowują kontrataki, które będą prowadzone na określonych kierunkach. Pododdział czołgów przygotowuje ponadto jedną lub dwie rubieże do odparcia ataków czołgów nieprzyjaciela.

194. Ugrupowanie bojowe batalionu składa się zwykle z jednego rzutu z odwodem z zasady w sile wzmocnionego plutonu.

Zależnie od zadań i charakteru terenu kompanie w ugrupowaniu batalionu mogą zajmować różne położenie. Jedna z kompanii może być wysunięta do przodu lub do tyłu, tworząc worek ogniowy, a na otwartym skrzydle kompanie mogą ugrupować się występem.

We wszystkich wypadkach punkty oporu kompanii powinny być tak rozmieszczone, aby swoim ogniem obejmowały kierunki prawdopodobnego natarcia nieprzyjaciela. Na wierzchołkach wzniesień i na innych wyróżniających

się przedmiotach terenowych zwykle wykonuje się pozorne urządzenia obronne, do których przygotowuje się ogień.

Przydzielone batalionowi czołgi wykorzystuje się w punktach oporu kompanii do prowadzenia ognia z przygotowanych stanowisk ogniowych, a także do działania z zasadzek.

195. Kompania piechoty broni punktu oporu szerokości do 1000 m i głębokości do 500 m, a kompania czołgów broni punktu oporu o szerokości do 2000 m i głębokości do 1000 m; punkty te powinny być przygotowane do obrony okrężnej (zwłaszcza do walki z czołgami nieprzyjaciela) i dokładnie maskowane.

Punkt oporu kompanii piechoty składa się z punktów oporu plutonów piechoty, stanowisk ogniowych przydzielonych środków przeciwpancernych i czołgów. Transportery opancerzone zajmują stanowiska ogniowe w głębi punktów oporu kompanii i plutonów w zagłębieniach terenu i na przeciwstokach wzniesień, tak aby mogły prowadzić ogień przede wszystkim w kierunku skrzydeł i ostrzeliwać luki.

Punkt oporu kompanii czołgów składa się z punktów oporu plutonów czołgów. Przydzielone kompanii pododdziały piechoty zajmują stanowiska zwykle przed czołgami, a także w lukach między plutonami czołgów i na skrzydłach kompanii.

Zależnie od charakteru terenu plutony w punkcie oporu kompanii mogą rozmieszczać się kątem w tył, występem w prawo (w lewo) lub przyjmować inne ugrupowanie, tak aby zapewnić najdogodniejszy system ognia przed frontem i na skrzydłach punktu oporu kompanii.

W celu stworzenia obrony okrężnej w punkcie oporu kompanii plutonom, środkom ogniowym, czołgom i transporterem opancerzonym wyznacza się dodatkowe sektory ostrzału, przygotowuje się okopy i zapasowe stanowiska ogniowe do prowadzenia ognia w stronę skrzydeł i do tyłu. Część środków ogniowych rozmieszcza się w głębi. Na

skrzydłach i na tyłach punktu oporu ustawia się zapory inżynieryjne.

Między punktami oporu kompanii piechoty i czołgów luki mogą wynosić 1—1,5 km, a między plutonami — do 400 m. Powinny one być ciągle obserwowane, ostrzeliwane ogniem wszystkich środków zwłaszcza (przeciwpancernych) ze skrzydła i z głębi oraz osłonięte zaporami i ogniem artylerii.

196. System ognia w obronie polega na umiejętnym wykorzystaniu i rozmieszczeniu środków ogniowych batalionu (kompanii), przygotowaniu ognia na podejścia do obrony, przed przednim skrajem i na skrzydła, a także na szybkim ześrodkowaniu ognia na zagrożonym kierunku lub odcinku. Za pomocą tego ognia niszczy się przede wszystkim czołgi i inne ważne obiekty nieprzyjaciela. Organizując system ognia uwzględnia się ściśle współdziałanie wszystkich rodzajów broni w powiązaniu z zaporami inżynieryjnymi i przeszkodami naturalnymi.

Wszystkie zapory i podejścia do nich powinny być obserwowane i przestrzeliwane.

Czołgi, działa i inne środki ogniowe rozmieszcza się skrycie, rozśrodkowanie tak, aby z za przeciwstoków wzniesień i z głębi można było niszczyć nieprzyjaciela ogniem skrzydłowym, krzyżowym i sztyletowym o dużej gęstości oraz tworzyć worki ogniowe. W celu zapewnienia środkiem ogniowym manewru, oprócz głównych stanowisk ogniowych przygotowuje się również stanowiska zapasowe.

Przed przednim skrajem na prawdopodobnych kierunkach natarcia nieprzyjaciela, na stykach, w lukach i na skrzydłach przygotowuje się ogień artylerii z zakrytych stanowisk ogniowych; przewiduje się także wykonywanie tego ognia na odcinki terenu nie przestrzeliwane ogniem na wprost prowadzonym z dział, czołgów i broni strzeleckiej.

Wszystkie środki ogniowe powinny być gotowe do wykonania manewru, a także do prowadzenia ognia w nocy i w innych warunkach ograniczonej widoczności.

Gotowość systemu ognia polega na zajęciu stanowisk ogniowych przez czołgi, transporterzy opancerzone, działa i inne środki ogniowe oraz na przygotowaniu danych do strzelania, a także odpowiedniej ilości amunicji.

197. Obrona przeciwpancerna stanowi podstawę obrony batalionu (kompanii). Dlatego zorganizowanie jej jest jednym z najważniejszych obowiązków wszystkich dowódców.

System obrony przeciwpancernej obejmuje punkty oporu kompanii — z rozmieszczonymi w nich działami, czołgami, przeciwpancernymi pociskami kierowanymi i granatnikami przeciwpancernymi — zasadzki czołgowe, punkt oporu odwodu batalionu i zapory przeciwpancerne.

Zasadzki czołgowe organizuje się w lukach, na skrzydłach i w głębi obrony batalionu.

198. W obronie rozpoznanie powinno w odpowiednim czasie ustalić przygotowanie nieprzyjaciela do natarcia, określić jego siłę, środki, kierunek działania, nie wyłączając możliwości niespodziewanego przejścia do natarcia. Te zadania wykonuje się przez organizowanie systemu obserwacji przed frontem, na skrzydłach i w lukach, a w batalionie piechoty oprócz tego także przez wypad. Podczas przechodzenia do obrony bez styczności z nieprzyjacielem dowódca batalionu pierwszego rzutu wysyła patrole rozpoznawcze, ubezpieczenie bojowe i urzęda zasadzki.

199. Inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony (punktów oporu) powinna zapewnić trwałość obrony, obronę przed bronią masowego rażenia oraz skryte rozmieszczenie broniących się pododdziałów.

Pododdziały wykonują prace inżynieryjne w kolejności zabezpieczającej stałą ich gotowość do odparcia natarcia i obronę przed bronią masowego rażenia. Prace te wykonuje się skrycie, wytěżając wszystkie siły i maksymalnie wykorzystując maszyny ziemne, przyczepne urządzenia i inne środki mechaniczne, a także miejscowe materiały

budowlane oraz umocnienia inżynieryjne z elementów składanych.

Kopie się okopy i urządzi stanowiska ogniowe zazwyczaj po rekonensansie, określeniu miejsc środków ogniowych i po zorganizowaniu systemu ognia przez dowódców batalionów, kompanii i plutonów.

Równocześnie pododdziały wojsk inżynieryjnych zakładają przed przednim skrajem, w lukach i na skrzydłach przeciwpancerne pola minowe. Następnie w punktach oporu kopie się transeje i rowy łączące, urządzi się schrony i ukrycia dla ludzi oraz zapasowe i pozorne stanowiska ogniowe.

Dowódcy pododdziałów piechoty i czołgów osobiście organizują prace inżynieryjne i kierują nimi.

W toku wykonywania prac inżynieryjnych nieprzerwanie maskuje się urządzenia obronne.

200. Do zagadnień wchodzących w zakres obrony przed bronią masowego rażenia zalicza się przede wszystkim: umiejętne wykorzystanie właściwości ochronnych terenu, czołgów i innych pojazdów, szybkie urządzenie ukryć i schronów wyposażonych w urządzenia filtro-wentylacyjne, ciągłe rozpoznawanie skażeń i zakażeń oraz w odpowiednim czasie wyprowadzenie pododdziałów z rejonów o wysokim stopniu skażenia, a także szybkie przeprowadzenie prac ratunkowych i ewakuację porażonych.

Pododdziały powinny umieć działać przez długi okres w terenie skażonym.

201. Pododdziały tyłowe batalionu rozmieszczają się bezpośrednio za jego ugrupowaniem bojowym w ukryciach, przy czym dokładnie maskują się.

W kompaniach piechoty na stanowiskach ogniowych czołgów i artylerii gromadzi się dodatkowe zapasy amunicji.

Amunicję i inne środki powinno się dowozić pododdziałom zazwyczaj w nocy.

2. Obrona batalionu

202. Sposób pracy dowódcy batalionu piechoty podczas organizowania obrony zależy od otrzymanego zadania, odległości od nieprzyjaciela, sposobu jego działań, od charakteru terenu oraz od czasu przeznaczanego na organizację obrony.

Jeśli dowódca batalionu otrzyma zadanie dotyczące przejścia do obrony w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, to jest on obowiązany postawić pododdziałom zadania: umocnienia dogodnej rubieży, zorganizowania systemu ognia (zwłaszcza przeciwpancernego), zabezpieczenia skrzydeł i luk, prowadzenia rozpoznania i zorganizowania obrony pododdziałów przed bronią masowego rażenia. Następnie dowódca batalionu powinien przeprowadzić rekonesans, w czasie którego udokładnia ugrupowanie bojowe, określa system ognia i kolejność prac inżynierskich.

Podczas przechodzenia do obrony w nocy dowódca batalionu zwykle podejmuje decyzję i stawia zadanie na podstawie mapy, organizuje zajmowanie przez pododdziały wyznaczonych im punktów oporu, a o świcie przeprowadza rekonesans, w czasie którego w razie konieczności precyzuje zadanie.

203. W czasie rekonesansu dowódca batalionu powinien:

— dokładnie określić rejon obrony i przebieg przedniego skraju;

— przestudiować możliwe drogi podejścia nieprzyjaciela i rubieże rozwinięcia do natarcia, skryte podejścia do przedniego skraju i prawdopodobne kierunki natarcia czołgów;

— określić najważniejsze rejony terenu i przedmioty terenowe, od których utrzymania zależy trwałość obrony;

— określić — na podstawie przedmiotów terenowych — punkty oporu kompanii i odcinki ubezpieczenia bojowego (jeśli się je organizuje), system ognia (przede wszystkim

kim przeciwpancernego), główne i zapasowe stanowiska ogniowe czołgów, dział, moździerzy oraz przeciwpancernych pocisków kierowanych (dowódca batalionu określa oprócz tego przebieg tranzei);

— ustalić kolejność prac inżynieryjnych wykonywanych w czasie rozbudowy rejonu obrony i dokładnie określić miejsca ustawienia zapór przeciwpancernych i przeciwpiechotnych;

— określić siły i środki potrzebne do zabezpieczenia skrzydeł, styków z sąsiadami i luk między kompaniami;

— wymienić przedsięwzięcia niezbędne do zabezpieczenia działań pododdziałów w nocy i w innych warunkach ograniczonej widoczności;

— wybrać miejsce na stanowisko dowódczo-obszernicze.

204. W rozkazie bojowym podczas stawiania zadań pododdziałom dowódca batalionu zapoznaje z przebiegiem przedniego skraju obrony i podaje:

— kompaniom pierwszego rzutu — środki wzmocnienia, zadania, system ognia przeciwpancernego, sposób zabezpieczenia skrzydeł, styków i luk;

— odwodowi — punkt oporu, pasy ognia przed frontem i na skrzydłach;

— artylerii wsparcia — odcinki ześrodkowania ognia, zwłaszcza na rubieżach prawdopodobnego rozwijania się nieprzyjaciela, na skrzydłach i w lukach;

— czołgom i środkom ogniowym, będącym w bezpośredniej dyspozycji dowódcy batalionu — zadania, główne i zapasowe stanowiska ogniowe, kolejność otwarcia i prowadzenia ognia;

— zadania pododdziałów w czasie walki z nieprzyjacielem powietrznym;

— kolejność inżynieryjnej rozbudowy rejonu obrony z uwzględnieniem obrony przed bronią masowego rażenia;

— gotowość systemu ognia.

Wysyłając ubezpieczenie bojowe dowódca batalionu podaje zadanie, środki ogniowe, które wydziela się w celu

wsparcia ubezpieczenia, sposób wywołania ognia oraz sposób wycofania.

Podczas organizowania współdziałania dowódca batalionu powinien uzgodnić działania poszczególnych kompanii oraz współdziałanie kompanii z artylerią, z innymi środkami ogniowymi i sąsiadami w celu zniszczenia nieprzyjaciela w czasie jego podchodzenia do przedniego skraj obrony i rozwijania się (na podstawach wyjściowych do natarcia), podczas odpierania ataku czołgów i piechoty, a także podczas włamywania się nieprzyjaciela do rejonu obrony. W tym celu dowódca batalionu w terenie powinien podać:

— odcinki ognia ześrodkowanego i rubieże ognia zapowego artylerii na podejściach, przed przednim skrajem, w lukach, na stykach, na skrzydłach i w głębi obrony;

— rubieże otwarcia ognia pododdziałów przeciwpancernych pocisków kierowanych, czołgów i innych środków przeciwpancernych;

— odcinki ognia ześrodkowanego kompanii czołgów przygotowanego na najważniejsze kierunki i sposób jego prowadzenia;

— środki, jakimi należy zabezpieczać styki z sąsiadami i luki między kompaniami;

— sposób wsparcia pododdziałów broniących pozycji przedniej (ubezpieczenia bojowego) i kierunki ich wycofania;

— sygnały wywołania, przeniesienia, przerwania ognia i wskazywania celów

205. W celu prowadzenia działań obronnych w nocy dowódca batalionu powinien: wzmocnić rozpoznanie, ubezpieczenie i obserwację nieprzyjaciela prowadzoną za pomocą przyrządów noktowizyjnych; zwiększyć liczbę dyżurnych środków ogniowych; polecić przygotować środki ogniowe do prowadzenia ognia wykorzystując noktowizory, a w razie konieczności z nastaniem zmroku polecić wysunąć część dział i czołgów na stanowiska ogniowe znaj-

dujące się bliżej przedniego skraju obrony; określić sposób oświetlenia terenu i środki zabezpieczające pododdziały przed działaniem promieniowania cieplnego podczas wybuchu jądrowego; określić dobrze widoczne w nocy dozory, znaki rozpoznawcze wojsk własnych, sposoby wskazywania celów oraz środki służące do maskowania.

206. Dowódca batalionu wskazuje na podstawie mapy wykonanej w dużej skali lub na szkicu obrony batalionu: położenie nieprzyjaciela; kompanijne i plutonowe punkty oporu; położenie sąsiadów i linie rozgraniczenia z nimi; system ognia artylerii i ognia przeciwpancernego; zapory przeciwpancerne i przeciwpiechotne, miejsce stanowiska dowódczo-obsługowego batalionu.

Mapa (szkic) obrony stanowi plan walki obronnej batalionu, który w formie meldunku przedstawia się dowódcy pułku.

207. Dowódca batalionu powinien w odpowiednim czasie wykryć przygotowania nieprzyjaciela do natarcia, zameldować o tym dowódcy pułku i osiągnąć całkowitą gotowość bojową pododdziałów.

Po wykryciu nieprzyjaciela, zbliżającego się do przedniego skraju obrony, dowódca batalionu obezwładnia go ogniem przydzielonych czołgów, wspierającej (przydzielonej) artylerii, przeciwpancernych pocisków kierowanych.

Rozpoznanie walką i atak czołowych pododdziałów nieprzyjaciela odpiera się ogniem wyznaczonych środków lub pododdziałów broniących się na tym kierunku. Po odparciu ataku środki ogniowe, które prowadziły ogień, na rozkaz dowódcy batalionu powinny zmienić stanowiska ogniowe. Przejścia we własnych zaporach wykonane przez nieprzyjaciela natychmiast zamyka się.

208. Po wykonaniu przez nieprzyjaciela uderzeń jądrowych i z chwilą rozpoczęcia ogniowego przygotowania natarcia dowódca batalionu, prowadząc obserwację działania nieprzyjaciela, ogniem artylerii wspierającej i czołgów niszczy wykryte taktyczne środki napadu jądrowego nie-

przyjaciela, jego artylerię, a także czołgi, transportery opancerzone i piechotę, która wyrusza lub przygotowuje się do ataku. Jednocześnie realizuje on przedsięwzięcia mające na celu odtworzenie systemu łączności, systemu ognia przeciwpancernego i likwidację skutków uderzeń jądrowych nieprzyjaciela.

209. Podczas przechodzenia nieprzyjaciela do ataku dowódca batalionu ześrodkowuje ogień wszystkich środków na najgroźniejszym elemencie jego ugrupowania bojowego. Z chwilą podejścia nieprzyjaciela do przedniego skraju ogień artylerii, czołgów i środków przeciwpancernych dochodzi do maksymalnego natężenia; przy tym główną siłę ognia ześrodkowuje się w celu zniszczenia czołgów i transporterów opancerzonych nieprzyjaciela.

Jeżeli nieprzyjaciel włamie się do rejonu obrony, dowódca batalionu powinien ogniem wszystkich środków powstrzymać jego rozprzestrzenianie się wzdłuż frontu i w głąb, wzmocnić swoje skrzydła na odcinku włamania i obezwładnić nieprzyjaciela ogniem. Czołgi i transportery opancerzone, które wdarły się w głąb obrony, niszczy się ogniem na wprost prowadzonym przez czołgi, środki przeciwpancerne i artylerię wspierającą (przydzieloną).

Nieprzyjaciela, który włamał się w lukę między sąsiednim batalionem, niszczy się wspólnie z sąsiadem ogniem wszystkich środków, a w sprzyjających warunkach zdecydowanym kontratakami.

Dowódca batalionu po odparciu ataku wydaje niezbędne zarządzenia w celu szybkiego odtworzenia systemu ognia, uzupełnienia amunicji, naprawienia uszkodzonych urządzeń obronnych i zapór, a także prowadzi ewakuację ciężko rannych. O wyniku walki melduje dowódcy pułku.

Jeżeli nieprzyjaciel obszedł rejon obrony, batalion utrzymuje nadal swoje pozycje. W sprzyjających warunkach dowódca batalionu za zezwoleniem lub na rozkaz dowódcy pułku wykonuje kontratak na skrzydło i tyły nieprzyjaciela, który wykonuje obejście.

210. Dowódca batalionu znajdującego się w drugim rzucie powinien zawsze znać sytuację w rejonie obrony pułku oraz utrzymywać łączność z dowódcami batalionów pierwszego rzutu i ze wspierającą artylerią.

Oprócz przedsięwzięć zwykle realizowanych podczas organizacji obrony udokładnia on sposób działania z batalionami pierwszego rzutu i przygotowuje kontrataki, które będą wykonywane na określonych kierunkach.

211. W wypadku włamania się nieprzyjaciela w głąb obrony batalion znajdujący się w drugim rzucie powinien ogniem wszystkich środków, prowadzonym z zajmowanego rejonu, zadać zdecydowane straty i powstrzymać posuwającego się nieprzyjaciela. Batalion czołgów w takiej sytuacji może być wysunięty na przygotowaną rubież ogniową.

Dowódca batalionu, po otrzymaniu rozkazu wykonania kontrataku, udokładnia pododdziałom i środkom ogniowym zadania bojowe. Batalion wsparty ogniem artylerii szybko wychodzi na wyznaczony kierunek i zdecydowanie wykonuje kontratak skierowany przeważnie na skrzydło lub na tyły nieprzyjaciela. Pododdziały piechoty w ślad za czołgami wykonują kontratak na transporterach opancerzonych lub pieszo.

Pododdziały pierwszego rzutu wspierają ogniem kontratak batalionu drugiego rzutu lub na rozkaz dowódcy pułku dołączają do kontratakujących pododdziałów w celu wspólnego zniszczenia nieprzyjaciela.

3. Obrona kompanii

212. Dowódca kompanii, po otrzymaniu rozkazu przejścia do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, powinien szybko postawić plutonom i przydzielonym środkom ogniowym zadania dotyczące umocnienia wskazanej rubieży oraz zorganizować system ognia i zabezpieczenie skrzydeł.

Kompania zajmuje obronę pod osłoną ognia środków etatowych i przydzielonych, a także środków dowódcy batalionu.

Następnie dowódca kompanii przeprowadza rekonesans, podczas którego studiuje dane o nieprzyjacielu, teren przed przednim skrajem, na skrzydłach i w głębi punktu oporu, precyzuje zadania dla plutonów, organizuje współdziałanie i prace inżynierskie.

Jeżeli kompania zajmuje obronę bez styczności z nieprzyjacielem, dowódca kompanii wspólnie z dowódcami plutonów i pododdziałów przydzielonych przeprowadza rekonesans i organizuje system ognia, a następnie wprowadza kompanię do rejonu punktu oporu i organizuje prace inżynierskie.

213. W rozkazie bojowym podczas stawiania zadań pododdziałom dowódca kompanii podaje:

— plutonom — środki wzmocnienia, zadania, pasy ognia i dodatkowe sektory ostrzału, odcinki ognia ześrodkowanego i zadania dotyczące zabezpieczenia luk i skrzydeł;

— przydzielonym środkom przeciwpancernym i czołgom — główne i zapasowe stanowiska ogniowe, główne i dodatkowe sektory ostrzału z każdego stanowiska;

— gdzie, kiedy i jakie przygotować urządzenia obronne, ukrycia i zapory oraz jakie wykonać przedsięwzięcia dotyczące maskowania.

Przydzielonemu pododdziałowi piechoty dowódca kompanii czołgów podaje zadania, stanowiska drużyn i środków ogniowych.

Organizując współdziałanie dowódca kompanii podaje odcinki, na które przygotowuje się ogień artylerii i moździerzy, sposób działania plutonów i pododdziałów przydzielonych w celu zniszczenia nieprzyjaciela przed przednim skrajem i na skrzydłach oraz sygnały współdziałania i wskazywania celów. Oprócz tego powinien on uzgodnić z dowódcami sąsiednich kompanii system ognia

prowadzonego w lukach i działanie w celu odparcia ataków nieprzyjaciela.

Dowódca kompanii czołgów podczas stawiania zadań bojowych i organizacji współdziałania zwraca szczególną uwagę na: przygotowanie ześrodkowanego ognia na wprost przez kompanię i plutony czołgów w celu zniszczenia nieprzyjaciela na podejściach do przedniego skraju obrony, organizację zasadzek czołgowych oraz na wykonywanie szerokiego manewru ogniem i pododdziałami na kierunku zagrożenia atakami czołgów.

214. W punkcie oporu kompanii piechoty po przejściu do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem kopie się najpierw pojedyncze okopy i okopy dla drużyny, okopy te następnie łączy się transeją. Ponadto oczyszcza się przedpole w celu polepszenia warunków obserwacji i prowadzenia ognia oraz wykonuje się główne stanowiska ogniowe dla dział, czołgów i transporterów opancerzonych. Następnie urządza się ukrycia dla żołnierzy (dla każdej drużyny jedną przykrytą szczelinę, jeden schron dla każdego plutonu i w kompanii jeden schron z urządzeniem filtrowentylacyjnym), rozbudowuje się główne stanowiska ogniowe i urządza się stanowiska zapasowe, a także kopie się rowy łączące, które przystosowuje się do prowadzenia ognia.

W punkcie oporu kompanii czołgów wykonuje się okopy dla czołgów i przydzielonego pododdziału piechoty, a następnie urządza się zapasowe stanowiska ogniowe oraz ukrycia dla żołnierzy pododdziału piechoty.

Jeśli nie ma się styczności z nieprzyjacielem i w innych okolicznościach — w których umożliwia to sytuacja — do kopania transei, rowów łączących i innych urządzeń obronnych stosuje się zwykle maszyny ziemne i materiał wybuchowy.

215. W czasie przygotowywania się do obrony w nocy dowódca kompanii powinien jeszcze przed zapadnięciem zmroku określić i podać podległym dowódcom:

— miejsca, w których trzeba wystawić dodatkowych obserwatorów i sposób zorganizowania podsłuchu;

— kierunki i odcinki terenu przed przednim skrajem i na skrzydłach, do których należy przygotować ogień;

— sposób wykorzystania przyrządów noktowizyjnych i środków oświetlających oraz zadania dotyczące niszczenia i oślepienia tych środków.

Oprócz tego dowódca kompanii powinien wyposażyć pododdziały w amunicję świetlną i środki oświetlające.

216. Dowódca kompanii powinien sporządzić szkic punktu oporu i przedstawić go przełożonemu.

Na szkicu podaje się zwykle:

— dozory i odległości do nich;

— dane o nieprzyjacielu;

— punkty oporu plutonów, pasy ognia i dodatkowe sektory ostrzału;

— główne i zapasowe stanowiska ogniowe czołgów, transporterów opancerzonych, środków przeciwpancernych i karabinów maszynowych oraz ich główne i dodatkowe sektory ostrzału;

— odcinki ognia ześrodkowanego kompanii i każdego plutonu;

— zapory, urządzenia obronne i ukrycia;

— miejsce dowódcy kompanii.

Na szkicu punktu oporu kompanii czołgów nanosi się oprócz tego stanowiska pododdziału piechoty, który został przydzielony kompanii.

217. Dowódca kompanii wyznacza dyżurne środki ogniowe (czołgi) w celu zniszczenia oddzielnych grup nieprzyjaciela usiłującego prowadzić rozpoznanie, wykonywać przejścia w zaporach lub przenikać w głąb obrony. Pozostałe środki i obsługi znajdują się w stałej gotowości do otwarcia ognia z zapasowych lub tymczasowych stanowisk ogniowych.

Strzelcy wyborowi zwalczają oficerów i strzelców wyborowych nieprzyjaciela, jego obserwatorów, obsługi środków ogniowych i inne cele.

218. Gdy nieprzyjaciel rozpocznie ogniowe przygotowanie natarcia, dowódca kompanii i obserwatorzy prowadzą obserwację w celu ustalenia czasu przejścia nieprzyjaciela do ataku. Stan osobowy kompanii i przydzielonych pododdziałów kryje się w szczelinach, schronach i na dnie tranzei (załogi czołgów zajmują miejsca w czołgach) będąc w gotowości do szybkiego zajęcia swoich stanowisk w celu odparcia ataku.

Jeżeli część środków ogniowych zostanie zniszczona, dowódca kompanii powinien wykonać manewr środkami ogniowymi (czołgami) i postawić im dodatkowe zadania ogniowe w celu odtworzenia systemu ognia.

219. Po rozpoczęciu przez nieprzyjaciela ataku dowódca kompanii podaje sygnał otwarcia ognia do czołgów, transporterów opancerzonych i siły żywej nieprzyjaciela oraz wywołuje ogień artylerii wspierającej.

Środki przeciwpancerne i czołgi zazwyczaj otwierają ogień na odległość zapewniającą skuteczne obezwładnienie czołgów i transporterów opancerzonych nieprzyjaciela.

Podczas zbliżania się nieprzyjaciela do przedniego skraju obrony ogień z karabinów, pistoletów maszynowych oraz z granatników przeciwpancernych prowadzi się z maksymalnym natężeniem. Broniące się pododdziały i artyleria wspierająca niszczą przede wszystkim czołgi i transportery opancerzone nieprzyjaciela, a jeżeli nieprzyjaciel naciera pieszo, to odcinają piechotę od czołgów i niszczą ją ogniem. Czołgi, które przerwały się w głąb obrony, niszczy się ogniem wszystkich środków przeciwpancernych i artylerii.

Jeżeli atak nieprzyjaciela załamał się przed frontem kompanii, dowódca kompanii ześrodkowuje ogień na nieprzyjaciela, który atakuje sąsiednią kompanię.

Jeśli nieprzyjaciel wyjdzie na skrzydło i tyły punktu oporu, kompania nadal utrzymuje swoje stanowiska oraz niszczy czołgi i piechotę nieprzyjaciela ogniem wszystkich rodzajów broni. W razie konieczności część środków ogniowych kompanii przerzuca się na kierunek zagrożony.

220. Podczas organizowania obrony dowódca kompanii czołgów drugiego rzutu szczególną uwagę zwraca na przygotowanie rubieży ogniowych i na zajmowanie ich w czasie walki w celu zniszczenia nacierających czołgów nieprzyjaciela. Oprócz tego określa on sposób działania w razie otrzymania zadania dotyczącego zamknięcia rejonu, na który zostało wykonane uderzenie jądrowe, oraz sposób wyjścia do kontrataków.

4. Obrona w pasie przesłaniania i na pozycji przedniej

221. Pas przesłaniania jest broniony przez oddziały wydzielone w sile wzmocnionych batalionów, a na kierunkach mających drugorzędne znaczenie — przez pododdziały w sile wzmocnionych kompanii. Ich działanie wspiera się ogniem artylerii i uderzeniami lotnictwa.

W pasie przesłaniania przygotowuje się kilka pozycji obronnych, na szeroką skalę stosuje się zapory minowe i organizuje się zasadzki. Mosty i inne obiekty przygotowuje się do wysadzenia.

Oddział wydzielony na każdej pozycji organizuje obronę stosując system kompanijnych i samodzielnych plutonowych punktów oporu w celu utrzymania dogodnych odcinków terenu na kierunkach prawdopodobnego przesuwania się nieprzyjaciela. Oddział wydzielony wycofuje się z pierwszej pozycji tylko za zezwoleniem dowódcy, który go wysłał.

222. Dowódca oddziału wydzielonego w czasie organizowania obrony, oprócz wykonania normalnych przedsięwzięć, obowiązany jest:

— określić sposób działania oddziału na każdej pozycji i podczas wycofywania się z tych pozycji;

— ustalić miejsca stawiania zapór na prawdopodobnych kierunkach działania nieprzyjaciela;

— wskazać możliwe kierunki manewru ogniem i pododdziałami oraz przygotować zasadzki;

— wysłać patrol rozpoznawcze w celu uprzedzenia w odpowiednim czasie o podejściu nieprzyjaciela, ustalenia jego siły i składu, a zwłaszcza obecności środków napadu jądrowego, oraz podania sposobu przejścia patroli przez własne ugrupowanie bojowe.

223. Podczas walki dowódca oddziału wydzielonego powinien ustalić położenie i charakter działań nieprzyjaciela, zorganizować schwytanie jeńców i przekazanie ich jak najszybciej dowódcy, który wysłał oddział.

Po wykryciu podchodzącego nieprzyjaciela dowódca oddziału obezwładnia go ogniem artylerii z maksymalnej odległości. Jeśli podejda znaczne siły nieprzyjaciela, oddział wydzielony powinien powstrzymać natarcie, zadać nieprzyjacielowi straty, odeprzeć atak czołowych pododdziałów i zmusić nieprzyjaciela do rozwinięcia się i natarcia w niedogodnym dla niego kierunku. Dowódca oddziału wydzielonego powinien w odpowiednim czasie w sposób zorganizowany wyprowadzić swoje pododdziały spod uderzeń przeważających sił nieprzyjaciela i zająć obronę na następnej pozycji. Wycofujące się własne wojska osłania się ogniem artylerii, zaporami, a także działaniem czołgów z zasadzek.

Umiejętnie manewrując ogniem i pododdziałami, wykorzystując zapory inżynieryjne i zasłony dymne, współdziałając z sąsiadami, dowódca oddziału wydzielonego nie powinien dopuścić do tego, by nieprzyjaciel opanował z marszu rejon obrony na następnej pozycji w pasie przesłaniania lub pozycji przedniej.

224. Na pozycji przedniej bataliony (kompanie) organizują obronę stosując system kompanijnych i samodziel-

nych plutonowych punktów oporu, przygotowanych do określonej obrony i zamykających najbardziej prawdopodobne kierunki natarcia nieprzyjaciela. Na niej buduje się rozwinięty system zapór inżynieryjnych. Działania batalionu (kompanii) wspiera się ogniem artylerii z głębi obrony.

System ognia dowódca batalionu (kompanii) organizuje w taki sposób, aby można było niszczyć nieprzyjaciela na głównych kierunkach działań czołgów z maksymalnych odległości z etatowych, przydzielonych i wspierających środków ogniowych, a także utrzymywać łączność ogniową między kompaniami (plutonami) i sąsiednimi pododdziałami. Szczególną uwagę należy zwrócić na organizację ognia przeciwpancernego i system obserwacji.

Na drogach, po których prawdopodobnie będzie przesuwiał się nieprzyjaciel, w lukach i na skrzydłach przygotowuje się ogień artylerii, czołgów i innych środków, organizuje się zasadzki, urządza się różnego rodzaju zapory.

Małe grupy nieprzyjaciela batalion (kompania) niszczy ogniem lub bierze do niewoli. W razie podejścia znacznych sił batalion (kompania) niszczy je ogniem wszystkich środków, zaczynając od maksymalnych odległości. Dowódca batalionu (kompanii) powinien określić siły i kierunek działania nieprzyjaciela i zameldować o tym dowódcy pułku.

Przydzielona i wspierająca artyleria niszczy czołgi, siłę żywą i środki ogniowe nieprzyjaciela, nie dopuszczając do obejścia i zaatakowania od skrzydła i z tyłu punktów oporu pododdziałów batalionu (kompanii).

5. Obrona przeszkód wodnych

225. Batalion (kompania) broni przeszkody wodnej zazwyczaj na własnym brzegu. Dowódca batalionu (kompanii) organizując obronę przeszkody wodnej oprócz wykonywania zwykłych przedsięwzięć ustala stan brzegów,

szerokość, głębokość i charakter dna przeszkody wodnej oraz szybkość prądu, a także wyszukuje brody i określa odcinki dogodne do forsowania.

Przedni skraj obrony wyznacza się możliwie blisko lustra wody. Niekiedy jednak może on być nieco przesunięty w głąb na bardziej dogodną rubież.

Dowódca batalionu (kompanii) organizuje system ognia w taki sposób, aby podejścia do przeszkody wodnej, lustra wody, a zwłaszcza brody i odcinki dogodne do forsowania, były przestrzeliwane ogniem skrzydłowym i krzyżowym. W nocy część dział, czołgów i innych środków ogniowych można przesunąć na wysunięte stanowiska ogniowe umieszczone bliżej brzegu, a o świcie — wycofać na główne stanowiska ogniowe.

Na odcinkach, dogodnych dla nieprzyjaciela do przeprawy na środkach przepławowych i do przeprawy czołgów, a zwłaszcza w bród lub pod wodą, organizuje się ogień przeciwpancerne, urządza się zapory i zasadzki.

226. Dowódca batalionu (kompanii) powinien organizować ciągłą obserwację nieprzyjaciela, zwłaszcza na odcinkach najodpowiedniejszych do forsowania.

W okresie organizowania obrony bez styczności z nieprzyjacielem dowódca batalionu powinien wysyłać na przeciwny brzeg pododdziały do prowadzenia rozpoznania w celu wykrycia w odpowiednim czasie podchodzenia nieprzyjaciela i kierunku jego działania.

227. Czołowe pododdziały nieprzyjaciela, podchodzące do przeszkody wodnej w celu jej rozpoznania, niszczy się ogniem specjalnie wydzielonych środków z wysuniętych stanowisk ogniowych, a przeprawiające się grupy zabiera się do niewoli lub niszczy.

Gdy nieprzyjaciel rozpocznie forsowanie przeszkody wodnej, dowódca batalionu (kompanii) ogniem wszystkich środków niszczy jego środki przepławowe, siłę żywą i sprzęt, nie dopuszczając do wylądowania nieprzyjaciela na brzegu.

Jeżeli nieprzyjacielowi uda się wylądować na brzegu, dowódca batalionu (kompanii) niszczy go ześrodkowanym ogniem wszystkich środków, a w warunkach sprzyjających zdecydowanym kontratakami. Kontratak powinien być przeprowadzony przed umocnieniem się nieprzyjaciela na brzegu.

228. Batalion (kompania czołgów) we współdziałaniu z innymi pododdziałami lub samodzielnie może niekiedy bronić przyczółka lub przeprawy mostowej. Podczas organizowania obrony dowódca batalionu (kompanii czołgów) szczególną uwagę zwraca na obronę przeciwpancerną, obronę przed bronią masowego rażenia i na zabezpieczenie skrzydeł. W celu zwiększenia trwałości obrony otwarte skrzydło (skrzydła) powinno stykać się z przeszkodą wodną i powinno być osłonięte zaporami. Na przyczółku tworzy się zapasy amunicji, żywności i innych środków materiałowych. Podczas obrony przyczółka działania batalionu (kompanii czołgów) powinny być uporczywe.

6. Obrona w warunkach szczególnych

229. W mieście podczas organizowania obrony dowódca batalionu (kompanii) powinien brać pod uwagę możliwość powstawania dużych zniszczeń, pożarów budynków, rumowisk na ulicach, silnego skażenia promieniotwórczego oraz możliwość dłuższego utrzymywania się środków trujących.

Batalion piechoty zazwyczaj broni kilku kwartałów, kompania — kilku, a pluton — jednego lub dwóch budynków.

W celu zorganizowania punktów oporu wykorzystuje się najbardziej trwałe budynki narożne, mające sutereny i piwnice, które umożliwiają ostrzeliwanie ulic i placów.

Punkty oporu przygotowuje się do obrony okrężnej zapewniając im wzajemną łączność ogniową. W punktach

oporu tworzy się zapasy amunicji, żywności, leków, materiałów i sprzętu sanitarnego oraz wody do picia.

W lukach pomiędzy punktami oporu i na ulicach urządza się zapory i barykady oraz wykonuje się niszczenia. Podejścia minuje się i przestrzeliwuje ogniem skrzydłowym i krzyżowym. Lekkie budowle, przeszkadzające w obserwacji i prowadzeniu ognia, niszczy się.

W celu wykonania manewru pododdziałami urządza się przejścia między budynkami lub wykorzystuje się podziemne urządzenia (metro, kanały itp.). W nie wykorzystanych urządzeniach podziemnych wykonuje się zapory, a wyjścia z nich osłania się ogniem.

230. Dowódca batalionu (kompanii) organizuje system ognia podczas obrony w mieście wykorzystując ogień skrzydłowy i krzyżowy prowadzony z broni strzeleckiej, z dział, czołgów i za pomocą przeciwpancernych pocisków kierowanych oraz ogień artylerii przydzielonej i wspierającej prowadzony z zakrytych stanowisk ogniowych.

Pododdziały, zajmujące obronę w budynkach, organizują ogień kilkuwarstwowy, tak aby podejścia do punktów oporu (budynku) były przestrzeliwane. Większość środków ogniowych, w tej liczbie również pojedyncze działa, rozmieszcza się na niższych kondygnacjach i w suterrenach (w piwnicach).

Pododdziały przygotowując budynki do obrony powinny: założyć okna i drzwi cegłami lub workami z piaskiem, urządzić strzelnice i otwory strzelnicze, przebić otwory na strych i między piętrami, a piwnice murowanych budynków przygotować jako schrony.

Pododdziały czołgów przydzielone batalionowi piechoty wykorzystuje się plutonami do działań z zasadzek lub pojedynczo w punktach oporu kompanii piechoty.

Stanowiska ogniowe czołgów, dział i transporterów opancerzonych przygotowuje się zwykle za murowanymi ścianami, w których wykonuje się otwory strzelnicze.

Pododdziały przeciwpancernych pocisków kierowanych do chwili rozpoczęcia walki zajmują stanowiska wyczekiwania; stanowiska ogniowe przygotowuje się tak, aby mogły one prowadzić ogień wzdłuż szerokich ulic, placów itp.

Artylerię do prowadzenia ognia z zakrytych stanowisk ogniowych rozmieszcza się na podwórzach, w ogrodach, sadach, parkach, na placach i stadionach.

231. Walka obronna w mieście musi być uporczywa. Prowadzi się ją o utrzymanie każdego budynku, nawet w wypadku okrążenia.

Batalion (kompania) odpiera atak nieprzyjaciela ogniem wszystkich środków. Środki ogniowe rozmieszczone na wyższych kondygnacjach, oprócz niszczenia nieprzyjaciela znajdującego się bezpośrednio przed bronionym budynkiem, prowadzą również ogień do celów położonych dalej, uniemożliwiając podejście odwodom nieprzyjaciela.

W celu odzyskania opanowanych przez nieprzyjaciela punktów oporu (budynków) dowódca batalionu (kompanii) może wykonać kontratak.

232. W górach dowódca batalionu (kompanii) piechoty organizuje obronę stosując system kompanijnych i oddzielnych plutonowych punktów oporu w celu trwałego utrzymania poszczególnych ważnych odcinków terenu. Punkty oporu przygotowuje się do obrony określonej i łączy się je ogniem. W lukach między punktami oporu urządza się zasadzki, organizuje rozpoznanie i patrolowanie oraz zakłada się zapory minowe.

Kompania czołgów organizuje obronę ważnych rejonów, tworząc punkty oporu i zasadzki oraz przygotowując kontrataki. Do kompanii z zasady przydziela się pododdział piechoty i saperów.

233. Podczas organizowania systemu ognia w obronie w górach dowódca batalionu (kompanii) powinien przewidzieć przygotowanie wielowarstwowego ognia skrzydłowego, krzyżowego i sztyletowego, aby przed przednim

skrajem, na skrzydłach i w lukach pomiędzy punktami oporu nie było pól martwych.

Drogi, wyjścia z wąwozów i ciałnin oraz dogodne przejścia przez rzeki i kanały powinny być dokładnie osłonięte ogniem wszystkich środków.

Środki ogniowe należy rozmieszczać warstwowo na stokach i na przeciwstokach.

Czołgi przydzielone batalionowi piechoty wykorzystuje się w punktach oporu kompanii, które bronią dróg, wąwozów, skrajów lasów i przepraw przez rzeki. Czołgi zajmują stanowiska ogniowe w miejscach, z których najdogodniej jest prowadzić ogień na jak największą odległość.

Organizując obronę wąskiej doliny górskiej, dowódca batalionu (kompanii) powinien rozmieścić środki ogniowe na zboczach, aby umożliwić ostrzał doliny ogniem krzyżowym. Podejścia do wzgórz panujących osłania się ogniem artylerii i środków przeciwpancernych.

234. Podczas inżynierskiej rozbudowy punktów oporu urządzi się zawały kamienne, a w terenie górzysto-lesistym również zawały leśne, przygotowuje się do wysadzenia odcinki dróg (ścieżek) oraz ustawia się na drogach kierowane zapory minowe.

Do obrony przed bronią masowego rażenia przystosowuje się pieczary i inne naturalne ukrycia.

W czasie przygotowywania urządzeń obronnych w gruntach kamienistych i skalistych wykorzystuje się kamienie przykryte warstwą ziemi oraz workami z piaskiem. W terenie górzysto-lesistym nad okopami wykonuje się przykrycia.

Do prac inżynierskich na szeroką skalę stosuje się środki wybuchowe.

235. Atak nieprzyjaciela odpiera się za pomocą wszystkich środków ogniowych, przy czym w dużym stopniu wykorzystuje się granaty ręczne. Czołgi nieprzyjaciela

najdogodniej jest niszczyć podczas pokonywania przez nie wzniesień, zwłaszcza na serpentynach.

W razie próby obejścia przez nieprzyjaciela rejonu obrony (punktu oporu), batalion (kompania) obezwładnia go ześrodkowanym ogniem we współdziałaniu z sąsiadami, na szeroką skalę stosując sztuczne lawiny.

Jeżeli nieprzyjaciel włamie się w obronę, batalion (kompania) uporczywie broni poszczególnych wzgórz nawet po całkowitym okrążeniu i zadaje nieprzyjacielowi jak największe straty. W sprzyjających warunkach batalion (kompania) zdecydowanym kontratakami niszczy nieprzyjaciela, który włamał się w obronę. Kontratak z zasady przeprowadza się z góry w dół, wzdłuż grzbietów lub w dolinach.

236. W lesie dowódca batalionu (kompanii) piechoty organizuje obronę opierając się na systemie kompanijnych i oddzielnych plutonowych punktów oporu, obejmujących drogi, przesieki i przemyki między jeziorami i błotami. Punkty oporu przygotowuje się do obrony okrężnej.

Przedni skraj obrony wybiera się przed skrajem lasu lub w jego głębi. W drugim wypadku na skraj lasu wysyła się ubezpieczenie bojowe, a pododdziały oczyszczają las w celu polepszenia warunków obserwacji i prowadzenia ognia, przy czym nie mogą demaskować swego położenia.

Luki między punktami oporu zmniejsza się. W lukach urządzi się zapory minowe i zawały, osłania się je ogniem, organizuje się zasadzki, podsłuch i patrolowanie.

Większą część środków ogniowych przydziela się kompaniom i plutonom i rozmieszcza się na przednim skraju lub w pobliżu niego. Przydzielone kompanii czołgi zajmują stanowiska w pobliżu przesiek, polan, skrzyżowań i na odcinkach porośniętych rzadkim lasem.

Występy lasu wykorzystuje się do prowadzenia ognia skrzydłowego i krzyzowego. Na kierunku możliwego natarcia nieprzyjaciela przygotowuje się ześrodkowany ogień pododdziałów. Stanowiska ogniowe czołgów, dział i tran-

sporterów opancerzonych osłania się pododdziałami piechoty oraz zaporami.

System obserwacji powinien zapewnić obserwowanie podejść do przedniego skraju obrony. W tym celu postęrnki obserwacyjne (obserwatorów) rozmieszcza się na drzewach lub wysuwa się do przodu.

237. Zapory w lesie mogą stanowić oplatane drzewa drutem; zawały i zasieki, bariery przeciwpancerne połączone z polami minowymi i fugasami.

W terenie lesistym, w którym wody gruntowe mają wysoki poziom, buduje się okopy typu półnasykowego i nasykowego. Nad okopami i stanowiskami ogniowymi wykonuje się przykrycia w celu zabezpieczenia żołnierzy oraz uzbrojenia i sprzętu przed rażeniem odłamkami pocisków artyleryjskich i moździerzowych, a także przed skażeniem aktywnymi środkami chemicznymi.

W celu umożliwienia manewru środkami ogniowymi i pododdziałami w rejonie obrony batalionu przygotowuje się odpowiednie drogi. Należy również przewidzieć przedsięwzięcia i środki mające na celu gaszenie pożarów.

238. Wskutek ograniczonej widoczności walkę w lesie zazwyczaj prowadzi się z bliskiej odległości. Na szeroką skalę wykorzystuje się wówczas małe pododdziały walczące z zasadzek oraz stosuje się ogień sztyletowy i ogień z bliskich odległości.

239. W zimie podczas organizowania obrony dowódca batalionu (kompanii) oprócz normalnych przedsięwzięć powinien:

— przygotować do trwałej obrony węzły dróg, miejscowości i lesne odcinki;

— przygotować ogień różnych środków na skryte podejścia do przedniego skraju, które mogą być wykorzystane przez nieprzyjaciela;

— zabezpieczyć skrzydła i luki, przewidując możliwość oskrzydlenia lub obejścia wykonanego przez pododdziały nieprzyjaciela wyposażone w narty;

— organizować budowę punktów ogrzewczych dla ludzi, przewidzieć szybkie zbieranie rannych, udzielenie im pierwszej pomocy oraz ich ewakuację;

— przedsięwziąć środki zapewniające maskowanie w warunkach zimowych oraz stałe oczyszczanie po dużych opadach śniegu lub w czasie odwilży oraz odtwarzanie urządzeń obronnych, zapór i wejść do schronów.

Dowódca batalionu (kompanii) w celu utrzymania wysokiej gotowości bojowej powinien częściej sprawdzać czujność żołnierzy, zwłaszcza w nocy, w czasie śnieżycy i opadów śniegu.

7. Wycofanie

240. W bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem wycofanie z zasady rozpoczyna się wyjściem wojsk z walki.

Wzmocniony batalion podczas wychodzenia z walki i wycofywania się może być wyznaczony jako ariergarda pułku i może otrzymać zadania polegające na powstrzymaniu nacierającego nieprzyjaciela, zyskaniu na czasie w celu oderwania się sił głównych pułku i zabezpieczenia ich wycofania.

W tym celu ariergarda wcześniej zajmuje wyznaczoną rubież obrony i utrzymuje ją przez określony czas lub do chwili otrzymania rozkazu do wycofania. Wycofując się na następną rubież ariergarda na szeroką skalę stosuje zasadzki, zapory i niszczenia.

Działanie ariergardy na każdej rubieży powinno być zdecydowane i aktywne. Wycofanie ariergardy z jednej rubieży na drugą odbywa się skokami. W tym celu część sił i środków wcześniej przechodzi na następną rubież, gdzie zajmuje obronę na szerokim froncie, zabezpieczając zorganizowane wycofanie sił głównych ariergardy.

241. Dowódca batalionu organizując wyjście z walki i wycofywanie, podczas stawiania zadań podaje:

— skład i zadania pododdziałów zabezpieczających wyjście z walki, czas do jakiego te pododdziały powinny bronić zajmowanej rubieży i sposób dalszego działania;

— sposób wyjścia z walki głównych sił i kierunek ich wycofania;

— zadania, które pododdziały mają wykonać na następnej rubieży;

— zadania przydzielonych i wspierających pododdziałów artylerii i innych środków ogniowych mające przede wszystkim na celu niedopuszczenie do obejścia i oskrzydlenia przez nieprzyjaciela;

— skład i zadania ubezpieczenia marszowego;

— przedsięwzięcia związane z inżynieryjnym zabezpieczeniem wycofania i kolejność wykonania niszczeń (minowania) różnych obiektów.

242. Do osłony sił głównych batalionu wychodzących z walki wydziela się pododdziały wzmocnione czołgami i innymi środkami ogniowymi. Pododdziały te pozostają na zajmowanych pozycjach i — w celu wprowadzenia nieprzyjaciela w błąd — prowadzą nadal takie same działania jak do chwili rozpoczęcia wychodzenia z walki. W celu usprawnienia dowodzenia tymi pododdziałami wyznacza się jednego z dowódców pododdziałów na dowódcę całości. Podlega on dowódcy batalionu i utrzymuje z nim łączność.

Pododdziały osłony wycofują się na rozkaz (sygnał) dowódcy batalionu, skrycie; czynią to zwykle wszystkie siły pododdziału. Jeżeli nieprzyjaciel wykryje wychodzące z walki pododdziały i przystąpi do pościgu, pododdziały osłony wycofują się skokami od jednego punktu terenowego do drugiego, wspierając się wzajemnie ogniem.

Pododdziały artylerii niszczą nieprzyjaciela, zwłaszcza jego czołgi nacierające od czoła i na skrzydłach, prowadząc ogień na maksymalną donośność, skierowany na węzły dróg, ciałniny i przeprawy, utrudniając nieprzyjacielowi

posuwanie się oraz niszcząc jego kolumny dążące do obejścia ariergardy.

Główne siły ariergardy po wyjściu z walki kompaniami zwijają się w kolumny marszowe i szybko wycofują się w celu zorganizowania obrony na następnej rubieży lub zdążają do rejonu wskazanego przez dowódcę pułku.

243. Podczas wycofywania się dowódca batalionu w celu niedopuszczenia do niespodziewanego napadu nieprzyjaciela wyznacza szpicę tylną, a w razie konieczności także szpicę boczną, które ogniem prowadzonym w czasie marszu i działaniami z zasadzek powinny zatrzymać posuwającego się nieprzyjaciela do czasu określonego przez dowódcę batalionu. Szpice na rozkaz dowódcy batalionu mogą wykonywać niszczenia mostów i odcinków dróg na drogach wycofywania się oraz ustawiać zapory minowe.

8. Luzowanie pododdziałów

244. Luzowanie batalionu (kompanii) w obronie odbywa się z zasady w nocy. Powinno ono być dokładnie przygotowane i przeprowadzone szybko i skrycie, aby luzowane pododdziały zdążyły wyjść przed świtem do wyznaczonego rejonu zbiórki. Należy przy tym zachowywać wzorowy porządek i dyscyplinę.

Dowódca batalionu (kompanii), po otrzymaniu rozkazu do luzowania, wspólnie z dowódcą luzowanego batalionu (kompanii) przeprowadza rekonesans, podczas którego zapoznaje się z położeniem nieprzyjaciela i pododdziałów przekazujących stanowiska obronne, z organizacją systemu ognia, urządzeniami inżynieryjnymi rejonu obrony (punktu oporu) i zaporami, określa skryte podejścia do miejsca luzowania, miejsca rozmieszczenia posterunków regulacji ruchu, miejsca spotkania się przybywających pododdziałów z przewodnikami oraz sposób luzowania.

Dowódca luzowanego batalionu (kompanii) powinien podać podległym dowódcom:

— sposób przekazania obrony i rejon zbiórki po luzowaniu;

— przedsięwzięcia związane z osłoną i maskowaniem luzowania;

— kto wysyła przewodników w celu spotkania i przeprowadzenia żołnierzy przybywających do luzowania pododdziałów;

— gdzie powinny być rozmieszczone posterunki regulacji ruchu;

— czas rozpoczęcia i zakończenia luzowania;

— sposób działania w razie natarcia nieprzyjaciela podczas luzowania.

245. Najpierw luzuje się pododdziały piechoty, a następnie pododdziały czołgów i artylerii.

Pododdziały broniące pozycji przedniej lub znajdujące się w ubezpieczeniu bojowym luzuje się w ostatniej kolejności.

W ustalonym czasie dowódca luzującego batalionu (kompanii) ukrytymi drogami wprowadza pododdziały do rejonu luzowania, organizuje obserwację, precyzuje pododdziałom zadania i organizuje system ognia. Po zakończeniu luzowania dowódcy kompanii sprawdzają gotowość środków ogniowych do prowadzenia ognia i meldują dowódcy batalionu o gotowości obrony.

Pododdziały luzowane powinny znajdować się na swoich stanowiskach w całkowitej gotowości do odparcia ewentualnego natarcia nieprzyjaciela.

Gdy nieprzyjaciel przejdzie do natarcia, przerywa się luzowanie i wszystkie pododdziały odpierają atak. Dowodzenie pododdziałami przejmuje dowódca luzowanego pododdziału. Podporządkowują mu się dowódcy luzujących pododdziałów.

Po zluzowaniu batalion (kompania) powinien być w gotowości do odparcia możliwego natarcia nieprzyjaciela. Należy zachować się w taki sposób jak zachowywały się pododdziały będące w obronie do chwili rozpoczęcia luzowania.

Dowódca zluzowanego batalionu (kompanii) skrycie wyprowadza pododdziały do wyznaczonego rejonu zbiórki, a następnie wykonuje postawione mu zadanie.

Rozdział VIII

ROZMIESZCZENIE PODODDZIAŁÓW W TERENIE I ICH UBEZPIECZENIE

246. Rejon rozmieszczenia batalionowi (kompanii) zazwyczaj wyznacza się w terenie mającym naturalne ukrycia. Wyznaczony rejon musi odpowiadać określonym warunkom. Powinien on zapewniać rozśrodkowane i skryte rozmieszczenie techniki bojowej oraz żołnierzy, umożliwiać po ogłoszeniu alarmu batalionowi (kompanii) szybkie opuszczenie rejonu i wyjście w wyznaczonym kierunku, stwarzać warunki dogodnego rozmieszczenia i odpoczynku stanu osobowego oraz odpowiednie warunki sanitarne. Ponadto w rejonie rozmieszczenia powinny znajdować się dogodne drogi dojazdu zapewniające dowóz niezbędnych środków.

Batalion rozmieszcza się w wyznaczonym rejonie w sposób rozśrodkowany — kompaniami zazwyczaj wzdłuż dróg — wykorzystując ochronne i maskujące właściwości terenu.

247. Przed wejściem do wyznaczonego rejonu dowódca batalionu nakazuje przeprowadzenie rekonesansu. W skład grupy rekonesansowej wchodzi: oficer ze sztabu batalionu, oficerowie lub podoficerowie z pododdziałów batalionu oraz saperzy i chemicy-zwiadowcy.

Grupa rekonesansowa rozpoznaje rejon rozmieszczenia batalionu, określa rejon rozmieszczenia pododdziałów

i środków wzmocnienia, drogi dojścia do nich, oznacza wykryte pola minowe, zaminowane obiekty i skażone odcinki terenu, wystawia przy nich posterunki oraz określa czy woda nadaje się do picia.

Z zasady nie zajmuje się rejonów ze śladami skażenia oraz rejonów, które zaminował nieprzyjaciel.

Gdy pododdziały batalionu podejną do rejonu rozmieszczenia, oficerowie (podoficerowie), którzy brali udział w rekonesansie, skierowują pododdziały do wyznaczonych rejonów rozmieszczenia. Kolumny pododdziałów nie powinny zatrzymywać się na drogach i czekać na przydzielenie im rejonów.

248. Po przybyciu do rejonu rozmieszczenia dowódca batalionu (kompanii) nakazuje ograniczenie ruchu do minimum, ścisłe przestrzeganie maskowania, organizuje obserwację nieprzyjaciela powietrznego, wybuchów jądrowych, rozpoznanie skażeń i zakażeń oraz ubezpieczenie bezpośrednie.

W celu ubezpieczenia bezpośredniego dowódca batalionu wystawia na zagrożonych kierunkach placówki i organizuje patrolowanie.

Placówki w sile drużyny (1-2 czołgów) wysyła się na odległość do 1500 m.

249. W rejonie rozmieszczenia w pobliżu pojazdów (wozów) kopie się szczeliny dla stanu osobowego, a jeśli dysponuje się czasem, przygotowuje się schrony ze specjalnym urządzeniem. Dla transporterów opancerzonych, czołgów oraz innych rodzajów uzbrojenia i sprzętu kopie się ukrycia.

Batalion (kompania) w rejonie rozmieszczenia powinien być w stałej gotowości do odparcia napadu nieprzyjaciela naziemnego i powietrznego, zniszczenia desantów powietrznych oraz grup dywersyjno-rozpoznawczych. Do niszczenia nisko lecących samolotów i śmigłowców wykorzystuje się środki przeciwlotnicze i broń strzelecką.

250. W zimie w celu rozmieszczenia pododdziałów wybiera się rejonny osłonięte od wiatru. Jeśli jest niska temperatura, pododdziały mogą rozmieszczać się w miejscowościach.

W górach batalion (kompania) rozmieszcza się w rejonach umożliwiających maskowanie i szybkie wyjście w określonym kierunku lub rozwinięcie się w celu odparcia napadu nieprzyjaciela. Zabrania się rozmieszczania pododdziałów w rejonach, w których grożą: obsunięcie się skał, lawin śnieżnych lub powódzie.

251. W rozkazie do rozmieszczenia pododdziałów dowódca batalionu (kompanii) podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu;
- rejonny rozmieszczenia pododdziałów, sposoby zajęcia i inżynierskiej rozbudowy tych rejonów;
- skład i zadania ubezpieczenia;
- przedsięwzięcia związane z obroną przeciwlotniczą i obroną przed bronią masowego rażenia;
- pododdział dyżurny;
- sygnał alarmu bojowego i sposób działania po jego ogłoszeniu;
- swoje miejsce i zastępcę.

Łączność w batalionie organizuje się za pomocą środków przewodowych i ruchomych, a sygnały powiadamiania dubluje się za pomocą środków sygnalizacji dźwiękowej.

W celu odparcia napadu nieprzyjaciela dowódca batalionu wyznacza kompaniom rubieże rozwinięcia i określa sposób wyjścia na nie.

252. Na rozkaz dowódcy pułku wzmocniona kompania piechoty (czołgów) może być wyznaczona jako oddział czat. Zadanie jej wówczas polega na: prowadzeniu rozpoznania nieprzyjaciela, uprzedzeniu w odpowiednim czasie wojsk o jego pojawieniu się oraz na zabezpieczeniu rozwinięcia pododdziałów pułku i zorganizowanego ich wejścia do walki.

Oddziałowi czat wyznacza się pas ubezpieczenia, rubież obrony i linię, do której należy prowadzić rozpoznanie. Szerokość pasa ubezpieczenia wyznaczonego kompanii może wynosić do 5 km. W pasie ubezpieczenia na kierunkach możliwego działania nieprzyjaciela wystawia się czaty w składzie wzmocnionego plutonu, organizuje się obserwację i rozpoznanie.

Czata powinna zajmować rubież dogodną do obrony, w miarę możliwości osłoniętą zaporami przeciwpancernymi i umożliwiającą dogodną obserwację nieprzyjaciela w odległości 10—15 km od ubezpieczanych wojsk.

Czaty w pasie ubezpieczenia przygotowują stanowiska główne, a jeśli dysponują odpowiednim czasem — również stanowiska zapasowe. Luki między nimi osłania się ogniem.

Pododdziały, które znajdują się w odwodzie oddziału czat, rozmieszcza się w głębi; są one gotowe do wykonania manewru na zagrożone odcinki.

Do prowadzenia obserwacji terenu w lukach pomiędzy stanowiskami czat, zwłaszcza w nocy, na rozkaz dowódcy oddziału czat wysyła się ze składu czat wozy patrolowe lub patrole piesze.

Stanowiska ogniowe dla artylerii przydzielonej oddziałowi czat wybiera się na kierunkach dogodnych do działań czołgów nieprzyjaciela.

W celu prowadzenia rozpoznania przed frontem i na skrzydłach dowódca oddziału czat organizuje obserwację, a w razie konieczności wysyła patrole rozpoznawcze lub wozy patrolowe.

W nocy i w warunkach ograniczonej widoczności stan osobowy czat powinien znajdować się w całkowitej gotowości bojowej i zachować dużą czujność.

W niektórych wypadkach na ważnym kierunku jako oddział czat może być wyznaczony wzmocniony batalion. Wtedy dowódca batalionu na kierunku najbardziej prawdopodobnych podejść nieprzyjaciela wystawia czaty w sile

kompanii, a na kierunkach drugorzędnych — w składzie plutonu. Pozostałe pododdziały tworzą odwód.

253. Dowódca batalionu (kompanii), wyznaczonego jako oddział czat, analizuje otrzymane zadanie, ocenia położenie, podejmuje decyzję na podstawie mapy i wydaje rozkaz, w którym podaje:

- wiadomości o nieprzyjacielu;
- zadania oddziału czat;
- zadania sąsiednich ubezpieczeń;
- zadania czat i odwodu;
- zadania środków wzmocnienia;
- czas gotowości, swoje miejsce i zastępcę.

Oprócz tego dowódca oddziału czat podaje wszystkim żołnierzom hasło, a dowódcom czat — również odzew; organizuje rozpoznanie, ustala sposób przepuszczania przez linię ubezpieczenia, daje wytyczne dotyczące obrony przeciwlotniczej, obrony przed bronią masowego rażenia oraz organizacji łączności.

Czaty i przydzielone środki wzmocnienia po otrzymaniu zadania zajmują wyznaczone rejony, organizują obserwację i przygotowują stanowiska pod względem inżynierskim. Dowódca oddziału czat podczas rekonesansu udokładnia bezpośrednio w terenie miejsca posterunków obserwacyjnych, a następnie udokładnia zadania czatom oraz przydzielonym środkom wzmocnienia.

254. Oddział czat po otrzymaniu wiadomości o pojawieniu się nieprzyjaciela wzmacnia obserwację i przygotowuje się do walki. O pojawieniu się nieprzyjaciela w pasie ubezpieczenia dowódca oddziału czat natychmiast melduje dowódcy, który wysłał ubezpieczenie, i powiadamia sąsiednie oddziały czat.

Drobne grupy nieprzyjaciela bierze się do niewoli lub niszczy się je.

Podczas natarcia większych sił nieprzyjaciela oddział czat wszelkimi siłami stara się utrzymać zajmowaną ru-

bież, zabezpieczając rozwinięcie się ubezpieczanych wojsk i ich zorganizowane wejście do walki.

W wypadku wysadzenia desantu powietrznego w pasie ubezpieczenia dowódca oddziału czat melduje o tym przełożonemu i podejmuje odpowiednie środki w celu zniszczenia go.

255. Hasło i odzew ustala się na każdą dobę, w celu odróżnienia własnych pododdziałów i żołnierzy od żołnierzy nieprzyjaciela.

Hasłem jest nazwa broni lub sprzętu bojowego (na przykład — karabin, a odzewem — nazwa miejscowości rozpoczynającą się od tej samej litery co hasło (na przykład — Kraków).

Hasło podaje się ustnie do wiadomości wszystkich żołnierzy, którzy biorą udział w ubezpieczeniu i w rozpoznaniu, a odzew tylko dowódcom tych pododdziałów oraz osobom wysłanym w celu przekazania im rozkazów.

O hasło zapytuje się osoby przechodzące przez linię ubezpieczenia lub poruszające się w nocy w rejonie rozmieszczenia pododdziału, a o odzew — osoby, które przekazują rozkazy przełożonego. Odzew służy również do wzajemnego rozpoznawania się pododdziałów prowadzących rozpoznanie.

Hasło i odzew podaje się cicho. Zatrzymuje się wszystkich żołnierzy, nie znających hasła oraz przybyłych z rozkazami, a nie znających odzewu. Zatrzymane osoby dowódca oddziału czat sprawdza osobiście i zależnie od okoliczności zezwala im na dalsze wykonywanie zadania lub skierowuje pod konwojem do dowódcy, który wysłał ubezpieczenie.

ZAŁĄCZNIKI

ZASADY PODAWANIA KOMEND PRZEZ RADIO

Zasady podawania komend są następujące:

- kryptonim radiostacji wywoływanej — jeden raz;
- słowo „tu” i kryptonim własnej radiostacji — jeden raz;
- treść komendy — jeden raz;
- słowo „odbiór” — jeden raz.

Na przyjętą komendę niezwłocznie odpowiada się podając kryptonim wywołującej radiostacji, słowo „tu”, kryptonim radiostacji własnej i słowo „zrozumiałem”.

Przykłady:

1. „Sokół”, tu „Jastrząb”. Dozór jeden, działo przeciwpancerne. Zniszczyć. Odbiór”.
2. „Jastrząb”, tu „Sokół”. Zrozumiałem. Odbiór”.

Do podawania komend okólnikowych, dotyczących wszystkich pododdziałów i wozów bojowych, ustala się kryptonim okólnikowy.

Przykład:

„Burza”, tu „Jastrząb”. Ześrodkować ogień do nieprzyjaciela na wzgórzu... (wzgórze podaje się według kryptonimu ustalonego w kodzie terenu na zakodowanej mapie). Odbiór”. („Burza” — kryptonim okólnikowy).

Komendy podane okólnikiem wykonują niezwłocznie wszyscy dowódcy wozów bojowych. Nie kwituje się odbioru komend okólnikowych.

Na żądanie głównej radiostacji sieci, nadane przez nią rozkazy (komendy) mogą być powtarzane przez wszystkie lub tylko niektóre radiostacje wchodzące w skład sieci.

Jeżeli wskutek dobrego zgrania radiostacji wewnątrz pododdziału łączność jest niezawodna, zamiast pełnych kryptonimów można stosować kryptonimy skrócone lub w ogóle można nie używać kryptonimów i nie stosować słowa „odbiór”. Wówczas przejście korespondenta na odbiór określa się według intonacji głosu lub właściwości rozmowy.

Przykłady:

1. „Trzeci”, tu pierwszy. Zmniejszyć odstęp. Odbiór”.

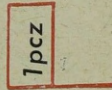
2. „Trzeci, zmniejszyć odstęp”.

Pokwitowanie: „Tu trzeci. Zrozumiałem. Odbiór”.

ZNAKI UMÓWIIONE

ZAŁĄCZNIK 2

Punkty dowodzenia i środki łączności

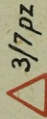
Stanowisko dowodzenia (sztab) pułku

Stanowisko dowódczo-obszerwacyjne batalionu

Stanowisko dowódczo-obszerwacyjne dowódcy kompanii (plutonu — oznaczone kreską poziomą)

Punkt obserwacyjny

Posterunek obserwacyjny

(Sk — posterunek obserwacji skazzeń i zakażeń; i — inżynierski posterunek obserwacji; znak rysuje się kolorem ustalonym dla danego rodzaju wojsk)

Posterunek regulacji ruchu lub regulujący. Znak ten ze skrótem P — posterunek służby porządkowo-ochronnej; PKR — punkt kontroli ruchu.

Patrol regulacji ruchu (M — na motocyklu; S — na samochodzie);

Radiostacja przenośna lub umieszczona na środku transportowym (cyframi oznaczony typ radiostacji)

Radiostacja z przystawką mocy

Radiostacja czołgowa

Odbiornik radiowy (wewnątrz znaku podaje się typ odbiornika)

Końcowy aparat telefoniczny

Stacja radioliniowa (oznaczenia typu znajdują się wewnątrz znaku)

Stacja radiolokacyjna

Posterunek radiolokacyjny

Marsz, rozpoznanie i ubezpieczenie wojsk

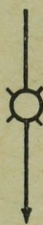
Kolumna marszowa batalionu piechoty na transporterach opancerzonych lub samochodach (kolumna marszowa kompanii i plutonu oznaczona odpowiednio dwoma lub jedną kreską; w marszu pieszym — bez kółek)

Kolumna marszowa kompanii piechoty z czółgami i artylerią

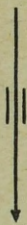
Kolumna marszowa batalionu czołgów (kompanii i plutonu oznaczona odpowiednio dwoma lub jedną kreską)

Kolumna marszowa wojsk raketowych

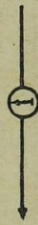
Kolumna marszowa artylerii

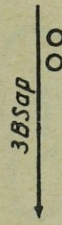
Kolumna marszowa artylerii przeciwlotniczej

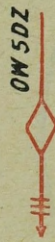
Kolumna marszowa rakiet przeciwlotniczych

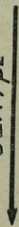
Kolumna marszowa wojsk specjalnych

Oddział wydzielony (awangarda, ariergarda, oddział boczny)

OZR 7pz

Oddział zabezpieczenia ruchu w sile kompanii (OZap oddział zaporowy)

PR 3pz

Grupa rozpoznawcza

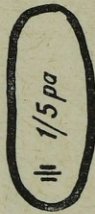
(litery PR oznaczają patrol rozpoznawczy; BPR — bojowy patrol rozpoznawczy; PRSk — patrol rozpoznania skażeń. Litery wewnątrz znaku oznaczają: Cz — na czołgach; T — na transporterach; S — na samochodach; P — pieszy)

Tyfy 3pz

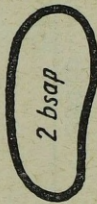
Kolumna marszowa pododdziałów tyfowych

1/5 pa

Rejon zajęty przez pododdziały artylerii

2 bsap

Rejon zajęty przez pododdziały wojsk specjalnych

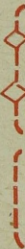
Kierunek natarcia

Tyfy 3pz

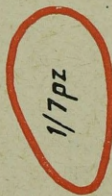
Rubież wyznaczona do zajęcia przez wojska

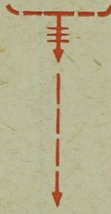
Rozmieszczenie i działania bojowe wojsk

Rejon zajęty przez pododdziały piechoty (rejon przeznaczony do zajęcia oznacza się linią przerywaną)

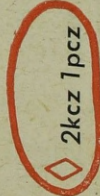
1/7pz

Zadanie bojowe batalionu piechoty w natarciu (kompanii i plutonu — oznaczone odpowiednio dwoma lub jedną kreską)

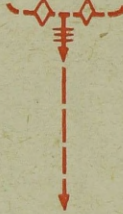

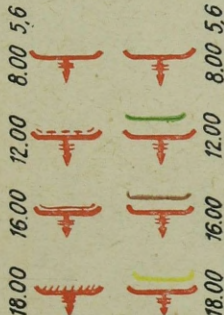
2kcz 1pcz

Rejon zajęty przez pododdziały czołgów

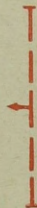
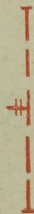
Zadanie bojowe batalionu czołgów w natarciu (kompanii i plutonu — oznaczone odpowiednio dwoma lub jedną kreską)

18.00 16.00 12.00 8.00 5.6

 8.00 5.6

Położenie pododdziału piechoty w różnym czasie (pododdziału czołgów — ze znakami czołgów)

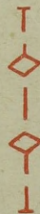
Rubież rozwijania się w kolumny kompanii (w kolumny plutonów — oznaczona jedną kreską)

Rubież ataku

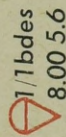
Linia wyjściowa (wy-równania)

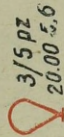
Rubież ognia pododdziałów czołgów

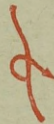
Rejon wyznaczony do wysadzenia desantu powietrznego

Desant spadochronowy z podaniem jego przynależności i czasu wysadzenia

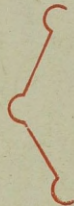
Desant powietrzny wysadzony z podaniem jego przynależności i czasu wysadzenia

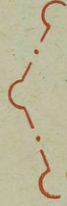
Wycofanie się pododdziałów z zajmowanej rubieży

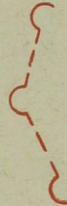
Rozmieszczenie wojsk w obronie

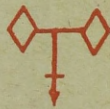
Linia rozgraniczenia między dywizjami

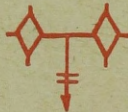
Linia rozgraniczenia między pułkami

Linia rozgraniczenia między batalionami

Pluton czołgów ugrupowany w linię bojową

Kompania czołgów w ugrupowaniu przedbojowym

Zasadzka czołgowa

komp. C " 1/26.01.12.01
5.00.12.6

Miejsce schwytania jeńca z podaniem jego przynależności i czasu schwytania

komp. A " 1/36.01.12.01
10.00.12.6

Miejsce znalezienia dokumentów zabitego żołnierza z podaniem jego przynależności i czasu znalezienia dokumentów

Użycie broni jądrowej i obrona przed nią

Planowane

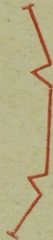
uderzenie jądrowe z podaniem numeru obiektu (ce-
lu) i nazwy

$\frac{1DZ}{01Z}$

$\frac{40-P}{"6"/1,15}$

ZT (oddz., pododdz.) wy-
konującego uderzenie,
mocy ładunku w KT,
rodzaju wybuchu (P —
powietrzny, WP — wy-
soki powietrzny, N —
naziemny, nawodny, PD
— podziemny, podwod-
ny, NP — niski po-
wietrzny, DW — na du-
żej wysokości) i czasu
wybuchu. Wykonane
uderzenie jądrowe ozna-
cza się takim samym
znakiem, przy czym
okrąg zewnętrzny rysu-
je się linią ciągłą

Rubież zabezpieczeń-
stwa od wybuchu
jądrowego (występy
skierowane w stronę
miejsca wybuchu)

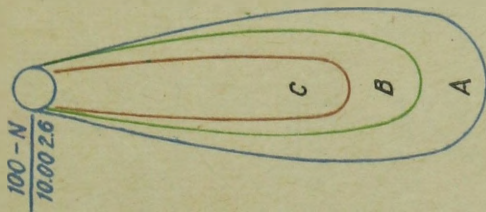

Rejon zniszczeń i zwa-
łów powstały w wyni-
ku uderzenia jądrowe-
go wykonanego przez

Przewidywane strefy skażenia promieniotwórczego w okresie całkowitego rozpadu środków promieniotwórczych:

- A -- strefa umiarkowanego skażenia (40—400 r),
- B -- strefa silnego skażenia (400—1200 r),
- C -- strefa niebezpiecznego skażenia (1200 — r i więcej).

Zewnętrzna granicę strefy A uderzeń wykonanych przez nieprzyjaciela oznacza się kolorem niebieskim, strefy B — zielonym i strefy C — brązowym. Zewnętrzne granice stref powstałych wskutek uderzeń wykonanych przez nasze wojska oraz znak uderzenia jądrowego oznacza się kolorem czerwonym

Odcinek terenu (rejonu) skażony przez nieprzyjaciela środkami trującymi.

Strzałki wskazują kierunek rozprzestrzeniania się powietrza skażonego (par środków trujących)

Odcinek terenu (rejon) zakazony przez nieprzyjaciela środkami biologicznymi

PZS

Punkt zabiegów specjalnych (POd — punkt odkażania)

Broń strzelecka i artyleria

Ręczny karabin maszynowy

Ręczny karabin z noktowizorem (inne środki ogniowe z noktowizorem oznacza się przez dodanie znaku w górze)

Ciężki karabin maszynowy

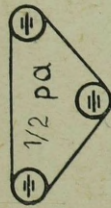
Przeciwlotniczy karabin maszynowy

Granatnik przeciwpancerny

	Wóz bojowy przeciwpancernych pocisków kierowanych		Moździerz kalibru ponad 120 mm
	Działo bezodrzutowe		Armata przeciwlotnicza małego kalibru
	Armata przeciwpancerna		Armata przeciwlotnicza średniego kalibru
	Armata kalibru do 100 mm (włącznie)		Działo pancerne
	Armaty kalibru powyżej 100 mm		Samobieżne działo przeciwlotnicze
	Haubica kalibru do 152 mm (włącznie)		Bateria 100 mm armat na stanowisku ogniowym (SO); inne baterie — oznacza się odpowiednim znakiem
	Wóz bojowy artylerii rakietowej		Bateria moździerzy kalibru do 120 mm na stanowisku ogniowym (pluton — oznaczony jedną kreską poprzeczną)
	Moździerz kalibru do 120 mm (włącznie)		

Rejon stanowisk ogniowych artylerii z podaniem rozmieszczenia baterii

Wyrzutnia rakiet taktycznych

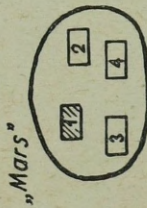
Ogień zesrodkowany artylerii z podaniem numeru odcinka (wymiaru odcinka w skali mapy)

Ogień zesrodkowany artylerii raketowej z podaniem numeru odcinka

Zmasowany ogień „Mars” z odcinkami nr 1, 2, 3, i 4

Ogień zaporowy (długość odcinka w skali mapy)

Granica pasa ognia (głównego sektora ostrzału) — dla artylerii czarnym kolorem

Granica dodatkowego sektora ostrzału (dla artylerii czarnym kolorem)

Czołgi, transportery opancerzone, samochody

Czołg lekki

Czołg średni

Czołg ciężki

Czołg pływający

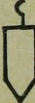

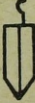

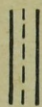
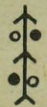

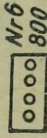
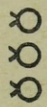

Czołg wyposażony w trał przeciwminowy

Spycharka czołgowa

	Transporter opancerzony		Srodki i urządzenia inżynierskie
	Pływający transporter opancerzony		Ustawiacz min
	Samochód (kolor znaku — zależnie od rodzaju wojsk)		Czołgowy ustawiacz mostu
	Ciągnik samochodowy		Samochodowy most towarzyszący
	Ciągnik gaśnicowy		Pływający transporter gaśnicowy (PTG)
	Przyczepa niskopodwoziowa		Samobieżny prom gaśnicowy (SPG)
	Motocykl		Park pontonowy (PMP — park mostowo przeprawowy; LPP — lekki park pontonowy; TPP — ciężki park pontonowy); Okop zajęty przez drużynę

	Rów przeciwpancerny
	Zawata zaminowana
	Pole minowe przeciwpancernie czerne (licznik — nr pola, mianownik — liczba min)
	Pole minowe przeciwpanc- chotne (licznik — nr pola, mianownik — liczba min)
	Fugasy (znak-fugasy che- miczne maluje się kolorem żółtym, a znak miny 0 działaniu ze zwłoką — ko- lorem czarnym)
	Przejsście w zaporze lub skażonym odcinku terenu (licznik — numer prze- ścia, mianownik — szer- kość przejścia w m)
	Zburzony most

Transzeja z przykrytym od-
cinkiem i rowem łączącym

Działo w okopie (czołg, moż-
dzierz i inne środki ogniowe
— oznaczone odpowiednim
znakiem wewnątrz okopu)

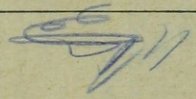
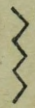
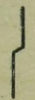
Ukrycie na samochód (inne
rodzaje sprzętu bojowego
oznacza się odpowiednim
znakiem)

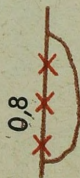
Schron

Schron typu lekkiego (schron
typu ciężkiego oznacza się
znakiem pomalowanym na
czarno)

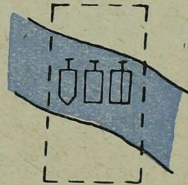
Szczelina

Skarpa (przeciwskarpa)

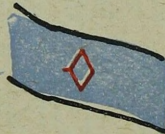

Zniszczony (uszkodzony) odcinek drogi długości 0,8 km z objazdem

5 BAW
3 PTG
3 SPG

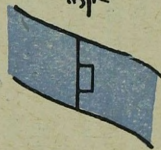
Przeprawa desantowa z podaniem liczby i typu środków przetransportowanych desantowych

3-180-40
P-0,8

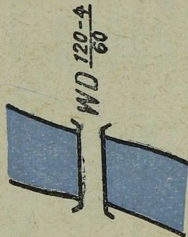
Przeprawa czołgów pod wodą

Napisy obok znaku w liczniku oznaczają: 3 — głębokość w m, 180 — szerokość przeskody wodnej w m, 40 — szerokość trasy w m, w mianowniku odpowiednim skrótem określa się charakter dna (P — piaszczyste, G — gliniaste, K — kamieniste) 0,8 — szybkość prądu w m/sek.

3-50
TPP

Przeprawa promowa
Napisy oznaczają: w liczniku — 3 — liczba promów, 50 — nośność w tonach; w mianowniku — podany typ parku

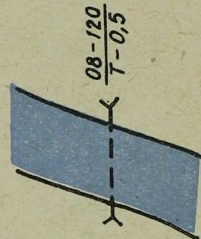
Most na podporach stałych

Napisy obok znaku oznaczają: N — niskowodny, W — wysokowodny, P — podwodny, D — drewniany, K — kamienny, M — metalowy; ZB — żelbetowy; w liczniku — 120 — długość mostu w metrach; 4 — szerokość mostu w metrach; w mianowniku — 60 — nośność w tonach

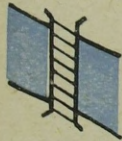
Most na podporach pływających

Napisy oznaczają: PMP — typ parku, 120 — długość mostu w metrach; 60 — nośność w tonach

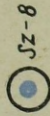

Bród

Napisy oznaczają: w liczniku — 0,8 — głębokość w m; 120 — długość w m; w mianowniku — litera oznacza się charakter dna (G — gliniaste, P — piaszczyste, K — kamieniste), 0,5 — szybkość prądu w metrach na sekundę

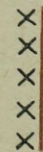

Przeprawa po lodzie

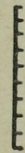

Punkt wydobywania i
oczyszczania wody
(Z — źródło, S — studnia,
cyfra określa wydajność w
m³/godz.)

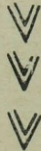
Maskowanie

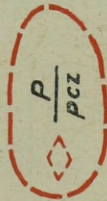
Zamaskowany odcinek
drogi

Maska-ekran przeciw-
radiolokacyjny

Odbijacze kątowe

Pozorny rejon roz-
mieszczenia wojsk

Pododdziały i urzędzenia tyłowe

Pułkowy skład amunicyjny
(A — amunicyjny, Ż — żyw-
nościowy, MPS — materia-
łów pędnych i smarów, M —
mundurowy)

123 samodzielny batalion samochodowy

(inne oddziały i pododdziały z odpowiednim skrótem drg — drużyna gospodarcza, pida — pluton dowozu amunicji, pidz — pluton dowozu żywności, plg — pluton gospodarczy, kfg — kompania transportowo-gospodarcza, bsamt — batalion transportowy)

Gniazdo rannych

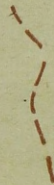
Kompanijny punkt amunicyjny; ż — kompanijny punkt wydawania strawy

Punkt zbiórki wozów (pojazdów) uszkodzonych (PZWU, PZPU)

Skróty oznaczają: u góry — D — dywizyjny; P — pułkowy; u dołu — W — wozów bojowych; P — pojazdów mechanicznych

Droga na przełaj

Punkt tankowania pojazdów mechanicznych

Pułkowy punkt medyczny

Batalionowy (dywizyjnowy) punkt medyczny, literą a — oznaczamy batalionowy punkt amunicyjny.

UWAGI

Przy prowadzeniu mapy roboczej lub przy sporządzaniu szkicu należy przestrzegać następujących zasad:

— dane dotyczące położenia należy wrysowywać cienkimi liniami i oznaczać za pomocą znaków umówionych, zwracając uwagę na to, aby była czytelna topograficzna treść mapy i napisy na mapie;

— położenie własnych wojsk, ich zadania i działanie oznaczać **kolorem czerwonym**, położenie, zadania i działanie wojsk raketowych, artylerii i wojsk specjalnych oznaczać **kolorem czarnym**;

— położenie i działanie wojsk nieprzyjaciela oznaczać **kolorem niebieskim**;

— numerację i nazwy oddziałów i pododdziałów oraz napisy objaśniające własnych wojsk wpisywać kolorem czarnym, dotyczące nieprzyjaciela — kolorem niebieskim;

— znaki umówione oznaczające pododdziały, środki ogniowe, technika bojowa wrysowywać na mapę (szkic) zgodnie z rzeczywistym ich położeniem w terenie oraz rozmieszczać odpowiednio do kierunku działań lub prowadzenia ognia, wewnątrz lub obok znaku umówionego, oznaczającego środki ogniowe oraz technikę bojową; w razie potrzeby podawać liczbę i typ środków;

— wojska nieprzyjaciela oznaczać tymi samymi znakami umówionymi co wojska własne, dodając niezbędne napisy;

— źródła, z których uzyskano dane o nieprzyjacielu, oznaczać **kolorem czarnym**, podając początkowe litery nazw źródeł, na przykład: obserwacja — O, zeznania jeńców — J, dokumenty nieprzyjaciela — DN, rozpoznanie naziemne — RN, rozpoznanie powietrzne — RP;

— dotę i godzinę otrzymania danych wpisywać pod literą oznaczającą ich źródła, z którego te dane uzyskano lub obok tego oznaczenia;

— wiadomości wymagające sprawdzenia oznaczać znakiem zapytania;

— danych mniej ważnych na mapę nie wrysowywać, lecz zapisywać je na marginesie mapy lub w notatniku;

— rzeczywiste działania wojsk oraz ich rozmieszczenie oznaczać za pomocą znaków umówionych wykonanych linią ciągłą, natomiast przypuszczalne lub planowane działania, a także znajdujące się w budowie drogi, lotniska i inne urządzenia oznaczać linią przerywaną (kropkowaną); zapasowe rejonny rozmieszczenia wojsk oraz zapasowe stanowiska oznaczać linią przerywaną (kropkowaną), dodając literę Z wewnątrz znaku lub obok niego; pozorne rejonny rozmieszczenia wojsk, pozorne urządzenia obronne i obiekty wrysowywać linią przerywaną (kropkowaną), dodając literę P wewnątrz znaku lub obok niego;

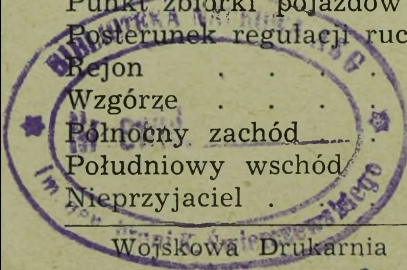
— w razie wrysowywania na mapę (szkic) kilku położenia tych samych pododdziałów (oddziałów) w różnym czasie lub w celu zwiększenia przejrzystości sytuacji wrysowanej na mapę (szkic) znaki umówione można uzupełnić kreskami, kropkami, liniami przerywanymi lub podcieniowywać je różnymi kolorami;

— czas określający położenie wojsk wrysowane na mapę wpisywać pod nazwą pododdziału (oddziału) lub obok tej nazwy. Napisy te w poszczególnych wypadkach mogą być wykonane na wolnym miejscu mapy (szkicu), a strzałka powinna być skierowana od napisu do znaku umówionego.

**SKRÓTY STOSOWANE W MELDUNKACH,
NA MAPACH I SZKICACH**

Drużyna piechoty	drp
Drużyna ciężkich karabinów maszynowych	drckm
Drużyna rozpoznawcza	dr
Drużyna saperów	drsap
Pluton piechoty	plp
Pluton czołgów	plcz
Pluton szturmowy	plsz
Pluton moździerzy	plm
Pluton dział przeciwpancernych	pldppanc
Pluton artylerii	pla
Pluton przeciwpancernych pocisków kierowanych	plPPK
Pluton przeciwlotniczych karabinów maszynowych	pl pkm
Pluton rozpoznawczy	plr
Pluton rozpoznania skażeń	plrsk
Kompania piechoty	kp
Kompania czołgów	kc
Kompania szturmowa	ks
Kompania rozpoznawcza	kr
Bateria artylerii	ba
Bateria artylerii przeciwpancernej	bappanc
Bateria moździerzy	bm
Kompania saperów	ksap
Kompania obrony przeciwchemicznej	kopchem
Kompania łączności	kl
Kompania medyczna	km
Kompania samochodowa	ksam
Batalion piechoty	bp
Batalion czołgów	bc
Dywizjon artylerii haubic	dah
Dowódca 1 batalionu piechoty	dca 1 bp

Dowódca 2 kompanii piechoty	dca 2 kp
Dowódca 3 kompanii czołgów	dca 3 kez
Przeciwpancerne pocisk kierowany (wyrzutnia)	PPK
Grupa rozpoznawcza	GR
Patrol rozpoznawczy	PR
Samodzielny patrol rozpoznawczy	SPR
Bojowy patrol rozpoznawczy	BPR
Posterunek obserwacyjny	PstO
Szpica czołowa (boczna, tylna)	SzCzł (SzB, SzT)
Punkt obserwacyjny	PO
Stanowisko dowodzenia	SD
Ogień zaporowy	OZ
Ześrodkowany ogień	ZO
Stanowisko ogniowe	SO
Pole minowe przeciwpancerne	PMPpanc
Pole minowe przeciwpiechotne	PMPp
Teren skażony	TSk
Obrona przed bronią masowego rażenia	OPBMAR
Środki trujące	ŚT
Jednostka ognia	jo
Jednostka napełnienia	jn
Racja dzienna żywności	rdz
Batalionowy punkt medyczny	bpm
Batalionowy punkt żywnościowy	bpż
Zapasy nienaruszalny	ZN
Punkt obserwacji technicznej	POT
Punkt zbiórki wozów uszkodzonych	PZWU
Punkt zbiórki pojazdów uszkodzonych	PZPU
Posterunek regulacji ruchu	PRR
Rejon	rej.
Wzgórze	wzg.
Północny zachód	płn-zach
Południowy wschód	płd-wsch
Nieprzyjacieli	npl

Wojskowa Drukarnia w Łodzi, zam. 1383. CW-66479

79902

79902

1/2 po 76 85 ol Δ 156.5 power 3
75 85 ol Δ 161.6 " 2
74 85 Δ 158.7 power 1

4271